

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANA BİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İTERNET KULLANIM ALIŞKANLIKLARI AÇISINDAN
İLKÖĞRETİM 5.-6.-7.-8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DURUMU -
İTERNET KULLANIMI İLE İLGİLİ AİLELERİN
DEĞERLENDİRMELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
GAMZE OSKAY YURTTAŞ

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. TÜLAY UĞUZMAN

ANKARA 2013

Gamze Oskay Yurttaş tarafından hazırlanan "***İnternet Kullanım Alışkanlıkları Açısından İlköğretim 5.-6.-7.-8. Sınıf Öğrencilerinin Durumu -İnternet Kullanımı ile ilgili Ailelerin Değerlendirmeleri***" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi: **26 / 06 / 2013**

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Tülay UĞUZMAN (Başkent Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Prof.Dr. F. Zehra MULUK (Başkent Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Günseli BAYRAKTUTAN (Başkent Üniversitesi)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../20.....

Prof. Dr. Doğan TUNCER

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Başkent Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Yüksek Lisans Programında ders aldığım İletişim Fakültesi öğretim üyesi Sayın hocalarım başta olmak üzere; çalışmamın hazırlanması ve tamamlanmasında verdiği sonsuz destek için tez danışmanım Prof.Dr. Tülay Uğuzman'a, hiçbir zaman yardım ve desteğini esirgemeyen Doç.Dr. Günseli Bayraktutan'a, anket uygulamasına katılan Başkent Üniversitesi Kolej Ayşe Abla Okulu ve Hacı Sabancı İlköğretim Okulu öğrencileri ile anket uygulamasında yardımlarını esirgemeyen Başkent Üniversitesi Kolej Ayşe Abla Okulu Müdürü Hilal Erdinç ve Hacı Sabancı İlköğretim Okulu Müdür BaşYardımcısı Nevin Ermiş'e; istatistik analizlerde yardımını esirgemeyen Doç.Dr. Serpil Cula'ya; çalışmamın ortaya çıkmasında emeği geçen ve tüm arkadaşlarıma; yüksek lisans eğitimi ve tez çalışmam esnasında gösterdikleri destek, sabır ve anlayışlarından dolayı ailem ve kızlarım Okyanus ve Nehir'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Yapılan bu çalışma, toplumun her bireyinin yaşamında önemli bir yer tutan internetin; çocukların hayatında da hem olumlu hem de olumsuz etkileri olacağı, ailelerin bu etkilere olan farkındalıkları ve denetimlerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma, Ankara’da bir kolej ile bir devlet okulunda uygulanmış; ilköğretim 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin interneti kullanım alışkanlıkları ile ailelerinin çocukların interneti kullanımı ve denetimlerine ilişkin değerlendirmeleri konu etmiş olan bir alan araştırmasıdır.

Araştırmada; Ankara ölçeğinde farklı sosyo ekonomik veli profiline sahip bir kolej bir devlet okulu olmak üzere iki okulda 5.- 6.-7.-8. sınıfta okuyan kız ve erkek öğrencilerin interneti kullanım alışkanlıkları, çocukların bilgi edinme davranışları arasında internetin yeri, çocukların interneti kullanım alanları, anne-babaların çocuklarına internet sağlama gerekçeleri ve internet kullanımı üzerine anne babaların değerlendirmelerini konu edinen anketler hazırlanmış, 240 öğrenci ve 240 velisi olmak üzere toplam 480 kişiye anket uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda, çocukların internet kullanımlarına ilişkin yapılan araştırma ile, sosyo ekonomik düzeylerin çocukların internetle tanışma yaşlarına ilişkin farklılıklar yarattığı; sosyo ekonomik düzeylerin internete bağlanma süreleri, bağlanma sıklıkları gibi kullanım alışkanlıkları açısından fark yaratmadığı; araştırmaya katılan her çocuğun interneti kullandığı; çocukların bilgi kaynakları arasında internetin ilk sırada yer aldığı; çocukların interneti en çok ödev ve dersleri için kullandığı; dersler haricinde oyun aramaları yaptığı; anne babaların çocuklarını en çok saat ve gün kısıtlamaları ile denetledikleri; internet filtre programlarının çok kullanılmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sonuç olarak; internet ortamında gerek çocukların gerekse ailelerinin “Eleştirel Medya Okuryazarlığı” ile güçlendirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Çocuk ve Anne-Baba, İnternet Kullanımı ve Denetimi, Medya Okuryazarlığı, Eleştirel Medya Okuryazarlığı.

ABSTRACT

In this study, the internet holds an important place in the life of every member of society, both positive and negative effects on the lives of children that families and controls in order to determine the awareness of these effects realized.

This investigation is applied in a college and a state school in Ankara; this is an areal investigation which interested in elementary education's 5.,6.,7. and 8. class students' customs of internet usage and their families' considerations about the children's' internet usages and about this usage's inspection.

In this investigation; a lot of surveys are prepared in Ankara scale about customs of internet usages, place of internet usage in case of getting knowledge behaviours of children, internet usage areas of children, internet supplying reasons of parents and the considerations of parents on children's internet usage, of the male and female students which pass through the primary school's 5.,6.,7. and 8. classes of a college and a state school that have different socio-economic guardian profiles and these surveys are applied on 480 people which contain 240 students and 240 guardians.

As a result, the research on children's use of the internet, internet dating age differences related to socio-economic levels of children's, socio-economic levels of children's does not make the difference in terms of usage patterns, such as the frequency of attachment duration of connecting to the internet, every child, which is participating in the study, is using internet, Internet received first place in the children's knowledge resources, using the internet for most homework and lessons, except lessons they make game searches, with restrictions on hours and days that parents supervise their children the most; much use internet filter programs are obtained.

As a result, both children and their families in the internet "Critical Media Literacy" and emphasized the importance of strengthening.

Keywords: Internet, Child and Mother-Father, Internet Usage and Control, Media Literacy, Critical Media Literacy.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEŞEKKÜR.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I. İNTERNETE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. İnternetin Tanımı ve Önemi.....	3
1.2. İnternet Kullanımı.....	5
1.2.1. İnternetin Dünya’da Kullanımı	5
1.2.2. İnternetin Türkiye’de Kullanımı.....	7
1.3. İnternet Kullanımının Faydaları	14
1.4. İnternet Kullanımının Zararları	17
1.5 İnternet ve Eğitim	20
1.6 Bilgisayar- İnternet Bağımlılığı	22

BÖLÜM II. MEDYA OKURYAZARLIĞINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Medya Okuryazarlığı Tanımı ve Önemi.....	25
2.1.1. Dünyada Medya Okuryazarlığı.....	28
2.1.2. Türkiye’de Medya Okuryazarlığı.....	31
2.2 Yeni Medya Okuryazarlığı.....	35
2.3 Eleştirel Medya Okuryazarlığı.....	37
2.4 Medya ve Çocuk	40

BÖLÜM III. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Adı	44
3.2. Araştırmanın Konusu.....	44
3.3. Araştırmanın Amacı	44
3.4. Araştırmanın Önemi	45
3.5. Araştırmanın Kapsamı - Sınırlılıkları.....	46
3.6. Araştırmanın Yöntemi.....	46
3.7. Araştırmanın Varsayımları.....	48

BÖLÜM IV. ARAŞTIRMANIN BULGULARININ DEĞERLENDİRMESİ

4.1. Olgusal Durum.....	50
4.1.1 Okul Türü	50
4.1.2. Cinsiyet.....	50
4.1.3. Sınıf.....	51
4.1.4. Sosyo Ekonomik Düzey.....	52
4.1.5. Eğitim Düzeyi	52
4.2. Çocukların İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	53
4.2.1. Çocukların İnternete Bağlanma Oranları	53
4.2.2. Çocukların İnternetle Tanışma Yaşları	54
4.2.3. Çocukların İnternete Bağlanma Sıklıkları	55
4.2.4. Çocukların İnternete Çoğunlukla Bağlandıkları Yerler	57
4.2.5. Çocukların İnternete Bağlanma Nedenleri	59
4.2.5.1. İnternete Bağlanma Nedenlerinin Yaşlara Göre Farklılıkları	59
4.2.5.2. İnternete Bağlanma Nedenlerinin Cinsiyete Göre Farklılıkları	60
4.2.5.3. İnternete Bağlanma Nedenlerinin Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Farklılıkları	61
4.2.6. Çocukların İnterneti Kullanım Süreleri	62

4.2.6.1. İnterneti Kullanım Sürelerinin Yaşlara Göre Farklılıkları.....	62
4.2.6.2. İnterneti Kullanım Sürelerinin Cinsiyete Göre Farklılıkları.....	63
4.2.6.3. İnterneti Kullanım Sürelerinin Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Farklılıkları	64
4.2.7. Çocukların Bilgi Edinme Kaynakları Arasında İnternetin Yeri	65
4.2.8. Çocukların Araştırma Yaparken İnternet Üzerinden En Çok Hangi Konuları Araştırdıkları	66
4.2.8.1. Çocukların İnternette Ödev ve Dersleri Haricinde Araştırdıkları Konuların Yaşlara Göre Farklılıkları.....	66
4.2.8.2. Çocukların İnternette Ödev ve Dersleri Haricinde Araştırdıkları Konuların Cinsiyete Göre Farklılıkları	67
4.2.9. Ailelerinin İnternet Denetimine İlişkin Çocukların Görüşleri	67
4.3. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular.....	68
4.3.1. Çocuklarının İnternet Kullanımının Anne Babalar Tarafından Faydalı Bulunup Bulunmadığı	69
4.3.2. Anne Babaların Evde Çocukları İçin İnternet Bağlantısı Sağlama - Sağlamama Nedenleri	70
4.3.3. Anne Babaların Çocuklarının Evde Kullandıkları Bilgisayarlarda Filtre Programı Kullanıp Kullanmadıkları	70
4.3.4. Anne Babaların Çocuklarının Evde Kullandıkları Bilgisayarlarda Filtre Programını Yararlı Bulup Bulmadıkları	72
4.3.5. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımının En Önemli Faydasını Değerlendirmeleri	72
4.3.6. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına Getirdiği Gün Sınırlamaları	73
4.3.7. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına Getirdiği Saat Sınırlamaları	73
4.3.8. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına Getirdiği Sınırlamaları Denetleyip Denetlemedikleri	74
4.3.9. Çocukların İnternet Kullanımına En Çok Kimin Sınırlama Getirdiği...	74

4.3.10. Anne Babaların Çocuklarının İnternete Girme ve Kalma Süresini Ceza	
ya da Ödül Olarak Kullanıp Kullanmadıkları	
.....	75
BÖLÜM V. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA.....	81
EK 1 ÇOCUKLARA YÖNELİK İNTERNET KULLANIM ALIŞKANLIKLARI ANKET	
SORULARI.....	88
EK 2 ANNE BABALARA YÖNELİK ÇOCUKLARIN İNTERNET KULLANIM	
ALIŞKANLIKLARINA İLİŞKİN ANKET SORULARI.....	90

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Dünya’da İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri (2011).....	5
Tablo 2. Dünya’da İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri (2012).....	6
Tablo 3. Türkiye’de İnternet Kullanıcı Profili (IAB Araştırması)	7
Tablo 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri.....	50
Tablo 5. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü ve cinsiyetleri	50
Tablo 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve öğrenim gördükleri sınıflar	51
Tablo 7. Araştırmaya katılan ailelerin sosyo ekonomik düzeyleri	52
Tablo 8. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin eğitim durumları	53
Tablo 9. Araştırmaya katılan çocukların interneti kullanmaya başladıkları zamana ilişkin ailelerin görüşleri.....	54
Tablo 10. Araştırmaya katılan çocukların okul türüne göre interneti kullanmaya başladıkları zamana ilişkin ailelerin görüşü.....	54
Tablo 11. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete hangi sıklıkta girdikleri.....	55
Tablo 12. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre internete hangi sıklıkta girdikleri.....	56
Tablo 13. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok nereden bağlandıkları.....	57
Tablo 14. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdikleri.....	59
Tablo 15. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre internete en çok ne amaçla girdikleri.....	60
Tablo 16. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre internete en çok ne amaçla girdikleri.....	60
Tablo 17. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları.....	62
Tablo 18. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre internete girdiklerinde en çok ne	

kadar bağlantıda kaldıkları.....	63
Tablo 19. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre internete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları.....	64
Tablo 20. Araştırmaya katılan öğrencilerin araştırma yaparken en çok hangi kaynağa başvurdıkları.....	65
Tablo 21. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının internet kullanımını nasıl değerlendirdikleri.....	69
Tablo 22. Araştırmaya katılan ailelerin okul türüne göre evlerine internet bağlantısı sağlayıp sağlamadıkları.....	69
Tablo 23. Araştırmaya katılan ailelerin evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıp kullanmadıkları	70
Tablo 24. Araştırmaya katılan ailelerin okul türüne göre evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıp kullanmadıkları	71
Tablo 25. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin en önemli fayda değerlendirmesi.....	72
Tablo 26. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin gün sınırlaması olup olmadığı	73
Tablo 27. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin saat sınırlaması olup olmadığı	73
Tablo 28. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklara getirdikleri sınırlamaları denetleyip denetlemedikleri.....	74
Tablo 29. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin yasaklamaları en çok kim tarafından getirildiği	74
Tablo 30. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internete girme ve kalma süresini herhangi bir ceza ya da ödül mekanizması olarak kullanıp kullanmadıkları.....	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Sonuçları (2007-2012).....	9
---	---

GİRİŞ

Günümüzde iletişim teknolojileri arasında geniş bir yere sahip olan internet, her yaştan bireyin gerek bilgi edinme, gerek bilgiyi paylaşma amacı, gerekse de iletişim kurma anlamında faydalandığı vazgeçilmez bir kaynak haline gelmiştir. Teknolojiyi kullanma ve eğitim yetersizliği, yaş küçüklüğü vb. gibi yapısal durumların dışında, yaygın internet ağları, her zaman her yerde bireylerin internetten faydalanmasına olanak sağlamaktadır.

Verilerin depolanması ve aktarılmasını sağlayan küresel bir iletişim aracı ve teknolojisi olan internet, tüm dünya üzerinde yayılmış bilgisayar ağlarının birleşiminden oluşan devasa bir mecradır. İlk etapta askeri amaçlı olarak gerçekleştirilen bilgi ağlarının gelişimine dayanan internetin bugün geldiği yere baktığımızda, büyükten küçüğe her yaştaki bireyin, interneti bilgi edinmek, arkadaşlık sitelerini kullanmak, video film indirmek, alışveriş yapmak, banka işlemleri yapmak gibi pek çok alanda kullandığı görülmektedir. (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007: 6) İnternetin yeni trendi olan "Facebook, Twitter" gibi sosyal paylaşım ağları da, her bireyin kendi durum, beğeni, ilgi alanlarını ifade ettiği iletişim alanları olmaktadır. İnterneti sonradan öğrenmeyen, bu teknolojik ortamın içerisinde büyüyen, bugünün ilköğretim düzeyinde bulunan çocukların da interneti yoğun olarak kullandıkları gözlemlenmektedir.

İçinde bulunulan dönemde ilköğretim düzeyinde bulunan çocuklar, internetle çok küçük yaşlarda tanışmaktadırlar. İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojileri araç - ortamları ve internetle ilgili farklı zihinsel becerileri, çeşitli deneyimleri mevcuttur. Çocukların, ailelerinin kendilerine sağladıkları olanaklar çerçevesinde interneti yoğun olarak kullandıkları bilinmektedir.

Acaba ilköğretim düzeyindeki çocuklar interneti ne amaçla kullanmaktadırlar? İnternete girerken en çok merak ettikleri, araştırdıkları ne tür bir bilgilerdir? İnterneti ne tür alışkanlıklarla kullanmaktadırlar? Çocukların bilgi arama davranışlarında internetin yeri nedir? vb. sorular, çocuklar açısından merak edilen ve bu araştırmaya konu edilen hususlardır. Anne ve babalara gelindiğinde ise, anne ve babalar çocuklarına ne amaçla internet sağlamaktadırlar? Onların interneti sağlama amaçları ile çocuklarının internet kullanımına ilişkin farklılıklar nelerdir? Ailelerin çocuklarının internet kullanımına ilişkin düşünceleri nelerdir? Özellikle son yıllarda devletin de desteklediği “internet aile koruma programları” ile

çocuklara güvenli internet sağlamak amacıyla olan internet ortamında kullanılan filtre programlarını ailelerin ne kadar kullanmakta, denetim şekilleri ne olmaktadır? vb. akla gelen sorular da aileler açısından merak edilen ve bu araştırmaya konu edilen hususlardır.

Bu araştırma için; Ankara ilinde bir devlet ve bir özel okul olmak üzere 5.-6.-7. ve 8 sınıf öğrencisi çocuklar ile onların ailelerinin görüşlerine anket yoluyla başvurulmuştur. Araştırmada; çocukların internetle tanışmaları, interneti kullanım süreleri, kullanım sıklıkları ve ne amaçla nasıl kullandıkları ile ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımına ilişkin görüşleri, getirdikleri sınırlamalar ile internet filtre programlarına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Toplam dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde internetin tanımı ve önemi, internetin Dünya’da ve Türkiye’de kullanımı, internet kullanımının faydalı ve zararlı yönleri, internet ve eğitim, internet bağımlılığı üzerine literatür çalışması ile kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise medya okuryazarlığı kavramı, Dünya’da ve Türkiye’de medya okuryazarlığı, yeni medya okuryazarlığı, eleştirel medya okuryazarlığı kavramları ile medya ve çocuk konuları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde araştırmanın konusu, amacı ve önemi, evreni örnekleme, yöntemi, kapsamı, sınırlılıkları ve varsayımları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde araştırmanın alt problemlerine göre bulguların değerlendirmeleri yapılmış, yapılan araştırmanın sonucuna göre çocukların internet kullanım alışkanlıkları, ailelerin internete ve çocuklarının internet kullanımına ilişkin görüşleri değerlendirilerek, sonuç ve önerilerle çalışma neticelendirilmiştir.

Yapılacak bu çalışmanın iki temel amacı vardır. Bunlardan ilki çocukların internet kullanımına ilişkin alışkanlıklarını tespit etmek suretiyle internet ve medya kullanımındaki temel görünümü ortaya koymak, ikinci olarak da ailelerin de çocuklarının internet kullanımına ilişkin düşüncelerini öğrenmektir. Bu doğrultuda ortaya çıkacak sonuçların; ailelere çocuklarının internet kullanımına yol göstereceği, bilinçli kullanımı teşvik edeceği öngörülmektedir.

I. BÖLÜM

İNTERNETE GENEL BİR BAKIŞ

1.1.İnternetin Tanımı ve Önemi

İnternet, dünya kapsamında birçok bilgisayar sistemini, TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) protokolü ile birbirine bağlayan ve gittikçe büyüyen bir iletişim ağıdır. TCP/IP bilgisayarlar ile veri iletme/alma birimleri arasında organizasyonu sağlayan, böylece bir yerden diğerine veri iletişimini olanaklı kılan pek çok veri iletişim protokolüne verilen genel addır¹.

İnternet; tarım ve sanayi devrimlerinden sonra üçüncü bir devrim olarak nitelenmiştir (Güzel, 2006: 1). 1960'lı yıllarda araştırma, eğitim ve savunma amacıyla geliştirilmiş olan internet ya da bilgisayar ağı projesi, günümüzde her alanda bilgi değişimine olanak sağladığı gibi, ticari faaliyetlerde de kullanımı giderek artan bir araç haline gelmiştir (Işıklı, 2001: 5). İnternet teknolojilerinde ortaya çıkan hızlı ve kapsamlı gelişmelerin etkisini arttırması onu bir teknolojik yenilik olmanın çok ötesine taşımış, internet; siyaset, ekonomi, kültür ve kimlik alanı olarak tartışılmaya başlanmıştır (Güzel, 2006: 1). İnternetin ilk etapta araştırma, eğitim ve askeri amaçla (Ersoy, 2002: 5) geliştirildiği düşünüldüğünde, günümüzde geldiği konum itibariyle, artık her alanda bilgi erişiminde başvurulacak vazgeçilmez bir kaynak haline geldiği görülmektedir.

Küreselleşme, ülkeler arasındaki iktisadi, sosyal ve siyasal ilişkilerin geliştiği, farklı toplum ve kültürlerin inanç ve beklentilerinin tanınmaya çalışıldığı, uluslararası ilişkilerin yoğunlaştığı (Kılıç, 2011: 82) bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişmeler ise beraberinde interneti, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen (İnan, 2000: 9) dinamik özelliklere sahip küresel bir kitle iletişim aracı haline getirmiştir.

Kitle iletişim araçlarına bakıldığında, elli yıl öncesine kadar insanların hayatında gazeteler ve radyo istasyonları gibi kitle iletişim araçları kullanılırken, günümüzde bilgisayar,

¹ http://www.cc.boun.edu.tr/training/internet_tur.pdf Erişim tarihi: 09.04.2012.

internet, gibi ileri teknoloji içeren iletişim araçları önemli bir yer tutmaktadır (Arnas, 2005: 59-66). Buna paralel olarak internet kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır.

Zaman içerisinde geçirmiş olduğu bu dönüşüm sonucunda, bir bilgisayarın birbirleriyle bağlantılı milyonlarca bilgisayardan herhangi biriyle veri, ileti, dosya vb alışverişi yapmasına olanak sağlayan, birbirleriyle bağlantılı bilgisayar sistemi şeklinde tanımlanan, “ağların ağı” ya da “bilgi otobanı” olarak da adlandırılan (Numanoğlu ve Bayır, 2012: 296) internet; verilerin depolanması ve aktarılmasını sağlayan bir iletişim teknolojisi ve aynı zamanda bir bilgi paylaşım ağıdır (Yalçın, 2006: 585). İnternet teknolojisi yardımıyla insanlar; üretilen bilgiye kolay, hızlı, güvenilir ve ucuz bir şekilde ulaşma imkânına sahip olmaktadır (Çalık ve Çınar, 2009: 7).

Bilgi ve iletişim teknolojisi ürünleri olan bilgisayar ve internet, bilgiye erişim ve paylaşım anlamında geniş bir özgürlük sağlamaktadır. Geçmişte bilgiye ulaşmada kitap, dergi gibi basılı kaynaklara ulaşabildiğimiz kütüphanelerden yararlanılırken, günümüzde bilgisayar ve internet üzerinde yer alan bilgilerden ve sanal kütüphanelerden faydalanılmaya başlanmıştır (Tercan, Sakarya ve Çoklar, 2012: 306). Bu bağlamda internetin bilgiye ulaşmada kolaylık ve rahatlık sağladığı açıktır.

Bilgi dünyası olarak kütüphanelerin yerini yavaş yavaş almaya başlayan internet, milyonlarca kişinin gönüllü olarak bilgi girişi yaptığı, resmi, gayri resmi, özel, tüzel, kurumsal, kimlikli insan ya da gruplar tarafından devamlı olarak bilgi girişinin güncellendiği bir ortamdır (Özbay ve Yetişener, 2000: 72). İnternetin kullanımı önceleri araştırma, eğitim ve devlet kuruluşlarının etkinlikleriyle sınırlandırılmış gibi gözükse de, son zamanlarda ticari kullanımının da büyük oranda arttığı görülmektedir (Çağıltay, 1997: 5).

1.2.İnternet Kullanımı

1.2.1. İnternetin Dünya’da Kullanımı

Bilgisayar kullanımının artışına paralel olarak internet alt yapısı ve kullanımı da her geçen gün gelişmektedir. İnternet kullanımındaki teknolojik ilerlemeler sonucunda gerek cep telefonu ile gerekse kablosuz internet bağlantısının sağlanabilir olmasının da internet kullanımını yaygınlaştırdığı düşünülmektedir.

Dünya’da interneti kullanan kişi sayısının her geçen gün arttığı görülmektedir. 1993 yılında dünya çapında internet kullanıcı sayısı 900 bin iken, 2000 yılında bu sayı 304 milyon, Şubat 2002’de 544.2 milyona, 2004 yılı sonunda 934 milyon, 2005 yılı sonunda ise dünyadaki internet kullanıcı sayısı 1.07 milyara ulaşmış (Cömert vd. 2010:166), 2011 yılında dünyada internet kullanımına ilişkin verilere ulaşıldığında 6,930,055,154 olan dünya nüfusunun 2.267.233.742’sinin internet kullandığı tespit edilmiştir.

Çalışmamıza başladığımız 2011 yılı itibariyle edindiğimiz Dünya’da internet kullanımı ve nüfusa ilişkin verilerin yanısıra çalışmamızı devam ettirdiğimiz süre içerisinde 2012 yılına ait verilere de erişme ve karşılaştırma yapabilme olanağımız olmuştur.

Tablo 1 Dünya’da İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri – 2011 ²

DÜNYADA İNTERNET KULLANIMI VE NÜFUS İSTATİSTİKLERİ Aralık 31, 2011					
Dünya Bölgeleri	Nüfus (2011)	İnternet Kullanıcıları Aralık 31, 2000	İnternet Kullanımı Son Verileri	Yaygınlık (% Nüfus)	Büyüme 2000-2011
Afrika	1,037,524,058	4,514,400	139,875,242	13.5 %	2,988.4 %
Asya	3,879,740,877	114,304,000	1,016,799,076	26.2 %	789.6 %
Avrupa	816,426,346	105,096,093	500,723,686	61.3 %	376.4 %
Orta Doğu	216,258,843	3,284,800	77,020,995	35.6 %	2,244.8 %
Kuzey Amerika	347,394,870	108,096,800	273,067,546	78.6 %	152.6 %
Latin Amerika	597,283,165	18,068,919	235,819,740	39.5 %	1,205.1 %
Okyanusya/Avustralya	35,426,995	7,620,480	23,927,457	67.5 %	214.0 %
Dünya Toplamı	6,930,055,154	360,985,492	2,267.233,742	32.7 %	528.1 %

² <http://www.internetworldstats.com>. Erişim tarihi: 09.04.2012

Tablo 2 Dünya’da İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri - 2012³

DÜNYADA İNTERNET KULLANIMI VE NÜFUS İSTATİSTİKLERİ Haziran 30, 2012					
Dünya Bölgeleri	Nüfus (2012)	İnternet Kullanıcıları Aralık 31, 2000	İnternet Kullanıcıları Son Veriler	Yaygınlık (%Nüfus)	Büyüme 2000-2012
Afrika	1,073,380,925	4,514,400	167,335,676	15.6 %	3,606.7 %
Asya	3,922,066,987	114,304,000	1,076,681,059	27.5 %	841.9 %
Avrupa	820,918,446	105,096,093	518,512,109	63.2 %	393.4 %
Orta Doğu	223,608,203	3,284,800	90,000,455	40.2 %	2,639.9 %
Kuzey Amerika	348,280,154	108,096,800	273,785,413	78.6 %	153.3 %
Latin Amerika	593,688,638	18,068,919	254,915,745	42.9 %	1,310.8 %
Okyanusya/Avustralya	35,903,569	7,620,480	24,287,919	67.6 %	218.7 %
Dünya Toplamı	7,017,846,922	360,985,492	2,405,518,376	34.3%	566.4%

Tablo 1 ve Tablo 2’ye birlikte bakıldığında; 2012 yılında dünyada internet kullanımı ve nüfusa ilişkin verilere bakıldığında ise yine en yüksek kullanım oranlarının 2011 yılı ile aynı sıralamayla devam ettiği, ilk üç sırada Kuzey Amerika, Okyanusya/Avustralya, Avrupa bulunduğu görülmektedir. İnternet kullanımının birbirini takip eden iki yıl arasında dikkate değer bir değişiklik görülmediği, Latin Amerika ve Ortadoğu’nun internet kullanım oranları dünya ortalamasının üstünde olmakla birlikte internet kullanımında dünya sıralamasında dördüncü ve beşinci sırada yer aldıkları, Asya ve Afrika’nın internet kullanım oranları dünya ortalamasının altında olduğu ancak 2011 yılına göre kullanımlarında büyüme olduğu görülmektedir.. 2012 yılında dünyada internet kullanımına ilişkin verilere bakıldığında 7,017.846,922 olan dünya nüfusunun 2.405,518,376 sının internet kullandığı, 2000-2012 yılları arasında Dünya genelinde internet kullanımında % 566.4’lik büyüme olduğu tespit edilmiştir.

Berson ve Berson (2003: 64) Family PC tarafından Şubat 2001’de internet ve gençler üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada da, gençlerin zamanlarını; % 80’nin haftanın beş saatini internet başında e-postalarına bakarak, yaklaşık % 75’inin aynı zamanı ödev ve online araştırma yaparak, % 66’sının çoğunlukla sanal ortamda gezinti yaparak geçirdikleri tespit edilmiştir.

³ <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> Erişim tarihi: 23.04.2013.

İnternetin tüm dünyada büyük bir ilgi ile karşılanmasının ve hızla yaygınlaşmasının en önemli sebebi, internet sayesinde en güncel bilgiye en hızlı ve ucuz olarak ulaşılabilme olanağının iyi kavranılmış olmasıdır (Uysal, Tunç 1996:1). İnternetin bilgiye ulaşma anlamında sağladığı fayda ve kolaylığın yanı sıra; bireylerin kendilerini geliştirmeleri, güncel bilgiye sahip olmaları ve iletişimde oynadığı rol açısından interneti yaygın olarak kullanma eğiliminde oldukları düşünülebilir.

1.2.2. İnternetin Türkiye’de Kullanımı

Dünya genelinde internet kullanımının hızla yaygınlaştığı göz önüne alındığında, ülkemizde de bu durumun eşgüdümlü olarak geliştiği ve internet kullanımında hızlı bir artış olduğu görülmektedir. İnternetin bilgi edinmek, bankacılık işlemleri ve alışveriş yapmak, sohbet etmek, video film müzik indirmek, müzik dinlemek, oyun oynamak, dergi gazete okumak, araştırma yapmak gibi pek çok alanda hizmet sunduğu düşünüldüğünde, her yaştan bireyin farklı yoğunluklarda internet kullanımından faydalandığı görülmektedir.

İnternet kullanımı ile ilgili IAB’nin (Interactive Advertising Bureau) Türkiye’de internet kullanıcı profili üzerinde Ocak 2011-Aralık 2011 tarih aralığında yaptığı çalışmada, internet kullanıcılarının yaşlara göre artış oranlarına ilişkin bir araştırma yapılmış; araştırma sonuçlarında belirtilen tarih aralıklarında internet kullanımında; hedef kitlesi 12-14, 15-17 yaş grubunda % 7, 18-24 yaş grubunda %6, 25-34 yaş grubunda % 5, , 35-44 yaş grubunda %5 lik bir artış olduğu tespit edilmiştir ⁴.

Tablo 3. Türkiye’de İnternet Kullanıcı Profili (IAB Araştırması)

Hedef Kitle (Yaş)	Ocak 2011	Aralık 2011	Artış
12-14	1,994,851	2.130.857	% 7
15-17	2.369.158	2.528.912	% 7
18-24	5.162.458	5.478.702	% 6
25-34	5.420.162	5.684.942	% 5
35-44	3.054.431	3.195.641	% 5

⁴ <http://blog.clockwork.com.tr/wp-content/uploads/Internet-Yaş> Erişim tarihi:10.04.2012

IAB'nin yapmış olduğu araştırma sonuçlarının da gösterdiği üzere, araştırmamızın konusu olan çocuk yaş grubu da dahil olmak üzere 12-14 ile 15-17 yaşları arasındaki çocukların internet kullanımı, diğeri yaş gruplarına oranla %1'lik daha fazla bir artış görülmektedir.

Çalışmamız devam ettiği süre içerisinde Türkiye'de internet kullanıcı profiline ilişkin 2012 yılına ait verilere de erişme olanağımız olmuştur. IAB'nin Türkiye'nin Eylül 2011 – Eylül 2012 internet ölçümleme araştırması verilerini karşılaştırarak oluşturduğu rapora göre son bir yılda 1,4 milyon kullanıcının internet dünyası ile tanıştığı, bu katılımı beraber Türkiye'de 12 yaş ve üstü internet erişimi %4 oranında büyüyerek % 44'e, internet nüfusunun da 26 milyon kişiye ulaştığı tespit edilmiştir. İnternet kullanıcılarının internet kullanım oranlarının 2011 verilerine oranla yaş grupları arasında belirgin bir farklılaşma olmadığı kullanım oranının en yüksek olduğu grubun %78 ile 15-17 yaş, ardından %73 ile 18-24 yaş aralığı olduğu saptanmıştır. Cinsiyet bağlamında elde edilen sonuçlar ise erkeklerin internet erişimi %3 oranında büyüme gösterip % 50'ye ulaşırken, kadınların erişimi %4 büyüme gösterip % 37'e seviyelerine çıkmıştır ⁵. Bu durum, sayıca kadın kullanıcıların erkek kullanıcılara oranla daha az olmalarına karşın büyüme oranlarına bakıldığında daha fazla ilerleme gösterdiklerini ifade etmektedir.

Yine ülkemizde, 3-18 yaş grubunda 933 çocuk üzerinde televizyon, bilgisayar ve internet kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma yapılmış ve araştırmanın sonucunda ailelerin % 36,7'sinin evinde bilgisayar, % 21,7'sinin evinde internet bağlantısı bulunduğu tespit edilmiştir. Ailelerin % 21,3'ünün bilgisayarı çocuğun odasında bulundurduğu ve eve bilgisayarın çocuklarının ders çalışması ve ödev yapması amacı ile aldıkları saptanmıştır. Yine bu araştırma ile çocukların %19,7'sinin bilgisayarı okul ödevleri yapmak için kullandıkları, %7,8'nin internet sitelerine girmek için, %13,6'sının eğlenmek, %5,7'sinin chat yapmak, %22,6'sının oyun oynamak amacı ile kullandıkları tespit edilmiştir (Arnas, 2005: 59-66).

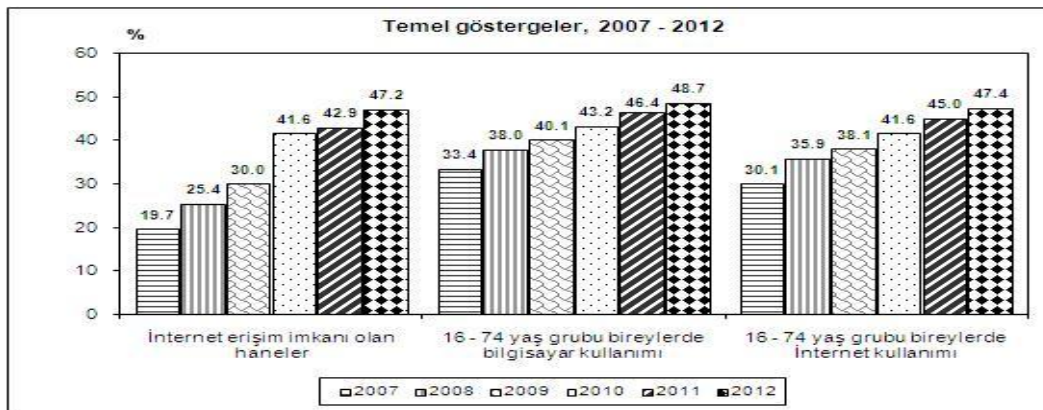
İnternet kullanımıyla ilgili ulaşılabilen bir başka araştırmada ise cinsiyetler ve kullanım alışkanlıkları açısından bir mukayese yapılmıştır. Ankara'da bir ilköğretim okulunun 4-8 sınıfları ve bir lisenin 9-11 sınıflarında okuyan ve evinde bilgisayarı olan 149 öğrenci ile evde bilgisayar ve internet kaynaklarının kullanımlarıyla ilgili olarak "bilgisayara

⁵ <http://blog.clockwork.com.tr/index.php/2012/03/08/iab-subat-raporu-turkiyede-internet-kullanicisinin-profilidegisiyor/> Erişim tarihi: 27.05.2013

sahip olma, bilgisayarın evdeki konumu, kullanım amacı ve süresi, başvuru kaynakları vb gibi” ortaya çıkarmayı amaçlayan Gökçearslan ve Seferoğlu (2005) yaptıkları "Öğrencilerin Evde Bilgisayar Kullanımına ilişkin Bir Çalışma" başlıklı araştırmanın sonucunda; öğrencilere göre eve bilgisayar alınmasında en önemli nedenin oyun programlarını kullanmak olduğu, öğrencilere bilgisayar kullanımında en çok kardeşler, kardeşleri takiben babalar, sonra anneler daha sonra arkadaşların yardımcı olduğu, öğrencilerin büyük bölümünün bilgisayarı kullanmayı eğlenceli buldukları, öğrenci görüşlerine göre velilerin büyük bölümünün, bilgisayar kullanımı ile ilgili öğrenciye hiçbir kısıtlama getirmediği, öğrencilerin önemli bir bölümü haftada birkaç kere geri kalan bölümü de günde bir kere bilgisayar kullandıkları, evde kullanılan bilgisayar programları arasında oyunların en çok kullanılan programlar olduğu, evde internet kullanımında, en çok eğlence amaçlı sitelerin ziyaret edildiği, her gün bilgisayar kullanan erkeklerin oranı her gün bilgisayar kullanan kızlara göre daha yüksek olduğu, haftada bir kere ve daha az” İnternet kullanımı dışında erkek öğrencilerin internet kullanımının daha yüksek olduğu edinilen sonuçlar arasındadır.

Bu araştırmalara paralel olarak Türkiye İstatistik Kurumu tarafından "2011 Yılı Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması" yapılmıştır ve buna göre ülkemizde bilgisayar ve internet kullanımı artmaya devam etmektedir. Yapılan araştırma ile 16-74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar kullanım oranı 2010 yılında % 43,2 iken % 46,4'e ve İnternet kullanım oranı 2010 yılında % 41,6 iken % 45,0 yükseldiği tespit edilmiştir ⁶.

Şekil 1 Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı 2007-2012

⁶ T.C. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, *2012 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, Haber Bülteni, Sayı: 10880 16/08/2012. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880> Erişim Tarihi: 20.05.2013

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2012 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması'nda, kadın (% 38,5) – erkek (% 59) ve kent (% 55,5) – kır (% 27) arasında bilgisayar ve internet kullanımında sayısal uçurumun devam ettiği görülmüştür. Bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür. Bilgisayar ve İnternet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir. 16-74 yaş grubundaki tüm bireylerin %37,8'si interneti düzenli olarak (hemen hemen her gün veya haftada en az bir defa) kullanmıştır. 16-74 yaş grubu, internet kullanan bireylerin %70'i evden, %33,8'i işyerinden, %17,8'i arkadaş- akraba vb. evinden, %16'sı internet kafeden, %7,2'si eğitim alınan yerden, %5,9 ile kablosuz bağlantının yapılabildiği yerlerden internet bağlantısı kurmuşlardır. İnternet kullanma amacı, bireyler için en çok %72,5 ile çevrimiçi haber, gazete ya da dergi okuma, haber indirme için kullanırken, bunu %66,8 ile e-posta gönderme/alma, %61,3 ile mal ve hizmetler hakkında bilgi arama, %49,1 ile oyun, müzik, film, görüntü indirme ve oynama olarak gerçekleşmiştir.

Çocuklar okul ödevlerinden, kişisel ilgilerine kadar çok çeşitli bilgileri elektronik ortamdan araştırmaktadırlar (Uçak ve Al, 2000: 323). İnternet vasıtasıyla bilgiye ulaşmak çok daha kolay ve çok daha zahmetsiz olduğundan çocuklar tarafından tercih edilmektedir.

2005 yılı I. döneminde Milli Eğitim Bakanlığı Konya ilindeki ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini alan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin proje ve performans ödevi hazırlamak için kullandıkları kaynakları araştırdıkları çalışmada, interneti en çok kullanılan kaynak olarak tespit etmişlerdir (Akdağ ve Çoklar, 2009: 6).

Bilgiye hızlı ve kolay erişimde en çok tercih edilen araç olan internet, diğer yandan büyük kitleleri bir araya getirerek kitle iletişimine de olanak sağlamaktadır. Gündelik yaşam içinde yeni iletişim teknolojilerinin bir örneği olan sosyal paylaşım ağları bireysel kullanıma olanak sağlayan, etkileşimli internet hizmetleridir. Sosyal paylaşım ağları günlük yaşamda iletişim kurmakta kullanılan görece yeni ama popüler ortamlardır (Altunay, 2010: 36). İnternetin kullanılma sıklığı artarken, bu sıklık içinde de sosyal medyaya girilme oranı yükselmektedir. Yakın bir gelecekte neredeyse internet kullanımının çok önemli bir kısmının sosyal medya tarafından sağlanacağı düşünülmektedir (Hazar, 2011: 153).

Sosyal medyanın bu denli yaygınlaşması, internet kullanımları giderek artan çocukları da doğrudan etkilemektedir. Çocuklar için, bilgi arama kaynağı olmasının ötesinde, iletişim

kaynağı olarak da internetin kullanımı sosyal paylaşım siteleri vasıtasıyla artmıştır. Çocukların internet kullanım pratiklerine bakıldığında derslerine ilişkin bilgilerin haricinde sosyal paylaşım ağlarını da yoğunlukla kullandıkları görülmektedir.

İnternet ortamında sosyal paylaşım sitelerinde hesap oluşturma yaş sınırı 13 olmasına karşın; Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi⁷ kapsamında gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, çalışmaya katılan tüm çocukların üçte biri 13 yaşının altında olduğu halde, katılımcıların % 48'inin sosyal paylaşım ağlarında bulundukları tespit edilmiştir (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011: 4). Bu yaş grubundaki çocukların sosyal paylaşım ağlarına girmeleri yasak olmasına rağmen; hileli yollarla kendilerine hesap açtıkları düşünülmektedir.

Söz konusu Araştırma Projesi'nde yer alan çalışma, mahiyeti ve kapsamı açısından araştırmamızın konusuyla paralellik arz etmektedir. Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi; 25 Avrupa ülkesinde, internet kullanan 9-16 yaş çocuklar arasından seçilen 25.142 çocuk ve ebeveynlerinden birisi ile İlkbahar/Yaz 2010 döneminde yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. EU Kids Online – Avrupa Çevrimiçi Çocuklar çalışma grubu tarafından tasarlanıp yapılan Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Projesi sonuçlarına aşağıda kısaca değinilmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların % 93'nün haftada en az bir kez çevrimiçi oldukları, %60'ının neredeyse her gün çevrimiçi oldukları bu bağlamda internet kullanımının çocukların günlük yaşantısının bir parçası olduğu; çocukların internet kullanma yaşının gitgide küçüldüğü; internette en çok okul işleri, kısa video dosyaları izlemek, anlık ileti göndermek gibi çok değişik türde ve potansiyelde çevrimiçi etkinlikler yaptıkları; 9-16 yaş çocuklarının %59'nun sosyal paylaşım sitesinde profile sahip oldukları, bu çocuklarda % 26'nin herkese açık profile sahip oldukları, % 43'nün profillerini gizli tuttukları, % 28'inin profillerinin bir kısmını gizledikleri; internet kullanımının artması ile çocukların bilişim okur-yazarlığı ve güvenlik yeteneklerinin geliştiği, çocukların % 56'sının sosyal paylaşım sitesindeki profillerinin gizlilik ayarlarını değiştirebilmekte olduğu, internet sitelerinin kalitesini karşılaştırabildiği veya istenmeyen mesajları engelleyebildiği gözlenmiştir.

⁷ Erişim tarihi: 23.05.2013 [www2.lse.ac.uk/...11\)/EUKidsExecSummary/TurkeyExecSum.pdf](http://www2.lse.ac.uk/...11)/EUKidsExecSummary/TurkeyExecSum.pdf)

Çocukların internet kullanımı ile internet ve bilişim yeteneklerine ilişkin bu sonuçların ötesinde riskler ve zararlar başlığı altında toplanan sonuçlar da mevcuttur. Araştırmaya katılan çocukların çevrimiçi risklerle karşılaşp karşılaşmadıklarına ilişkin sonuçlar ise şu şekilde özetlenmiştir: Avrupalı 9-16 yaş arasındaki çocukların % 12'sinin İnternet'te karşılaştığı bir durumun onları üzdüğünü veya rahatsız ettiğini, ancak riskleri her zaman üzücü ve zarar verici bir deneyim olarak görmedikleri, müstehcen ve incitici mesajlara yirmi çocuktan birinin maruz kaldığı, cinsel içerikli mesaj yüzünden rahatsız olan çocukların % 38'i istenmeyen cinsel içerikli mesajları sildiği ve/veya % 40 mesajı gönderen kişiyi engellediği, en nadir görülen riskin ise siber zorbalık olmasına rağmen, çocukları en çok üzen durum olduğu saptanmıştır. En sık görülen ikinci risk, potansiyel zararlı içerikler; nefret söylemi, anoreksiya, kendine zarar verme, ilaç kullanımı ve intihar gibi zararlı içeriklere maruz kalma olarak tespit edilmiştir. Çevrimiçi görüşülen kişilerle yüz yüze buluşulması, çocuklar için en nadir durum olmakla birlikte çocukların % 9'u çevrimiçi görüştüğü kişilerle buluştuğunu, tüm çocukların %1'i bu görüşmeden rahatsız olduğunu ifade etmiştir.

Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesinde ebeveynlerin katılımıyla elde edilen sonuçlar incelendiğinde ise; araştırmaya katılan ebeveynlerin % 70'inin internette yaptıklarıyla ilgili olarak çocuklarıyla konuştukları, % 58'inin çocukları internet kullanırken yanında bulundukları, %56'sının internetteki kişilere nasıl davranacağına dair çocuklarına öğütlerde bulundukları, % 52'sinin internette çocuklarını üzecek ya da endişelendirecek durumlar hakkında çocuklarıyla konuştukları, % 36'sının geçmişte internette onları üzen ya da endişelendiren durumlar hakkında yardımcı oldukları edinilen sonuçlar arasındadır. Ebeveynler ayrıca, çocuklarının kişisel bilgilerinin paylaşımını (%85), dosya indirmelerini (%63) ve dosya yüklemelerini (%57) kısıtlamakta, % 50'si çocuğunun internet kullanımını sonrasında denetlemektedirler. Teknik güvenlik araçlarının kullanımı az olmakla birlikte; ebeveynlerin %28'i web sitelerini filtrelemekte, %24 çocukların gezindiği web sitelerinin kaydını tutmaktadır. Gerek ebeveynler, gerek çocuklar ebeveyn gözetimini faydalı görmektedirler. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %85'i internette çocuğunu rahatsız eden olaylarla başa çıkması konusunda çocuğuna yardım edebileceklerine dair hem kendilerine hem de çocuklarının yeteneklerine güvendikleri çıkan sonuçlar arasındadır.

İnternet teknolojisi ile gelen hızlı iletişim (elektronik posta, haberleşme grupları, bilgi dosya transferi gibi) bireylere birçok fayda sağlarken (Mestçi, 2007: 175) çocuklar da bu teknoloji ile hızlı iletişim ve bilgi paylaşımına adapte olmaktadır. Hatta kimi zaman

çocukların, yetişkinlerden çok daha hakim bir şekilde bu teknolojileri kullandıkları gözlemlenmektedir (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007: 71). Bugün internet kullanımının yaygınlaşması, internete girme yaşını okul öncesi dönemlere kadar düşürmektedir (Aksüt ve diğerleri, 2008: 476). İletişim teknolojileri ve araçlarının sağladığı internet olanakları ile artık tüm bireyler her yerde internet vasıtasıyla birbirleriyle bilgi ve ileti paylaşabilmekte, bu ortamın içinde büyüyen çocuklar da internetle çok küçük yaşlarda tanışmaktadır.

Her teknolojinin olduğu gibi internetin kullanımında da bir takım sorunlar yaşanabilmekte ve bu durum çocuklar açısından çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirebilmektedir. Bu noktada ise ailelerin görüşleri ve tutumları öncelikli önem taşımaktadır. İnternetin kullanımına ilişkin ilköğretim düzeyindeki çocukların ailelerinin görüşlerini saptamak için yapılan araştırmalarda, ailelerin güvenlik konusunda habersiz olmakla birlikte, interneti ekonomik bir ortam olarak gördüklerine, internetin akademik başarıyı artırdığına ve çağdaş yaşamın bir gerekliliği olduğuna inandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara dayanılarak, ailelerin internetin tehlikeleri konusunda yeterince bilgili ve bilinçli olmadıkları söylenebilir (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007: 71).

Bu açıdan çocukların internet kullanımlarına yaklaşıldığında ise, iletişim araçlarının seçiminde, kullanma süresinde, kullanma zamanında bilinçli ebeveyn ve öğretmen rehberliği önemli olmaktadır. Çocuk ve gençlerin inanış, tutum, ve davranışlarını ebeveynler, okul ve öğretmenlerden daha fazla etkileyebilmektedir (Arnas, 2005: 59-66).

Ayrıca devasa boyutta bir bilgi havuzuna sahip olan internette, çocukların düzeylerine uygun bilgi edinebilmeleri önemlidir. Çocukların internette düzeyine uygun bilgi olmaması ya da onların üstesinden gelemeyecekleri kadar üst düzey bilgi olması, onların bilgi edinme haklarının ihlali olarak değerlendirilebilir (Ersoy ve Ersoy, 2008:26). Bu bağlamda ebeveynlerin, çocukların internetten edindikleri bilgileri süzme, elimine etme konusunda destek olmaları gerekmektedir.

İnternetin çocuklar tarafından doğru kullanımına ilişkin başlıca sorunlardan bir diğeri ise; ülkemizde evde kullanılan bilgisayarlarda eğitsel yazılımların düşük düzeyde mevcut olması ve öğrencilerin bilgisayarı bir oyun makinesi olarak kullanmalarının, bu yaş grubundaki bireylerin bilgisayar olanaklarından doğru ve yeterince yararlanamamasına neden olduğu (Tor-Erden 2004:123) düşünüldüğünde, çocukların internet kullanımından gereği gibi

Fayda sağlayıp sağlayamadıklarına ilişkin kaygıları beraberinde getirmektedir. Çocukların bilgisayar ve interneti salt oyun makinesi olarak kullanmaları, doğru bilgiye erişim aracı olarak kullanmalarını engellemektedir.

Çocukların internet kullanımına ilişkin yukarıdaki değerlendirmelerin ışığında bir sonraki başlıkta internet kullanımının fayda ve zararları ele alınacaktır.

1.3. İnternet Kullanımının Faydaları

Çağımızda vazgeçilmez bir yeri olan internetin sağladığı hizmetleri; bilgiye erişim hizmetleri ve iletişim hizmetleri olarak iki başlık altında toplanabilir (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007: 31). Bilgiye erişim açısından sunduğu olanaklar, günlük yaşantımızda ya da eğitim ve akademik çalışmalarımızda ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır. İletişim hizmetleri açısından ise, dünyanın her bölgesindeki gelişmelerin takibine, insanların sanal ortam aracılığıyla fikirlerini paylaşımlarına ve iletişime geçmelerine imkan tanımaktadır. İnternetin aktif kullanımı yani kullanıcıların içerik oluşumuna verdikleri katkı ile internet, herhangi bir konuda bilgi edinmek isteyen kişilerin ilk başvurdıkları adres olan bir bilgi denizine dönüşmüştür (Bayzan ve Özbilen, 2012: 523).

Bilgi teknolojisinin önemli bir aracı olan internet, bilgiye erişim kolaylığı ve erişim zenginliği sağlamaktadır (Kurulgan ve Argan, 2007: 302). Öğrenmenin yaşının olmadığı, bireylerin kendilerini sürekli güncellemek durumunda bulundukları bilgi çağında, gerek çocuklar, gerekse yetişkinler için doğru ve güncel bilgiye kolay ulaşmak son derece önemlidir. İnternetin bilgiye kolay ulaşmak anlamında sağladığı yarar düşünüldüğünde; bilgiye en hızlı erişim kaynağı olarak yoğunlukla kullanıldığı gözlenmektedir. Bunun sayesinde ise toplumsal yaşam içerisinde bireylerin ülke içerisinde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri takip etme ve kendi görüşlerini oluşturmada etkin bir rol oynadığı görülmektedir.

İnternet; yapısı, içeriği ve oluşturduğu dil sayesinde bireyleri kültürel bir form ve kimliğe davet etmek konusunda büyük bir potansiyele sahiptir (Güzel, 2006: 10). Yeni bir kültürel mekan, gerçeklik, özgürlük alanı ve ekonomik pazar olarak ortaya çıkan internet; kültürel değerlerin, kültürel formların, kimliklerin ve alışkanlıkların hızlı bir şekilde dolaşıma sokulmasını sağlayarak; “küresel sistemin kültürel mecrası” (Güzel, 2006: 2) halini almış;

bilgiye ulaşım, zenginlik ve kolaylık açısından çocuklarımızın kullanımı açısından da faydalandıkları bir kültürel mecra olmaktadır.

Eluhi Katz tarafından geliştirilen "Kullanımlar ve Doyumlar" yaklaşımı; kitle iletişim sürecindeki gönderici kategorisini ikinci plana iterek, izleyicinin gereksinim ve güdülerini ön plana çıkaran, izler kitle üyelerinin kendileri için en doyurucu olan kitle iletişim içeriklerini etkin bir şekilde aradıkları varsayımına dayanan bir iletişim modeli olarak tanımlanmaktadır. (Mutlu, 2012: 202; Akçay, 2011:137).

Bu yaklaşıma göre izleyiciler/tüketiciler kendi gereksinimlerine karşılık verebilecek iletişim araçlarını ve içeriklerini seçerler. Buna göre insanlar etkinlikleri seçme yolları arasında amaçlarına uygun tercihler yapma gücüne sahip aktif kişilerdir. Teknoloji yerinde, zamanında ve işlevsel kullanıldığında onun getirilerinden yararlanılabilir. İnternet için de bu durum geçerlidir (Polat, 2002: 94).

Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı bağlamında sosyal medya kullanımları ve bu kullanımdan elde edilen doyumlara ilişkin, Akçay'ın (2011), Gümüşhane Üniversitesi'nin akademik, idari personel ve öğrencilerinin sosyal medyayı kullanma sıklıklarını ve amaçlarını tespit etmeye ve kişilerin sosyal medya sitelerini kullanarak elde etmiş oldukları doyumları belirlemeye yönelik yaptığı alan araştırması sonucunda; sosyal medya kullanımında etkili olan faktörler arasında, sosyal medya kullanımından elde edilen doyumu açıklayan faktörlerin “sosyal çevre edinme/sosyalleşme”, “eğlence ve boş vakit geçirme”, “rahatlama ve stresten uzaklaşma”, “bilgi edinme/hayatı tanıma” oldukları tespit edilmiştir.

Günümüz toplumlarında tüm bireylerin kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda tercihler yaptığı, her türlü tüketim konusunda bilinçli ve aktif tüketici olduğu düşünülmektedir. İnternet kullanımına baktığımızda da yine bireylerin istek, ihtiyaç ve faydaları doğrultusunda interneti kullandıkları düşünülmektedir.

İnternet, ortaya çıktığından itibaren bireylerin, toplumların ve kültürlerin üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Toplumların ve yönetimlerin demokratikleşmesi, e-ticaretin genişlemesi ve yaygınlaşması, bilginin dolaşımı, sosyal hareketliliğin desteklenmesi, kurumların ve bireylerin kendilerini güncelleme ve geliştirmeleri gibi olumlu etkiler yaratmıştır (Demir, 2006: 9).

Türkiye’de internete erişim konusunda cinsiyetler, bölgeler ve sınıflar arası sayısal uçurumun varlığı ve nitelikli içerik üretimi sorunu bir yana bırakılırsa, internet gündelik yaşamın içine giderek daha fazla dahil olmakta ve aktif demokratik katılımın bir aracı olarak da görülmektedir (Binark ve Bayraktutan Sütçü, 2007: 251). Çünkü internet ortamı bireylere kısıtlama ve kontrollerden arınmış bir platform sunmaktadır. Her ülkede benzer kullanıcı profilleriyle bireyler, var olan birey-politik alan arasındaki ilişkileri yeniden tanımlamakta ve bu demokratik sürecin daha doğru bir biçimde işlemesi için katkıda bulunmaktadır (Tunç, 2007: 139). Böylece bireyler bilgi ve görüşlerini internet ortamında özgürce paylaşabildiği ölçüde, toplumların demokrasiye katılımları aktif olarak sağlanacaktır.

Ailelerin çoğu çocuklarına eğitim olanakları sağlamak ve onları “bilgi çağına” hazırlamak amacıyla evlerine bilgisayar ve internet aldıklarını, buna karşın; bilgisayar ve internetin çocukları üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili olarak yoğun kaygılar yaşadıklarını ifade etmiştir. Ancak tüm bu kaygılara rağmen aileler evlerinde bilgisayar bulunmadığında çocukların dezavantajlı olduklarına inanmaktadırlar (Arnas, 2005: 64).

İnternet, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimini destekleyecek zengin öğrenme ortamları sağlar (Ersoy ve Ersoy, 2008: 26). Bilgi ve iletişim anlamında geniş olanaklar sağlayan internet; kaynak zenginliği ile çocukların bilgiye ulaşmalarına, öğrenmelerine ve iletişim zenginliği ile sosyalleşmelerine katkıda bulunan bir araçtır.

Hayatımızın vazgeçilmez bir teknolojisi durumuna gelen interneti, her teknoloji gibi yapısında barındırdığı tehlikelerden dolayı çocuklarımıza yasaklamamız ve onları bu teknolojinin olanaklarından mahrum etmemiz doğru bir yaklaşım değildir. Aile olarak, çocukları internetin tehlikelerinden korumanın ilk adımı, bu teknolojinin nasıl bir yapı ve işleyişe sahip olduğunun bilinmesi (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007: 2) diğer bir deyişle medya okur yazarlığının geliştirilmesidir.

İnternet sitelerindeki eğitsel amaçlı, bilgilendirici ve eğlendirici içerikler bilgi, resim, oyun vb. çocuklar için zengin ve etkileyici öğrenme ortamları haline gelmiştir (Çelen,Çelik ve Seferoğlu, 2011: 2). İnternetin eğlendirici ve öğretici zengin içeriklerinin eğitim amaçlı kullanımında, çocukların eğlenirken eş zamanlı olarak da bilgi edindikleri ve öğrendikleri düşünülmektedir.

1.4. İnternet Kullanımının Zararları

Ortaya çıkışından itibaren hemen hemen yazılı hiçbir kurala bağlı olmaksızın büyüyen, ülkeler arasında var olan fiziksel sınırları ortadan kaldıran, değişik kültürdeki milyonlarca insanı ortak bir ortam üzerinde bir araya getiren internetin yapısı, bir dizi sorunu da kaçınılmaz olarak beraberinde getirmektedir (Çağiltay, 1997:20).

Bilgiye hızlı ve kolay erişim imkanı sağlaması, dünya ve ülke içerisinde yaşanan gelişmelerden ve değişimlerden haberdar olmayı kolaylaştırması yanında, internet ve bilgisayar kullanımının bir takım sakıncalarının olduğu da gözlenmektedir. Çocuklar ve gençler internet ve bilgisayar teknolojilerini kullanırken teknik, fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan şiddete maruz kalabilirler (Çelen,Çelik ve Seferoğlu, 2011: 3). İnternet üzerinde denetim zor olduğundan, dünyanın herhangi bir yerinden şirketler, hükümetler, bireyler ve kurumlar internet üzerinden her türlü materyali yayınlatabilirler. İnternetin küresel dağılımı o denli hızlı gelişmiştir ki, interneti izlemek ya da kontrol etmek olası boyutları aşmıştır (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar 2007: 75). Erişkinler kendilerini zararlı içeriklerden koruyabilme konusunda çocuklara oranla daha bilinçlidirler. Ancak çocukların bu bağlamda yeterince bilinçli olmadığı düşünüldüğünde; herkesin istediği içeriği yayınladığı ve yaydığı internet ortamında zararlı içeriklere karşı en savunmasız olanlar ve bundan en büyük zarara uğrayanlar çocuklardır. Bu noktada ise en büyük görev ve sorumluluk anne babalara düşmektedir.

İnternete girilen yazı ve görsel her türlü bilgi, internetin içeriğini oluşturmakta ve internet içerikleri de pozitif ve negatif içerik olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. İstenmeyen içerikler için yetişkin içeriklerinde pornografi, erotizm, çocukların cinsel istismarı bulunmaktadır. "Sosyal uç" [suç] kategorisinde ırkçılık, ayrımcılık ve nefret, bilişim suçları kategorisinde de yasadışı aktiviteler, yasadışı ilaçlar, zararlı yazılımlar, şiddet, hacking, yasadışı yazılımlar, yazılım hırsızlığı olarak sıralanmaktadır (Bayzan, Ş – Özbilen, A, 2012: 524).

İnternetin ulus ötesi özelliklerinden dolayı bünyesinde barındırdığı tehlikeler de uluslararası bir boyut almıştır ve devletler bunun üstesinden gelebilmek için bir araya gelmektedir. Nitekim Avrupa Konseyi de 1998 yılında kabul ettiği ilke kararında bu noktaya

dikkat çekmiş ve çocukların zararlı içeriklerden korunması bağlamında; çocuklardan öncelikli olarak anne ve babaların sorumlu olduğu, ebeveyn kontrol araçlarının geliştirilmesiyle, çocukların kendi gelişimleri için zararlı olabilecek içeriklerden korunmalarının sağlanacağını vurgulamıştır (Batır, 2005: 174).

İnternet üzerindeki içeriğin denetimi teknik olarak mümkün değildir. Bu durumda ise ailelerin çocukların sanal dünyadaki faaliyetlerinde denetim ve rehberlikleri yadsınamaz bir önemdedir (Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007: 77). Dünyayı keşfetme, öğrenme açısından mükemmel bir ortam olan internetin kullanımının çocuklar için yarattığı riskler mutlaka akılda tutulmalıdır. Yasal olmayan, şiddet ve cinsellik içeren sitelere kolay erişim, tehlikeli insanlarla iletişim, oyunlara aşırı bağımlılık başta gelen riskler arasındadır (İşçiabaşı, 2010: 126). Bilgisayar ve internet çocuklara ve gençlere öğrenmeleri için gelişimsel olarak uygun ve sınırsız bir çevre sağlarken; bazen de bu araçlar aracılığı ile olumsuz cinsel bilgiler, şiddet davranışları, alkol, ve sigara alışkanlıkları, kumar, sağlıksız beslenme gibi istenilmeyen alışkanlıklar edinebilirler (Arnas, 2005: 60).

İnternet kullanımında çocuklar için bir diğer tehlike de e posta aracılığıyla sanal dünyada kurulan dostluklardır. Bu dostlukların yaşlılar arasında olup olmadığı bilinmediğinden kötü, kaba ifade ve sözden, kötü niyetli tekliflere kadar değişebilmektedir ve çocuk istismarına yol açabilmektedir (Tuncer, 2005:208).

Çocukların internete gerek evlerinden, gerek okullarından ve hatta cep telefonlarından dahi bağlanabildikleri düşünüldüğünde, onların ödev, sohbet, oyun ya da eğlence için girdikleri sayfalarda açılan bir takım zararlı içeriklerle karşılaşmaları da çok olası görülmektedir. Çocuklar, gençler şiddet, ırkçılık, cinsel içerik ve diğer zararlı mesajlara maruz kalabilirler. (Berson ve Berson, 2003: 64).

Yapılan araştırmalarda da internet kullanıcılarının en çok şikayet ettikleri konu, zararlı ya da istenmeyen içerik olmaktadır. Örneğin, İsviçre’de 12 yaşında 104 çocukla yapılan görüşme sonuçlarına göre, çocukların internet sakıncalarına ilişkin olarak en çok dile getirdikleri konu, istenmeyen içerik olmuştur. İstenmeyen içerik irdelendiğinde; pornografik içerikler, ırkçılık ve şiddet konularında 44 öğrenci, teknik problemlerde 30 öğrenci, potansiyel tehlikeler ve rahatsız edici insanlar 21 öğrenci, "kullanıcı rahatsızlıkları (baş ağrısı, zaman tüketimi, şiddet içerikli bilgisayar bağımlılığı)" 7 öğrenci, ekonomik sorunlar 6 öğrenci, taciz

6 öğrenci, hepsi 2 öğrenci, hiç problem yok diyen 19 öğrenci tespit edilmiştir (Dunkels, 2008: 171-184).

Dunkels'in yapmış olduğu bu araştırmaya benzer ülkemizde yapılan diğer bir araştırmada da paralel sonuçlar elde edilmiştir. TİB'in (Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı) 2011 yılında yaptırdığı bu araştırmada çocukların % 60'ının derslerine yeterince zaman ayıramadığı, % 17'sinin kendi yaşına uygun olmayan bilgi ve içerikle karşılaştığı ve % 10'unun da sosyal etkinliklere yeterince zaman ayıramadığı sonuçları elde edilmiştir. Çocukların internet kullanım sürelerinin artmasının, daha fazla zaman kaybına neden olduğu görülmüştür (Numanoğlu ve Bayır, 2012: 305) .

İnternette yer alan birçok zararlı internet sayfası adresinin arama motorlarının sonuç listelerinde görüntülenmesi (Kılıç, 2007:162) çocuklar açısından hazır olmadıkları bir takım bilgi ve görüntülerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda araştırmamızda konu edinilen 9-13 yaşındaki çocukların internette zararlı içeriklerden ve kişilerden korunması önemlidir. Bu noktada ise "siber farkındalık bilinci" (Kuzu, 2011:27) gerek ailelerin, gerek çocukların internet üzerinde zararlı içeriklerden korunmalarının sağlanmasında etkin bir yol olarak düşünülebilir.

Çocukların zararlı içeriklerle karşılaşmalarının yanı sıra, bilgisayar kullanım sürelerinde gözlemlenen aşırılıkların, çocukların fiziksel durumları ve sağlıklarına ilişkin bir takım zararlı etkilerinin olabileceğine ilişkin bulgular mevcuttur. Uzun süre bilgisayar önünde kalma ile yeme alışkanlıkları, fiziksel aktivite azlığı ve obezitede artış arasında doğrusal bir ilişkinin varlığından söz edilmektedir (Muslu ve Bolışık, 2009: 446). İnternet kullanımının neden olduğu genel sağlık sorunları arasında; el bilek sendromu, boyun kaslarında tutulma, uyku bozuklukları, görme ve beslenme bozuklukları en fazla karşılaşılan sorunlar olmaktadır (Demir, 2006:17).

Yapılan araştırma ve çalışmalar dikkatle incelendiğinde çağımızın buluşu olan internet, sayısız faydalarının yanında kontrolsüz ve aşırı kullanım durumunda çocukların hem psikolojik hem de fizyolojik gelişimini olumsuz şekilde etkilemekte olduğu görülmektedir.

1.5. İnternet ve Eğitim

Eğitim, bireyin toplum içinde sosyalleşmesini sağlamak ve nitelikli vatandaş yetiştirmek hedefindedir (Akdağ ve Çoklar, 2009: 2). Eğitimde internetin önemi giderek artmakta ve bu süreçte internetin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Eğitim ve internetin bu ilişkisi karşılıklıdır.

Bir yandan internet eğitim yöntemlerinde kullanılırken, diğer yandan internet teknolojisine ulaşmak ve kullanmak belirli bir eğitim seviyesini gerektirmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan birçok araştırma bunu destekler niteliktedir (Güzel, 2006: 13).

İnternet, eğitim sisteminin yapısını değiştirmekte, eğitimi daha çok sanal ortamlara çekmektedir (Ersoy, 2002: 11). Okullarda kullanılan ders kitaplarının yanında ders anlatımlı CDlerle öğretimin desteklendiği düşünüldüğünde, internet üzerinden gerek sınav sorularına, gerek ödevler ve gerekse diğer yardımcı kaynaklara başvurabilen öğrenciler, internet yardımıyla sanal ortamda daha çok araştırma yapma ve kaynağa ulaşma olanağı bulmaktadırlar.

İnternetin eğitimde kullanılmasıyla birlikte, öğrencilerin aktif olarak sürece katıldığı, öğretmenlerin rehber olduğu, ekip çalışmasına dayalı öğrenmenin gerçekleştirildiği elektronik ortamlara dönüşebilecektir. İnternet, öğrencilere yaşam boyu öğrenme becerilerinin kazandırılmasında, ihtiyaçları olan bilgiyi sağlamada yardımcı bir araç olmakta aynı zamanda öğrencilerin bilgiye ulaşmaları için sorumluluk almalarını da sağlamaktadır (Akkoyunlu ve Yılmaz, 2005: 4). Öğrencilerin eğitiminde sağladığı bu katkıların yanı sıra internetin öğretmenlerin de çalışma hayatını kolaylaştırdığı görülmektedir. Öğretmenlerin internetten eğitim alanında yararlanması, diğer öğretmen ve eğitimcilerle bağlantı kurmasına olanak verecek, bu da bir düşünce zenginliği yaratacağı gibi verdiği eğitimi de zenginleştirecektir (Akınoğlu, 2002:14). Eğitim kaynağının zenginliği bu kaynaktan eğitim alan öğrencilerin de bakış açılarını ve eleştirel özelliklerini geliştirecektir.

İnternet ile yalnızca bölgesel değil, dünyanın her yerindeki bilgi, kurum ve kuruluşlara, kişilere ve onların özel çalışmalarına ulaşmak mümkün olmaktadır. Bu bağlamda internet eğitsel olarak; öğretmen ve öğrencilere araştırmalarında geniş olanaklar sunması, eğitim kademesinde yer alan herkesin kendini yenilemesine olanak tanınması, gelişmeleri hızlı ve anında takip edebilmek, değişik bölgelerde gerçekleşen konferanslara, toplantılara aktif ve görüntülü olarak katılabilmek, uzaktan eğitim olanaklarına sahip olmak, e-mail aracılığıyla

anında posta ve dosya transferine olanak tanımak anlamında faydalar sağlamaktadır (Tor ve Erden, 2004: 122).

İnternetin sağladığı bu eğitim olanaklarından yararlanabilmek ve internetten elde edilen bilgilerin doğruluğunu ölçmek için kullanıcıların yetkin olması gerekir. Bunun için çocukların eleştirel analiz ve karar verme becerilerine ihtiyaçları vardır. Bu da medya okuryazarlığı eğitimini gerekli kılmaktadır.

Çocukların internet kullanımında yetkinlik kazanması açısından, medya okuryazarlığı eğitiminin çocuklarla birlikte ailelere de verilmesi gerekmektedir. Nitekim, Türkiye’de ailelerin internet kullanımıyla yaygınlaşan konularla ilgili sorunları ve sorunlara karşı önlemleri tespit etmek amacıyla kullanıcı profillerini bütün yönleriyle değerlendirmek amacıyla yapılan proje ile Kuzu (2011); çocukların iletişimde en çok internet kullandıklarını tespit etmiştir. Çocukların internette anne ve babalarından daha fazla güvenlik ve etik açısından maruz kaldıkları tehlikeler olduğu, gerek ebeveynlerin gerek çocukların hem fizyolojik hem de psiko-sosyal sorunlar açısından bilgi ve önlem alma düzeylerinin son derece yetersiz olduğu sonucundan hareketle, sağlıklı internet/bilgisayar kullanımı ile ilgili anne-baba eğitime önem verilmesi gerektiği önerileri arasında yer almıştır.

İnternetin eğitim ve öğretimde kullanılmasına ilişkin olarak; erişim, teknolojisi eskimiş donanım ve yazılım, internet maliyeti, destek ve internet, uygun yapı, istikrar ve belgeleme eksikliği, sansür ve internet ile kalite kontrolü ve internet başlıkları altında yedi problemin (Altan, 2007: 571) varlığından bahsedilmektedir. Altan'ın (2007) ortaya koyduğu bu teknik sorunlar nedeniyle, çocuklarda dahil olmak üzere tüm bireylerin internet kullanımında yetkinlik kazanması açısından güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Bireylerin, yeni medya kullanım pratiklerine sansür konulması, korumacı/kollamacı yaklaşımlar uygulanması yerine eleştirel medya okuryazarlığı geliştirilmelidir. Böylece medya metinlerini eleştirel bir bakışla okuyan ve üretim sürecine dahil olan bireylerin, yurttaşlık bilincini geliştirmek mümkün olacaktır. (Binark, Sütçü ve Bucakçı, 2009: 218).

Öğrencilerin internete karşı tutumları, onların interneti bir eğitim aracı olarak kullanmasına doğrudan etki etmektedir. Bu aşamada öğretmenler, öğrencileri doğru internet kaynaklarına yönlendirmeli ve interneti kullanarak elde edilecek veri kaynağı, dersin amaç ve hedeflerine uygun olmalıdır (Karal ve Şimşek, 2011: 221).

Eğitimin internetin doğru kullanımında olduğu gibi, bilgisayar ve internet bağımlılığının engellenmesinde de büyük önemi vardır. Bir sonraki başlıkta bilgisayar ve internet bağımlılığı ele alınacaktır.

1.6. Bilgisayar - İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı internetin kontrol dışı ve zararlı kullanımını (Şahin ve Korkmaz, 2011: 103); aşırı kullanma isteğinin önüne geçilememesini, internete bağlı olmadan geçen zamanın önemsiz görülmesini, yoksun kalındığında, sinirlilik hali ve saldırgan olunması durumlarını (Ersoy, 2002: 15) ifade eden bir kavramdır.

Bir kullanım şeklinin bağımlılık olabilmesi için, dört temel özelliğin varlığından söz edilmektedir. Bireysel ihtiyaçların ihmalini ya da zamanı kullanmaya duyarlılığın azalmasını içerecek aşırı kullanımın olması; bilgisayara ulaşmadığında ortaya çıkan öfke, gerginlik ve/veya depresif duyguları içeren geri çekilme bulgularının olması; daha iyi bilgisayar yazılım ve donanımına ihtiyaç duymak ve/veya bilgisayar için harcanan zamanı giderek arttırma ihtiyacını içeren tolerans bulgularının varlığı; bilgisayar kullanımı ile ilgili tartışma, yalan söyleme, genel başarı kaybı, sosyal geri çekilme ve yorgunluk gibi olumsuz etkilerin gözlenmesidir (Tahiroğlu, Çevik, Bahalı ve Avcı, 2010:24).

Bir başka kaynak internet bağımlılığına ilişkin belirtileri; aksatmadan her gün internete girmek, girdikten sonra zaman kavramını kaybetmek, günde en az 4 saatini bilgisayar başında geçirmek, gerçek dünyadan uzaklaşmak, bilgisayar ekranı başında atıştırmak, sanal arkadaşlıklar yüzünden gerçek arkadaşlarını unutmak, günde birkaç defa elektronik mesaj kutusuna bakmak, herkese ICQ numarasını vermek, aile üyelerinin yokluğunu fırsat bilerek internete bağlanmak şeklinde belirlemiştir (Tekfidan , 2005, den aktaran Demir, 2006: 16).

Yapılan araştırmalarda insanların sosyal bağlantılarını internet üzerinden kurmaya çalışmaları, yabancılarla kolaylıkla iletişim içinde bulunmaları, insanların sınır tanımadan, özgürce düşüncelerini ve duygularını ifade edebilmeleri, kendilerini göstermek istedikleri gibi abartarak gösterebilmeleri ve diğer insanları gözetleyebilme fırsatının olması bağımlılık nedenleri olarak ileri sürülmektedir (Turan, 2008; 16-17).

Bağımlılık bir maddenin aşırı veya kötüye kullanımıdır. İnternet bağımlılığı madde bağımlılığı olarak nitelendirilemediği için bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. İnternet bağımlılığının en yakın olduğu hastalığın, patolojik kumar oynama olduğu ileri sürülmüştür. (Öztürk, Odabaşıoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, 2007: 37). Bunun yanında internetin sosyal yönden oluşturduğu olumsuzluklar neticesinde, bireyin toplumdan yalıtılması, yalnızlık hissi ve depresyon gibi sonuçlara sebep olduğu yapılan bir takım araştırmalarla belirlenmiştir (Yalçın, 2006: 585).

Bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşması bireylerin bilgisayar başında geçirdikleri zamanın artmasına yol açmakta, bilgisayar ve internet kullanımında aşırıya kaçma beraberinde bilgisayar / internet bağımlılığı geliştirme riskini de getirebilmektedir (Yılmaz, 2010: 618).

Yılmaz (2010) yaptığı araştırmada, ülkemizde evlerinde bilgisayar bulunan toplam 416, 6 ve 7. sınıf öğrencisinin, bilgisayara yönelik bağımlılık gösterme eğilimlerinin demografik özelliklerine ve bilgisayar kullanma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin olarak: erkek öğrencilerin bilgisayar bağımlılığı gösterme eğilimlerinin kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu, bilgisayar bağımlılık eğiliminin yaşa göre anlamlı fark göstermediği, özel okul öğrencilerinin bilgisayar bağımlılığı gösterme eğilimlerinin devlet okulu öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu, bilgisayar kullanma sürelerinin artışının bağımlılık eğiliminde de artışa sebep olduğu, bilgisayarını diğer aile bireyleri ile kullanan öğrencilerin bilgisayar bağımlılığı gösterme eğilimlerinin anlamlı şekilde düşük olduğu, ailelerin bilgisayar kullanma süreleri kısıtlanan öğrenciler ile kısıt getirilmeyen öğrenciler arasında bağımlılık gösterme eğilimlerinde anlamlı fark bulunmadığı tespit etmiştir (Yılmaz, 2010: 586).

Problemli internet kullanımını konu edinen bir başka çalışmada ise Çelik-Odacı (2012); Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde okumakta olan 556 öğrenci ile “Problemli internet kullanım ölçeği”, “Rosenberg benlik saygısı ölçeği” ve “Sosyal karşılaştırma ölçeği” kullanılarak yaptığı veri toplamanın ardından, analizleri sonucunda problemli internet kullanımı ile kendilik algısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğunu; fakat problemli internet kullanımı ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Erkek öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin kız öğrencilerden anlamlı ölçüde yüksek olduğu, problemli

internet kullanımının bilgisayar kullanım amacına göre farklılaştığı tespit edilen sonuçlar arasındadır.

İnterneti eğlence ve iletişim amaçlı kullanan öğrencilerin eğitim amaçlı kullananlara göre interneti daha bağımlı bir şekilde kullandıkları belirlenmiştir (Çelik ve Berber, 2012: 438). Bilgisayar oyunlarının çocukları yalnızlaştırdığı, bağımlılığa sürüklediği ve diğer insanlarla iletişimini engellediği ileri sürülmektedir (Livingstone, 2002: 6).

Ayrıca internette bir takım sanal toplulukların varlığı bilinmektedir. Bilgisayar dolayımı ile iletişim, iletişim sürecine iletişim uzamında karşılıklılık veya çok katmanlı iletişim olanağı kazandırmaktadır (Binark ve Sütçü, 2008: 45). Sanal topluluklarla birlikte bireylerin toplumdan soyutlanma, gerçek dünyadan kopma, topluma ve kendine yabancılaşma, aile etkinliklerini azaltma, gerçek dışı kimliklere bürünerek, kendini ve çevresini yanıltma yoluna gitme gibi olumsuz davranışlar edinmektedirler (Demir, 2006: 10).

Çocukluk dönemine özgü çocuğun kurmaca bir evren içinde gerçek dünyaya hazırlandığı, çeşitli rolleri, toplumsal cinsiyeti ve onlar arasındaki farklılıkları tanıdığı bir öğrenme alanı olan oyunlarda (Akbulut, 2009:26) çocukların interneti kullanım amaçları arasında yer almaktadır. Ve özellikle çocukların internet üzerinden oynadıkları oyunlara bağımlılık gösterme eğilimleri olabilmektedir.

II. BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1 Medya Okuryazarlığı Tanımı ve Önemi

Medya okuryazarlığı kavramını doğru anlayabilmek için öncelikle medya sektörünün nasıl işlediğinin ortaya konması önemlidir. Medya metinlerinin her şeyden önce bir meta değeri vardır; yani bu metinsel üretimler piyasa ekonomisi içerisinde el değiştirirler. Sonuç itibarıyla medya metinlerinin kurumsallaşmış pazar ilişkileri yapısı içerisinde üretildiği gerçeğiyle karşılaşılır. Bu açıdan medya metinleri kapitalist pazar ekonomisi sisteminde sermaye sahiplerinin artı değeri çoğaltmalarına hizmet etmektedir. Bu medya metinleri, farklı aidiyet tasarımlarına sahip izlerkitle/tüketiciler tarafından çeşitli şekilde anlamlandırılıp, yorumlanmaktadır (Binark ve Bek, 2010: 47).

İnternet ve çevrimiçi dünya giderek öncelikli bilgi ve haber kaynağı olmuştur. Gerek öğrenciler, öğretmenler ve bilgiye gereksinim duyan herkes için internet, vazgeçilmez kaynak olarak giderek önemini artırmaktadır. İnternetin yaşamdaki bu önemi, onun sosyal, bireysel ve psikolojik etkilerini de tartışmaya açmaktadır. Bu noktada bir iletişim ortamı olarak internetin ve dolayısıyla interneti oluşturan araçların nasıl kullanılması gerektiği önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Gürçan, 2011: 1). Bu sorunun çözümünde ise medya okuryazarlığı eğitimi anahtar kavram haline gelmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi, okuma yazma eğitiminin bu gelişmiş bilgi şeklini organize etmek ve bu eğitimin önemini ortaya koymak amacıyla son 40 yıldır ortaya çıkmış bir alandır (Jols ve Thoman, 2008: 11).

Medya ister bir pencere, ister bir ayna isterse bir inşa olarak tanımlansın, günümüzün en önemli alanlarından biridir. Çeşitli bağlamlarda ve biçimlerde yazılı, görsel, işitsel ortamlardaki tüm iletilere erişme, bu iletileri okuyup anlamlandırma ve bunun için gerekli yeterliğe sahip olma, bizzat medya iletileri üretip iletme becerisi” olarak tanımlanan medya okur-yazarlığı (Hobbs, 2004: 122), her türlü imgenin medya aracılığıyla dolayımlandığı günümüz koşullarında yaşamsal bir gerekliliktir (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 1). Bu terim, gittikçe artan sayıda akademisyen ve eğitimci tarafından eleştirel çözümleme sürecine ve

kişinin kendi mesajlarını (basılı, işitsel, görsel, çoklu medya ile) yaratmayı öğrenmesine gönderme yapmak için kullanılmaktadır. Bu becerilerin temel olarak okul-temelli ortamlarda ve kitle iletişim metinlerinin kullanılması yoluyla öğrenilmesine ve öğretilmesine vurgu yapılmaktadır (Hobbs, 2004: 122)

Bu tanım çerçevesinde özellikle ilk ve ortaöğretim düzeyinde medyanın kullanımı ve medyadan edinilen mesajların nasıl okunması gerektiği, ülkelerin üzerinde durduğu önemli iletişim ve eğitim sorunları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda medya okuryazarlığı; izleyicinin medyayı bilinçli okumasına katkı yapmakta, kendini rahat ifade edebilmesini ve toplumsal hayata daha aktif ve yapıcı katılımını sağlamaktadır. Medya okuryazarlığı, bireye medya iletilerini doğru algılayabilecek donanımına sahip olma ve zamanla iletiler üretebilme yeteneğini kazandırmak amacıyla doğru yönlendirmelerde bulunabilmektedir (Gürçan, 2011: 2). Medya metinlerinin doğru algılanabilmesi ve anlamlandırılabilmesinde medya okuryazarlığının rolü yadsınamaz.

Bu kapsamda medya okuryazarlığı eğitimi, bireylerin artan enformasyon yığını içinde etkin ve etkili bilgiye ulaşabilme ve artan iletişim ortamlarında kendilerini yine etkin ve etkili biçimde ifade edebilme yollarını araştırmaları için bir araç olarak görülmelidir. Medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliğini ortaya koyan nedenler, günümüz siyasal ve toplumsal yaşamında yurttaşlık kavramını siyasal iletişimin merkezine alan ve katılımcı/katılımcı yurttaşlık kavramlarını gündeme getiren gelişmelerle ve nedenlerle paralellik göstermektedir (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 1-5).

Medya okuryazarlığının temelinde; eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirebilmek, *örneğin; anahtar düşünceleri nasıl ayırt edebileceğini bilmek, çeşitli düşünceler arasında nasıl bağlantı kurabileceğini bilmek, uygun soruları nasıl sorabileceğini bilmek, yanıtlar oluşturabilmek, yanlışlıkları fark edebilmek* vardır ki; bunlar demokratik bir toplumda entelektüel özgürlüğün ve tam anlamıyla vatandaşlık görevini yerine getirmenin temellerini oluşturmaktadır (Jols ve Thoman, 2008: 11).

Binark ve Bek (2010) medya okuryazarlığının sekiz sürekli evresi olduğunu ifade etmektedir: - Temel öğeleri öğrenmek - Dili öğrenmek - Anlatıyı öğrenmek - Şüpheliğin/eleştireliliğin gelişmesi - Derinlikli ilerleme - Deneysel gelişme ve keşif - Eleştirel farkındalık - Toplumsal sorumluluk.

Genel hatlarıyla medya okuryazarlığına olan gereksinimler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 8-9) :

- "1. Artan bilgi yığını ve karmaşıkleşan teknoloji karşısında kişisel gelişim sağlamak.*
- 2. Kitle iletişim teknolojisinin hızla gelişmesi, bu gelişmenin/ yaygınlaşmanın yarattığı bilgi açığı ve öğrenilecek içeriğin artması.*
- 3. Küreselleşme, ekonomik rekabet, hızlı nüfus artışı ve değışen ekonomik dengeler ile birlikte dünya dengesinin değışmesi.*
- 4. Toplumda ve siyasal yapılanmada demokratik olmayan eğilimler.*
- 5. Toplumsal cinsiyet, ırk, etnik grup gibi ayrımcılıkların toplumda ve medyada yeniden üretilmesi.*
- 6. Eşitliksiz ve adil olmayan gelir dağılımı sonucu sınıfsal ayrımların belirginleşmesi ve bu ayrımların yarattığı sosyal, kültürel, eğitsel ve ekonomik hizmetlere erişim sorunu.*
- 7. Belirli toplumsal sınıflar için, televizyonun tek eğlence ve üstelik bilgilenme kaynağı olması.*
- 8. Medya kuruluşlarında yatay, dikey ve çapraz tekelleşme ile birlikte üretilen enformasyonun ve medya metinlerinin tek tipleşmesi.*
- 9. İletişim araçlarının sağladığı enformasyon artışı sonucu, kitlelerin 'tasarlanmamış/ kurgulanmamış enformasyon'a maruz kalması (Shapiro, 1999: 40) ve bunun yarattığı ideolojik manipölasyon.*
- 10. Medya türleri ve formatlarının çeşitlenmesi, melezleşmesiyle birlikte bunların anlaşılması gerekliliğı.*
- 11. Özellikle çocuklar ve gençler için bazı medya içeriklerinin "zararlı" olacağına ilişkin kaygılar ve bu kaygıların medya içeriklerinin kullanım ve denetlenmesine yönelik bir talebi ortaya çıkarması.*
- 12. Siyasal iktidarın, merkezi otoritenin medya araçları ve içerikleri üzerinde kurduğı hakimiyetin tek sesliliğı, tek yanlılığı yol açarak doğru içeriğı erişme talebi,*
- 13. Medyada kendi sesini duyamayan dışlananların, kendi seslerini duyurma taleplerinin artması."*

2.1.1. Dünyada Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığının dünyadaki gelişimi pek çok ülkede genel olarak başlangıçta, siyasa yapıcılarının direnciyle ya da tamamen ilgisizliğiyle karşılanmıştır. Bazı ülkeler için hiçbir biçimde siyasa gündeminde yer almamıştır. Bazılarında ise hala ticari medya, hatta kamu hizmeti yayıncıları dahi medya okuryazarlığı eğitimi konusuna kayıtsız kalmakta ya da konuya yönelik düşmanca bir tutum takınabilmektedir. Bu tavrın kaynağında ise eğitim sistemlerinin tutuculuğu ve popüler kültürü çalışmaya değer ciddi bir konu olarak görmeme eğilimi; medya eğitiminde içerilen eleştirelliğin tehdit edici olarak görülmesi gibi nedenler yer almaktadır (Binark ve Bek, 2010: 62).

İlk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan medya okuryazarlığı hareketi ile her biri bütünün küçük bir parçasını algılayan kör adamlar ve fil masalı arasında bir paralellik kurulmuştur (Tyner, 1992: 170). Fil medyayı, kör adamlar ise medya kullanıcılarını temsil etmektedir. Medyanın büyüklüğü karşısında bireyler, kendi düşünce ve inançları doğrultusunda dokundukları yada kendilerine öğretilen küçük parçalarla medyanın tamamını anlamaya / algılamaya çalışırlar. Bireyin yeterli donanıma sahip olması ve bütünü yani medyayı doğru anlayabilmesi medya okuryazarlığı ile mümkündür.

1980'ler boyunca, dünyada medya okuryazarlığının ufkunu daraltacak ve tanımlayacak pek çok çaba söz konusu olmuştur. 1960'lardan beri bu konuyu gündeminde tutan UNESCO, 1982 yılında Almanya'da 19 ülkeden bir araya gelen uluslararası uzmanlarla gerçekleştirdiği toplantıdan sonra medya eğitiminin gerekliliğini savunan bir bildiri yayınlamıştır (Binark ve Bek, 2010: 52). Medya eğitiminin; medya kullanıcılarının eleştirelliğinin gelişmesini sağlayacak bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmek amacıyla okul öncesinden üniversiteye hatta yetişkin bireylere kadar geniş ve tüm medyayı kapsayacak bir eğitimi gerektirdiği; medya eğitimi veren öğreticilere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi ve uygun öğretme yöntemleriyle onları donatmanın gerektiği bildirinin sonuçları arasında yer almaktadır.

1993 Medya Okuryazarlığı Ulusal Liderlik Konferansı'nda, Amerikalı eğitimciler, medya eğitimi için uygun hedeflerin uzamı ya da uygun öğretim tekniklerinin genişliği

konusunda anlaşmaya varamamışlardır; ancak İngiliz, Avustralyalı ve Kanadalı eğitimciler tarafından geliştirilen modellere dayanarak bazı kavramların medya mesajları çözümlemesine dahil edilmesi gerektiğini belirlemişlerdir: - Medya mesajları kurgulanmıştır/ kurulmuştur (constructed). - Medya mesajları, ekonomik, sosyal, siyasal, tarihsel ve estetik bağlamlar içerisinde üretilir. - Mesaj alımlamaya dahil olan yorumlayıcı anlam-yapma süreçleri, okuyucu, metin ve kültür arasındaki etkileşime dayanır. - Medyanın kendine özgü “dilleri” ve çeşitli biçimlerle, türlerle (genres) ve iletişim simge sistemleriyle sembolleşen karakteristikleri vardır. - Medya tasarımılamaları, insanların sosyal gerçekliği anlamalarında rol oynar (Aufderheide, 1993: 2).

1995’de, Massachusetts’den bir grup eğitimci, akademisyen, sanatçı ve eylemci, Massachusetts Medya Okuryazarlığı Koalisyonu’nu (Massachusetts Coalition for Media Literacy) kurmak için bir araya gelmişlerdir. Bunun ardından ise 1996’da, Los Angeles’daki Ulusal Medya Okuryazarlığı Konferansı, lise İngilizce öğretmenlerini, üniversite hocalarını, metin yazarlarını, çocuk televizyonu savunucularını, halk sağlığı uzmanlarını, ilköğretim öğretmenlerini, iletişim siyasa uzmanlarını, video sanatçılarını ve müzisyenlerini, dinsel eğitim cemaati üyelerini, ortaöğretim sağlık öğretmenlerini, gençlik savunucularını ve teknoloji uzmanlarını, geniş bir yelpaze içerisinde seslerin ve görüşlerin duyulduğu üç günlük bir toplantıda bir araya getirmiştir. (Hobbs, 2004: 122-123).

Amerika’da hayata geçirilen medya okuryazarlığı eğitiminde de klasik koruyucu medya okuryazarlığının beraberinde getirdiği sakıncaların tartışıldığı görölmektedir.

Kitle iletişiminin sorunlu özelliklerine odaklanılarak, gençlerin, medya ile duygusal bir ilişki içine girdiklerinin gözden uzak tutulduğu ve gerçek sorgulama ve analizi teşvik etmek yerine şüphecililiği ve üstünlüğü koyarak, onların elde ettikleri gerçek hazların göz ardı edebileceği iddia edilmektedir (Buckingham, 1993 den akt. Hobbs, 2004: 127).

Kanada açısından konuya bakıldığında Kanada’nın medya okuryazarlığında lider konumda bulunan ölkelerden biri olduğu söylenebilir. Kanada’da 1960’lı yılların sonlarında “Ekran Eğitimi” dersleriyle ortaya çıkan medya okuryazarlığı eğitimi, çabaları günümüzde çok daha kapsamlı bir yapıya kavuşmuştur. Medya okuryazarlığı disiplinler arası bir yaklaşım çerçevesince İngilizce Dil Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Sağlık Eğitimi ve Bilgi-İletişim

Teknolojileri gibi programların bir parçası olarak temel eğitim seviyesinde etkin olarak uygulanmaktadır (Altun, 2010: 41) .

Büyük bir heyecanla başlayan bu dersler 1970'lerin sonlarındaki eğitim reformuyla birlikte önemini kaybetmiştir. Fakat medya eğitimcilerinin oluşturduğu küçük gruplarının azmi sayesinde medya eğitimi 1980 ve 90'larda giderek ivme kazanmıştır. 1990'larda Kanada eğitiminde medya okuryazarlığı eğitiminin de çok büyük bir öneme sahip olduğu etkileyici bir program reformu görülmüştür (İnceoğlu, 2007: 6).

Kanada'da medya okuryazarlığının gelişiminde Amerikan popüler kültürünün ezici üstünlüğünün etkili olduğu vurgulanmaktadır. "Ontario Medya Okuryazarlığı Kaynak Rehberi" medya okuryazarlığı şöyle tanımlanmaktadır:

"Medya okuryazarlığı kitle iletişim araçlarını anlama ve kullanma süreci ile ilgilidir. Aynı zamanda öğrencilerin kitle iletişim araçlarının doğasına, bu araçların kullandıkları tekniklere ve bu tekniklerin etkisine yönelik bilinçli ve eleştirel bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olmakla da ilgilidir. Daha kesin bir ifadeyle öğrencilerin medyanın nasıl çalıştığına, anlamı nasıl oluşturduğuna, nasıl organize olduklarına ve gerçeği nasıl kurguladıklarına ilişkin anlayışlarını ve memnuniyetlerini arttırmayı amaçlayan bir eğitimidir. Sonuçta medya okuryazarlığı eğitimi medyanın kendilerinin güçlü ve zayıf yönlerini bildiğini, önyargıları ve öncelikleri, bir rolü ve etkisi ve sanatsal ve hileli bir niteliği olduğunu anlayan öğrenciler yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Medya okuryazarlığı bir hayat becerisidir." (Altun, 2010: 43).

Görüldüğü üzere Kanada'da mevcut olan medya okuryazarlığı anlayışı hayat boyu öğrenme süreci olarak anlaşılmaktadır. Tanımdan çıkarılacak bir diğer sonuç ise eleştirel medya okuryazarlığına yakın olmasıdır. Ayrıca yukarıda bahsettiğimiz medyayı çözümleme konusunda benimsenen beş ilke bu ülkede oldukça önem arz etmektedir.

Avrupa Birliği (AB) çalışmalarına baktığımızda uluslar-üstü kurumun çalışmaları 2000'li yıllara rastlamakla birlikte, "medya okuryazarlığı" kavramının medya eğitimi ve medya eğitimi kavramlarına tercih edildiği görülmektedir. Bu kavram ile medya eğitimi sonucunda gelen olumlu gelişim vurgulanmaktadır. AB'nde medya okuryazarlığı alanında gelişmelere lider konumda olan İngiltere, Kanada ve Avustralya'nın öncülük ettiği ve yol gösterici bir rol üstlendiği görülmektedir.

Bu noktada medya eğitimi alan kişilerde gelişmiş olması beklenen başlıca özellikleri Avrupa Konseyi'nin raporunda şu şekilde sıralanmıştır: “medya sunumlarını herhangi bir ön yargıya kapılmadan eleştirel bir biçimde inceleyebilme; doğru iletişim aracını seçip, kendi mesajını etkin bir biçimde hedef kitleye ulaştırabilme” (European Commission, 2011a) (Gül, 2013: 16).

Yaygın bir görüşe göre Avrupa Birliği, görsel-işitsel politikasında zaman içerisinde ‘korumacılıktan’ vazgeçmiş ve ‘pazar güçlerine’ teslim olmuştur. Böylece serbestleşen medya ortamındaki bireyin durumu çözümlenmesi gereken bir konu olarak önem kazanmıştır. Bu noktada medya eğitimi bireye eleştirel medya kullanım pratikleri kazandırmak üzere gündeme getirilmiştir. İşte bu nedenle Avrupa Birliği medya okuryazarlığı çalışmalarına hız vermiştir. Dolayısıyla medya okuryazarlığı çalışmaları Avrupa Birliği'nin görsel-işitsel alanda benimsediği ‘neo-liberal’ stratejinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Buckingham, 2009, akt. Gül, 2013: 18).

2.1.2 Türkiye'de Medya Okuryazarlığı

İletişim teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler ve beraberinde getirdiği değişimler, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kimi sorunları ortaya çıkarmış; tarihsel gelişim sıralamasıyla radyonun, sinemanın, televizyonun ve günümüzde de bilgisayar teknolojisinin kitleleri etkileme gücü medya okuryazarlığına olan ihtiyacı işaret etmiştir (Akbulut, Akça ve Vural, 2011 : 7).

Son yıllarda bu alanla ilgili olarak akademik ve yasal gelişmelerle medya okuryazarlığı artık Türkiye gündeminde de kendine yer etmiş bulunmaktadır. Örgün eğitim düzeyinde yoğunlaşan bu çabalar, temelde medyanın, özellikle de yeni medyanın toplumu olumsuz yönde etkilediğine ilişkin geleneksel korumacı yaklaşımlardan beslenmiştir (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 16).

Türkiye’de ilk olarak Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, 23-25 Mayıs 2005 tarihinde Medya Okuryazarlığı konulu bir konferans düzenleyerek bu alanda yapılan çalışmalara öncülük etmiştir. 22 Ağustos 2006 tarihinde RTÜK ile MEB Talim ve Terbiye Kurulu arasında “Öğretim Kurumlarına Medya Okuryazarlığı Dersi Konulmasına Dair

İşbirliği Protokolü” imzalanarak, her iki kurumun yükleneceği sorumluluklar ve görevler belirlenmiştir. Bu Protokol, 31 Ağustos 2006 tarihinde MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nda görüşülerek kabul edilmiştir. Medya okuryazarlığı projesi ve uygulamadaki etkinliği üzerine şimdiye kadar MEB ve RTÜK tarafından yapılan ya da kamuyla paylaşılan bir etkinlik araştırması bulunmamakla beraber, bireysel çabalar sonucu gerçekleştirilen etkinlik araştırmalarına rastlanmaktadır (Çöloğlu ve Özalpman, 2009: 203).

Türkiye’de bu alanın gelişiminde rol alan baş aktörlerden biri olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), web sitesinde medya okuryazarlığı alanındaki gelişmeleri aktarırken şu ifadelerle yer vermektedir:

“Uzmanların ve eğitimcilerin, başta televizyon, internet ve radyo olmak üzere kitle iletişim araçlarının çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yarattığına ilişkin görüşleri, okullarda şiddet olaylarının meydana gelmesi ve bu olaylara televizyon yayınlarındaki ve internet oyunlarındaki şiddet içeriğinin neden olduğuna ilişkin görüşler ortaya konması üzerine Radyo ve Televizyon Üst Kurulu konuyu gündemine almıştır. 2004 yılında Devlet Bakanlığı bünyesinde kurulan, ülkemizin önde gelen kamu kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerinin temsil edildiği Şiddeti Önleme Platformunda, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ilk kez ilköğretim okullarında medya okuryazarlığı derslerinin okutulmasını önermiştir. Üst Kurulun bu önerisi geniş kabul görmüş ve hem Medya Alt Komisyonu raporuna hem de eylem planına alınmıştır. Aynı yıl Üst Kurul tarafından Milli Eğitim Bakanlığına yazı yazılarak, okullarda medya okuryazarlığı dersleri verilmesinin önemine dikkat çekilmiştir.” (2010). Görüldüğü üzere ülkemizde ortaya çıkan gelişmelerin geleneksel korumacı medya okuryazarlığı anlayışından beslendiği ve medya okuryazarlığının bir kamu politikası olarak ele alındığı söylenebilir. Türkiye’de RTÜK’ün düzenleyici kurul olarak konuyla ilgili yaptığı çalışmalar da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Konuya ilişkin olarak RTÜK’ün yaptığı “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması” (2006) ile öğrencilerin günde üç saate yakın televizyon izlediklerini göstermiş ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin gerekliliği dile getirmiştir. Yine 2006 yılında Ankara’da düzenlenen Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı’nın ardından RTÜK ve akademisyenlerden oluşan bir komisyon, medya okuryazarlığı eğitimi çalışmaları yürütmek üzere görevlendirilmiştir. Bu gelişmelerin ardından RTÜK ile Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu, “Medya

Okuryazarlığı Eğitim Projesi” kapsamında “öğrencilerimiz yoğunluklu olarak yazılı ve görsel medyadan sunulan bilgileri yararlılık ve kullanılabilirlik açısından nasıl süzebilirler?” diye sorarak iletişim akademisyenlerinin de katılımıyla bir komisyon oluşturmuşlar ve nihayetinde “Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu” hazırlamışlardır. “İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı” 2006 tarihinde MEB Talim ve Terbiye Kurulunda görüşülerek kabul edilmiştir. İlk yıl pilot olarak seçilen okullarda başlatılan medya okuryazarlığı dersi, ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıflar için tasarlanmıştır.

Medya Okuryazarlığı dersleri, öncelikle pilot olarak belirlenen kentlerde ve okullarda zorunlu seçmeli ders olarak okutulmuştur. Alandaki en önemli sorunlardan biri de, bu dersleri yürütecek öğretmenlerin olmamasıdır. Milli Eğitim Bakanlığı’nda “medya okuryazarlığı öğretmenliği” adında bir meslek tanımlaması olmadığı, bu alanda Eğitim Fakültelerinde öğretmenlik bölümleri açılmadığı ve de İletişim Fakültesi mezunları da pedagojik formasyon alsalar dahi medya okuryazarlığı öğretmeni olarak atanmadığı için, bu dersleri sosyal bilgiler dersi öğretmenleri yürütmektedir. Son yıllarda İletişim Fakültesi mezunlarının pedagojik formasyon aldıktan sonra medya okuryazarlığı öğretmeni olarak atanmaları için çeşitli girişimler yürütülürken, bir yandan da iletişim fakültelerinde ve bazı eğitim fakültelerinde lisans, yüksek lisans düzeylerinde medya okuryazarlığı dersleri açılmış ve bu konuda lisansüstü tezler yapılmış, konuyla ilgili bilimsel akademik dergilerde çeşitli makaleler yayımlanmıştır. Medya okuryazarlığı alanı Türkiye’de öylesine hızlı biçimde gelişmiştir ki, Üniversiteler Arası Kurul, iletişim alanındaki doçentlik alanlarından birini de “medya okuryazarlığı” alanında tanımlamıştır (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 17; Binark ve Bek, 2010: 99).

Bu alandaki gelişmelerden biri de RTÜK’ün televizyon için getirmiş olduğu “akıllı işaretler sistemi”dir. Akıllı işaretler, televizyon yayınlarının içeriğiyle ilgili bilgilendirici bir sınıflandırma sistemidir. Bu sistem, televizyon yayıncılarının, anne babaların ve genelde toplumun, çocukları ve gençleri televizyon yayınlarının olası zararlı etkilerinden koruma sorumluluğunu yerine getirmelerinde onlara yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır (Bostancı, 2007: 56).

Korumacı bir yaklaşımla medya okuryazarlığını ele alan RTÜK, çocuk ve gençleri, televizyondaki olumsuz içeriklerden korumak için, program öncesi ebeveynleri bilgilendiren/uyaran işaretler konulması zorunluluğunu getirmiştir. Bu uygulama ile

televizyonda bir programın, hangi yaş grubu için uygun olup olmadığı ve ne tür içerikler barındırdığı (şiddet, cinsellik vb.) önceden izleyicilere bildirilmek ve uyarılmak istenmiştir (Binark ve Bek, 2010: 99).

Ancak ülkemizde korumacı bir tavırla yürütülen gelişmeler eleştirel medya okuryazarlığı eğitiminden oldukça uzaktır. Yapılan araştırmaların sonucu da bunu göstermektedir. Çetinkaya (2008) yaptığı çalışmada; Ankara ili sınırları içinde bu dersin verildiği beş okul ve pilot uygulamanın yapıldığı okul da eklenerek toplam altı okuldaki sekiz öğretmenle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir. Öğretmenler, medya ile ilgili görüşlerinde medyanın olumsuz yönlerine vurgu yapmakta, çocukları pasif bireyler olarak görmekte ve çocukların medyada gördüklerini uygulama eğilimine girdiklerini belirtmektedir. Medyaya yaklaşım konusunda öğretmenlerde genel bir eleştirel yaklaşım görülmekle beraber; bunun öğrencilere ne ölçüde aktarıldığı tartışılır bir konudur. Öğretmenlerin hepsi eleştirel bir pedagojik anlayışın, eğitimin geneline hakim olması gerektiği düşüncesini vurgulamakla beraber, uygulamada rastlanacak sorunların kolay aşılamayacağını düşünmektedir. Ayrıca öğretmenler, öğrenci merkezli yeni eğitim sistemini bilgi eksikliği nedeniyle yetersiz bulmakta ve bunu ders kitaplarının finansmanını da üstlenen Avrupa Birliği'nin bir dayatması olarak değerlendirmektedir. Öğretmenler medya okuryazarlığı kavramını bir iki cümle ile tanımlasa da, kavramı açma konusunda yetersiz kaldıkları da saptanmıştır. Medya okuryazarlığı eğitiminde olması gereken, öğrenciyi üretici yapan uygulamaya yönelik çalışmalar öğretmenler tarafından hem tanımlanmamış, hem de öğretmenler iletişim alanında eğitim almamış olmanın verdiği çekimserlik ile konuyla ilgili işin uzmanlarının desteğine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (Çetinkaya, 2008, s.109).

Ayrıca ülkemizde izlenen medya okuryazarlığı eğitiminde, eleştirilen medya içeriğindeki kalkış noktasının ağırlıklı muhafazakar anlayış olması, bu dersin izlencesinin eleştirilerini sınırlandırması ve indirgemeci bir yapıya bürünmesi de diğer bir sorun olarak dile getirilmektedir (Binark ve Bek, 2010: 101).

Ülkemizdeki medya okuryazarlığı gelişmeleri açısından üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de 5651 sayılı Kanun'la getirilen düzenlemelerdir. Toplu iletişimden kimi düşünceleri ve konseptleri çıkarma yoluyla algıyı kontrol etme eylemi olarak veya daha basit olarak ifadenin çeşitli yollarla kontrol altına alınması şeklinde açıklanabilecek sansür, yüzyıllardan bu yana farklı mecralar ve yöntemlerle uygulanmış ve hali hazırda da uygulanmaktadır. Sansürün biz bireylere en sık görünen yüzü de, hükümetler aracılığıyla

toplumu korumak adına gerçekleştirilen yasaklama ve engelleme girişimleridir. Gelişen teknolojiye bağlı olarak şekil değiştiren sansür, bu kez yüzünü yeni iletişim ortamı olan internette göstermektedir. Özgürlükler ortamı olarak tanımlanan internet güvenlik gerekçeleriyle George Orwell'in 1984 romanında olduğu gibi "Büyük Birader"ler tarafından izlenmeye ve daha da öteye gidilerek sansürlenmeye başlamıştır (Dilmen ve Akyazı, 2008: 1).

Bu bağlamda Türkiye'de siyasi seçkinler tarafından, verili hegemonik ilişkilerin bekası için yeni medyanın düzenlenmesi ve denetlenmesi gereksinimi duyulmaktadır. Ulaştırma Bakanlığı, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı gibi kurumlar interneti hem teknik anlamda (erişim, hız, yaygınlık) hem de yasal anlamda düzenleme gücüne sahip olarak yetkilendirilmek istenmektedir. Bu neo-liberal ekonomik politikaların içine gömülü "sözde" kamu politikasında yurttaşın yeni medya kullanım pratikleri korumacı ve kollayıcı zihin örüntüsü içinde girişimlerde bulunmaktadır (Binark, 2007: 25). Bunun en çarpıcı örneği ise 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Kanunu'dur."

Bu gelişmelerin ışığında ülkemizdeki medya okuryazarlığı, neo-liberal hükümet politikalarının öncülük ettiği, Freire'nin aktarmacı pedagojik yaklaşım olarak tanımladığı geleneksel pedagojik anlayışla verilen Türk medya okuryazarlığı projesi, şimdilik sektörün desteğinden uzak olmakla birlikte ticari medya okuryazarlığı yaklaşımına yakın bir konumda, bilinçli ve aktif birer çocuk-tüketici yaratmaya doğru ilerlemektedir. Dolayısıyla projenin, eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımının özellikle üzerinde durduğu medyanın mevcut yapısı, sahiplik ilişkileri, mesajların ne amaçla oluşturulduğu vs. gibi konularda öğrenciyi kapsamlı bir şekilde bilgilendirmeye yönelik olmadığı görülmektedir. Bu nedenle eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımından uzak olsa da bu yaklaşım çerçevesinde içerikte bazı somut adımlara da rastlanmıştır (Çöloğlu ve Özalpman, 2009: 207).

2.2 Yeni Medya Okuryazarlığı

"Yeni medya" kavramı çoklu-medya, eğlence ve elektronik ticareti de kapsayan değişen kültürel ve teknoloji sektörü için kullanılan kısaltılmış bir terimdir (Lievrouw ve Livingstone, 2002: 3), Yeni medyalar deyiminden, özellikle seksenli ve doksanlı yıllarda ortaya çıkarak bugüne değin geliştirilen elektronik ortamlar ile televizyonlar anlaşılmaktadır.

Elektronik çoklu ortamlar kendi içinde çeşitli kanallara ayrılmakta, bu ayrımların başında da kitle iletişim aracı olarak da kullanılan internet gelmektedir. (Asutay, 2007: 141)

Livingstone hem akademik hem de kamu siyasetiyle ilgili söylemlerde medya okuryazarlığı kavramının artık geleneksel medya olarak görülen basın ve görsel-ışitsel medyadan öteye geçerek, internet ve yeni medyayı kapsamı gerektiğine dikkat çekmektedir (Livingstone, 2004: 3).

İnternet aracılığıyla iletişim kurmak ve enformasyon sağlamak geleneksel medyanın gündelik yaşantımızda kapladığı yeri ve zamanı almakta ve yaşamın akışının doğal bir parçası haline gelmektedir. Bu bağlamda yeni medya kavramsallaştırmasıyla, geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon, sinema) farklı olarak, dijital kodlama sistemine temellenen, iletişim sürecinin aktörleri arasında eş zamanlı ve çok yoğun kapasitede, yüksek hızda karşılıklı ve çok katmanlı etkileşimin gerçekleştiği multi-medya biçimselliğine sahip iletişim araçları kastedilmektedir (van Dijk, 2004: 146 den akt. Binark, 2007: 5).

Yeni medyanın bu çok boyutlu yapısı bir yandan da geleneksel medyaya kıyasla kullanıcıların iletişim sürecindeki rolünü ve katılımını da etkilemiştir. Bu açıdan yaklaşıldığında, yurttaş haklarını destekleme, barış yanlısı olma, cinsiyetçi olmama ve toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi ile mücadele etme noktasında yeni medyanın iletişim alanındaki rolü yadsınamaz (Binark, 2007: 22). Geleneksel medyadan farklı olarak internet medyası insanlara, düşüncelerini ve eserlerini paylaşacakları olanaklar yaratan, paylaşım ve tartışmanın esas olduğu bir ortam sunmaktadır. Bu sanal ortam, kullanıcı tabanlı olmasının yanı sıra dünyanın her yanındaki kitleleri ve insanları bir araya getirmesi ve aralarındaki etkileşimi arttırması bakımından önem taşımaktadır (Çoban, 2011: 3).

Yeni medyanın tüm insanları olduğu gibi çocukları da, yüz yüze ya da online ağları kullanarak iletişim kurmak ve oyun oynamak gibi amaçlarla, birbirlerinin evlerini ziyaret ediyormuşçasına bir araya getirdiği görülmektedir (Livingstone, 2002: 7).

Yukarıdaki tartışmalar, değerlendirmeler ışığında; bu çalışma kapsamında da yeni medya okuryazarlığı kavramı “internet ve yeni medyanın doğru, bilinçli anlamlandırılabilmesi ve kullanılabilmesi” olarak ifade edilebilir.

2.3. Eleştirel Medya Okuryazarlığı

Bilişim, dijital ya da elektronik çağ olarak değerlendirilen günümüz dünyasında medya araçlarının bireyin toplumsallaşması, bilişsel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişimi üzerinde önemli etkilerde bulunduğu kabul edilen bir gerçektir. Bu anlamda medya araçlarının etkisini çözümlemek, değerlendirmek ve eğitim sisteminin bir parçası haline getirmek ve buradan yola çıkarak eğitsel çıktılar elde etmek, temel bir amaç olarak değerlendirilmelidir. Medya günümüzde insan yaşamının önemli ve vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Medyanın bireyin toplumsallaşma sürecindeki önemi ve etkisi arttıkça eğitimsel amaç ve hedeflerin yeniden tanımlanması gereği kendisini açıkça hissettirmektedir. Bu nedenle görsel, işitsel ve yazılı medya karşısında savunmasız bir alıcı konumunda bulunan çocuklara ilköğretimden başlayarak, bilinçli ve eleştirel bir medya tüketicisi ve bunun yanı sıra medya üreticisi olma bilincini kazandırma, kurgu ile gerçeği birbirinden ayırabilme, genel olarak medyanın işleyişini değerlendirebilme, medyanın iletilerini çözümü ve değerlendirebilme yeterliliğini kazandırma eğitimin temel amaçlarına eklenmesi gereksinimi açıkça ortaya çıkmıştır (Jols ve Thoman, 2008: 3).

Medya okuryazarlığı kavramının, dünyada olduğu gibi iki temel paradigma içerisinden tartışıldığı söylenebilir. Bunlardan ilki, liberal ve çoğulcu kurama dayalı korumacı-geleneksel yaklaşım; ikincisi ise eleştirel kurama dayalı eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımıdır. İlki ve yaygın olanı liberal ve çoğulcu kurama dayalı korumacı-geleneksel yaklaşım; çocukların ve gençlerin, medyanın olumsuz iletilerine karşı korunması gerektiğini belirten ve liberal çoğulcu kurama dayanan korumacı-geleneksel yaklaşımdır (Livingstone, 2002: 6). Geleneksel yaklaşımda medya okuryazarlığı, çoğunlukla gençleri ve çocukları medyanın olumsuz içeriklerinden korumayı amaçlar ve medyanın olumsuz etkileri olduğunu savlar (Binark ve Bek, 2010: 57). Bu, Renee Hobbs'un medya okuryazarlığı eğitiminde yedi büyük tartışmadan birisinin, "bu eğitimin "çocukları ve gençleri, medyanın olumsuz etkilerinden korumayı amaçlamalı mıdır?" (Hobbs, 2004: 124) tartışması olarak belirlediği tartışmaya denk düşer. İletişim ve medya çalışmalarında uzun bir tarihi olan etki yaklaşımı ise, medyanın toplumu, siyasal, toplumsal, psikolojik ve politik yönlerden etkileyebileceği savıyla, ahlaki kaygılar, korkular ve panik yaratarak medya okuryazarlığını geleneksel çerçevede betimler. Her iki

yaklaşımın sonucunda da medya okuryazarlığı, toplumu, özellikle çocuk ve gençleri, medyanın olumsuz iletilerinden korumayı amaçlayan denetleme ve koruma sistemlerini öngörür. Ancak bu yaklaşımlarda medyanın, ideolojik işlevi, ürettiği temsil pratikleri sorgulanmadığı için koruma anlayışı, oldukça yetersiz ve eksik kalır (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 13). Çünkü bu yaklaşımda birey edilgen bir yapıda ve sadece pasif bir tüketici rolünde algılanmaktadır. Bu bakış açısında etkisi giderek artan medyanın karşısında kişiler sadece izleyici konumuna getirilmektedir. Oysa bir yurttaş olarak birey aktif bir şekilde toplum hayatının merkezinde olmalıdır.

Geleneksel medya okuryazarlığının bireye biçtiği bu rol ve eğitimin korumacı bir tavırla verilmesi nedeniyle medya okuryazarlığı belli ideolojileri benimsetme aracı olarak kullanıldığı gerekçesiyle de eleştirilere hedef olmaktadır. Bu görüşe göre, eğitimin ideolojisi ve medyanın ideolojisini belirleyenler aynı kaynak olduğu sürece medya okuryazarlığı konusu bir medya ya da eğitim değil; ideoloji sorunu yani siyasetin toplumsal alana yansımaları olarak karşımıza çıkacaktır (Çoban, 2011: 1).

Ayrıca koruyucu yaklaşım öğrenme tekniği açısından da sorunlu olabilmektedir. Genellikle öğretmenin öğrenciye medyanın olumsuz etkileri hakkındaki “gerçekler”i ve mesajların manipülasyonunu anlattığı ve öğrencinin sessizce dinlediği ve sınav için not tuttuğu öğretici odaklı bir sınıfa yol açmaktadır. Öğretmeye ve öğrenmeye bu türlü bir yaklaşım, öğrencilerin doğru yorumları -öğretmenin izin verdiklerini- papağan gibi tekrarlmasına neden olabilir ve böyle olunca da, medya okuryazarlığı eğitimi, otantikliğini ve öğrencilerin yaşamlarıyla olan bağımlı kaybedebilir (Hobbs, 2004: 127).

Bu nedenle, liberal-çoğulcu kuramın karşısında yer alan diğer paradigma ise, eleştirel kurama dayalı eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımıdır. Medyanın metin, endüstri ve izleyici boyutlarını genel bir çerçeve içinde tartışan eleştirel kuram, medya metnlerinin eleştirel okunmasından, izleyicilerin bu metinleri nasıl anlamlandırdıklarına, medya sahipliğine ve medyanın kurumsal pratiklerine dek çeşitli perspektifleri kapsar. Medyanın gerçekliği yansıtmaktan çok, başka bir gerçeklik inşa ettiğini, tam da bu nedenle medyanın ideolojik bir aygıt olduğunun altını çizer ve dikkatini bu ideolojik boyutlara odaklar. Eleştirel medya okuryazarlığı, eleştirel pedagoji ile iletişim bilimlerindeki eleştirel teoriden beslenerek, medya okuryazarı olmanın politik de bir bağlamı olduğunu, bu eğitimin yalnızca örgün eğitimi değil, aynı zamanda yetişkinleri de içermesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu

eğitimin, kişisel gelişime olduğu kadar, toplumun ve demokrasinin gelişmesine de katkı sağlayacağı, böylelikle farklı bir yaşam kültürünün inşa edilebileceğini ortaya koymaktadır (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 14).

Paralel bir bakış açısına sahip Livingstone'a göre, medya okuryazarlığının seçkin, ayırıcı ve eşitsizlikleri yeniden üreten bir söylem olması yerine, gündelik yaşamı demokratikleştirici ve sıradan insanları güçlendirici bir süreç olarak kavramsallaştırılması gerekmektedir. Bunun için de metinsellik, beceri ve iktidar arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması gerekir (Livingstone, 2004: 12).

Eleştirel medya okuryazarlığının temelinde eleştirel pedagoji yatmaktadır. Eleştirel pedagojinin ilkelerinin ise, John Dewey'in çalışmalarından ve özellikle de Frankfurt Okulu'nun eleştirel kuramından beslendiği söylenebilir. Adorno, eğitimcilerin öğrencilere eleştirel olmayı, yani otoriteye direnmeden itaat etmeyi sağlayan her türlü politikayı yönlendiren baskıcı ideolojilere, bu ideolojilerin gereksinimleri ile toplumsal ilişkilerine ve söylemlerine nasıl karşı çıkacaklarını öğretmelerini önerir. Adorno'ya göre, eleştirel düşünme edimi bu şekilde tanımlanmaz ve yaşama geçirilmezse, eleştirel tartışma ve diyaloglar zamanla sloganlara, toplumsal adalet arayışı da iktidarın yeniden tesis edilmesine dönüşecektir (Binark ve Bek, 2010: 16-17).

Eleştirel medya okuryazarlığı yaklaşımında medya okuryazarlığının amacı, medyayı reddetme, kötüleme ya da çocukları istenmeyen mesajlardan korumaktan ziyade; öğrencilerin her tür medya mesajlarını eleştirel olarak yorumlayıp değerlendirebileceği ve kendi mesajını üretebileceği becerilere sahip olmasını sağlamaya yönelik bir eğitim sistemini sağlayabilmektir. Çünkü medya okuryazarlığı, medyanın kişilerin algı ve inanışlarını nasıl süzgeçten geçirdiğini, popüler kültürü nasıl biçimlendirdiğini ve kişisel tercihleri nasıl etkilediğini görmekte kişilere yardımcı olur. Kişilere eleştirel düşünme ve sorun çözme yeteneklerini kazandırarak, bilgiyi bilinçli tüketme ve üretme sağlar (Akşit ve Dönmez, 2011: 33).

Eleştirel medya okuryazarlığının önerdiği bu bilinçlenme ve eleştirel düşünme ekseninde, öğretmen ve öğrenci, karşılıklı öğrenme sürecinin etkin özneleridir. Bu süreç,

temelde okur-yazar olmayan yetişkinlerin, içinde ezildikleri gerçekliği eleştirel biçimde kavramaları (okumaları) ve bu gerçekliğe eleştirel biçimde müdahale etmelerini sağlamaya dönük okuma-yazma eğitime dayanır (Akbulut, Akça ve Vural, 2011: 13-14). Söz konusu amaca ulaşmada ise, çocukların seçmeli ve bilinçli okuma, izleme ve dinleme alışkanlıklarını geliştirecek eleştirel medya okuryazarlığı projeleri desteklenmeli, medya kuruluşları da eğitim sektörü, iletişim alanında düzenleyici kuruluşlar ve Sivil Toplum Kuruluşları'yla (STK) işbirliği içerisinde olmalıdır (Bek, 2011: 42).

Bu çerçevede faaliyet gösteren medya kuruluşları, çocukların uluslararası ve ulusal sözleşme ve yasalarda yer alan yaşama, korunma, gelişme ve katılım hakları ile ilgili kurallardan hareket ederek, kendine özgü özdenetim politikaları ve mekanizmalarını oluşturarak kamuoyuna duyurmalıdır. Ayrıca medya kuruluşları kabul ettikleri yayın ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığı konusunda iç denetimi sağlayacak bir sistem oluşturmalıdır (Erinç ve Brown, 2007 : 2).

Küresel medya kültüründe, insanların demokrasiyi benimsemiş vatandaşlar olabilmeleri için iki yeteneğe sahip olmalıdırlar: *Eleştirel düşünme* ve *kendini ifade etme*. Eleştirel medya okuryazarlığı bu iki temel beceriyi yavaş yavaş öğreterek geleceğin vatandaşlarını siyasi sınıflandırma yapabilen, toplumsal tartışmaları anlayan ve katılabilen ve seçim sürecinde karar verebilen hale getirir (Jols ve Thoman, 2008: 14).

2.4. Medya ve Çocuk

Günümüzde yapılan akademik çalışmalarda medya ortamlarının çocukların üzerindeki etkileri açısından iki eğilimin olduğu söylenebilir. İlk olarak, deneysel yani gözleme dayalı araştırmalar, aile gelirine, zaman ve mekan kullanımına bakılmaksızın; çocukların günlük yaşamında ve sosyal ilişkilerindeki davranışlarında, medyanın daha büyük rol oynadığını açıkça göstermektedir. İkinci eğilim, çocukların eğitiminden açıkça ayrılmayan eğlenceleri, istihdam beklentileri, kamusal ve özel alandaki katılımları açısından medyanın etkisi onların hayatı boyunca etkisini sürdürmektedir (Livingstone, 2002: 3).

Çağımızda çocukların medya ile olan ilişkileri tartışılmakta ve bunların pedagojik olarak desteklenmesi yönüne doğru gidilmektedir (Apak, 2008: 6). Bu doğrultuda medya

okuryazarlığı, çocuğa eleştirel düşünme becerisi kazandırabilen, medya metinlerini anlamasını ve yorumlamasını sağlayabilen önemli bir etken olmaktadır. Bu nedenle okullarda "medya aşinalığını" sağlayıcı bilgiler verilmelidir (Erdoğan, 1998: 874).

Çocuğun gelişim sürecine etki eden toplumsal değişkenler içindeki medya etkisi artık baş köşedeki yerini almıştır. Teknolojideki sürekli ve hızlı değişim paralelinde, medyanın yetişkine hitap ettiği kanısı yerini çocukların da göz ardı edilmemesi gerektiğine dönüşmüştür (Ertürk, 2011:49). Medya sektöründe varolan tüm üreticilerin; medya mesajlarının çocuklar tarafından alımlandığının bilincinde olmaları ve bu sorumluluğu taşımaları önemlidir.

Günümüzde yaşadığımız ortam veya süreç, yani elektronik teknolojisi, toplumsal hayatımızdaki karşılıklı bağıntılı ilişki kalıplarımızı ve kişisel hayatımızın her yanını yeni baştan biçimlendirip yeni baştan inşa ettiği ve kitle iletişim araçlarının (medya), bu süreçte tek yönlü iletişimle zihinleri yeniden kurguladığı ileri sürülmektedir. Bunun neticesinde ise insanların robotlaştırılarak, tüm değer yargılarının, davranışlarının, düşüncelerinin, ilişkilerinin altüst edildiği savıyla karşılaşılmaktadır (Mora, 2008: 61). Bu nedenle de çocukların bu süreçte savunmasız kaldığı ve korunmasının gerektiği belirtilmektedir. Bu görüş ise daha çok geleneksel korumacı medya okuryazarlığını çağrıştırmaktadır.

Ancak gelinen noktada eleştirel medya okuryazarlığı ile klasik görüş olan medyanın zararlı etkilerinden çocukların korunması yaklaşımı yerine, medya okuryazarlığı eğitiminin merkezinde, medya metinleri hakkında soru sorma eylemi olan “sorgulama pedagojisi” olmalıdır. Sembolik metinlere yönelik açık, sorgulayıcı, düşünsel ve eleştirel duruş medya okuryazarlığının temeli olmalıdır. Bu amaç ise ancak eleştirel düşünmenin başarıyla öğretiminin önemli bir koşulu olan; öğrencilerin bilişsel süreçlere ilişkin geniş bir anlayışa sahip olmaları, ussal öğrenmenin ürün yönelimli olmaktan çok, bir süreç olduğunu kavramalarıyla gerçekleştirilebilir. Bu süreç, aklın her türlü eyleminin analiz, sentez ve değerlendirme açısından kavrayışını getirmektedir (Salı, Ünal ve Küçük, 2008: 556-557).

Ancak medya karşısında çocukların eleştirel bakış açısı kazanması açısından eğitimin gerekliliği yanında medyada faaliyet gösterenlerin de duyarlılığı gerekmektedir. Gazete, dergi, radyo, televizyon ve interneti kullanarak, kamuoyuna bilgi ve görüşler sunan medya

sektöründe faaliyet gösterenler, yaptıkları iş ne olursa olsun, ürettikleri içeriklere çocukların ulaşabileceğinin bilinciyle gerektiği sorumlulukla hareket etmelidir (Bek, 2011: 42).

Medya Okuryazarlığı Merkezi medya okuryazarlığının kavramsallaştırılmasına dayalı olarak 5 ana kavram ve 5 anahtar soruya dikkat çekmektedir: Medya iletilerinin hepsi kurgulanmıştır (Bu mesajları kim yaratır). Medya iletileri kendilerine özgü kurallar çerçevesinde yaratıcı bir dil kullanılarak oluşturulurlar (Dikkatimizi çekmek üzere hangi yaratıcı teknikler kullanılır?). Farklı bireyler aynı medya mesajını farklı biçimlerde anlamlandırabilirler (Farklı bireyler mesajları bizden nasıl farklı algılayabilirler?). Medyada değerler ve bakış açıları örtüktür (Bu mesajlarda hangi değerler, yaşam tarzları ve görüşler temsil edilir ya da yok sayılır?). Çoğu medya mesajları güç ve yarar sağlamak üzere organize edilirler (Bu mesajlar neden gönderilmektedir?). (Akşit ve Dönmez, 2011: 34).

Çocukların sosyalleşmesi için, geçmişte aile, arkadaş grubu ve okul olmak üzere üç unsur bulunurken, bugün kitle iletişim araçları da bu gruba dahil olmuştur (Demir-Ülkü, 2013: 592) denilse de tek başına hiçbir iletişim aracı çocuğu yetiştirmeye ne ehildir, ne de sosyalleştirmeyi gerçekleştirecek kadar olgunlaşmıştır (Şirin, 2011: 11). Bireyin sosyalleşmesinde kitle iletişim araçlarının etkisi ne çok küçümsenmeli ne de bu araçlara olduğundan fazla rol yüklemelidir.

Kitle iletişim araçlarının 1. sınıftan 5. sınıfa kadar öğrencilerin sınıf içi davranışlarına etkisinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi üzerine çalışma yapan Demir - Ülkü (2013) Çanakkale ili Merkez ve Bayramiçi ilçesi ilköğretim okulları 1-5 sınıflarında görev yapan sınıf 166 sınıf öğretmeninin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmanın sonuçları arasında kitle iletişim araçlarının öğrencilerin sınıf içi davranışlarına etkisinin orta düzeyde olduğu yönündedir.

Akşit ve Dönmez (2011) yaptıkları çalışma ile ilköğretim öğrencilerinin medya okuryazarlığı bağlamında medyaya yönelik tutumlarını belirlemek ve dersin neden gerekliliğini irdelemek üzere 2009-2010 eğitim- öğretim yılında Kayseri Sümer İlköğretim Okulu'nda medya okuryazarlığı dersini henüz almamış olan 6, 7 ve 8. sınıflarda okuyan toplam iki yüz öğrenciye anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin kitle iletişim araçları içinde önceliklerinin televizyon olduğu, televizyonu daha çok eğlenmek amacıyla izlediklerini, dizilerin takip ettikleri programların başında geldiğini, çocuk programları ise takip etmediklerini, kendilerine sunulan tüm iletileri “doğru bilgi” olarak

algıladıkları, seçici olmadıkları, sunulan iletileri ve bilgileri güvenilir buldukları araştırmanın sonucunda çıkan tespitler arasında yer almaktadır.

Yazılı basın ve televizyon programları enformasyon ya da boş zaman ve eğlence üzerine odaklanma işlevlerine göre sınıflanmıştır (Köse, 2006: 86). Ulusal ve uluslararası geniş bir izler kitleye hitap eden yeni medya da kamu yararı enformasyon ve eğlence yayıncılığı modelini benimsemiştir (Laughey, 2010: 157). Çocukların medya ile ilişkileri hem enformasyon hem de boş zaman ve eğlence etkinliği olmaktadır. Medyayı gerek bilgi edinme gerek eğlence hangi alanda kullanırsa kullansın çocuğun eleştirel güce sahip olması önemlidir.

Medya bireylerin yaşantı ve deneyim çevresini genişletmekte ancak aynı zamanda birincil deneyimlerini sınırlandırmakta ve kendisine bağımlılıklarını arttırmaktadır. Bu nedenle bireylere medya yetkinliği, medya okuryazarlığının kazandırılması gerekmekte ve bunda amaç bireylerin giderek daha güçlü bir şekilde medya tarafından belirlenen yaşam alanlarının korunması olmaktadır (Alver, 2006: 10). Bu doğrultuda, çocukların da medya ile etkileşimleri göz önüne alındığında onların da yaşam alanlarının korunması önem arz etmektedir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Adı

“İnternet Kullanım Alışkanlıkları Açısından İlköğretim 5.-6.-7.-8. Sınıf Öğrencilerinin Durumu – İnternet Kullanımı ile İlgili Ailelerin Değerlendirmeleri”

3.2. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada, Ankara ilinde bir kolej, bir devlet okuluna devam etmekte olan 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin interneti ne amaçla kullandıkları, çocukların interneti kullanım alışkanlıkları ve ailelerin ⁸ çocuklarının interneti kullanımı ve denetimlerine ilişkin değerlendirmeler konu edilmiştir.

Yapılan bu çalışma ile çocukların internet kullanım alışkanlıkları ile ailelerin çocuklarının internet kullanımına ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Ülkemizde korumacı bir yapıyla sürdürülen Medya Okuryazarlığı’nın ailelerin denetimlerine yansımaları konu edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Amacı

İnternet günümüzde her alanda kullanılabilen, bireylerin iletişim ve başvuru amacıyla kullandığı kaynak niteliğindedir. Bu çalışma ile ilköğretim düzeyinde 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin interneti daha çok ne amaçla, nereden, ne zaman, nasıl kullandıkları ve ailelerin çocuklarının internet kullanımına bakış açıları ile denetimleri, ülkemizde yaygınlaştırılmaya çalışılan korumacı medya okuryazarlığına ilişkin bulgular ışığında tespit edilmesi amaçlanmıştır.

⁸ Çalışmamızda ve anket sorularımızda çocuklarının internet kullanımı ve internet denetimine ilişkin görüşlerine anket yoluyla başvuru yapan yani çocukların aileleri, anne-baba olarak kodlanmıştır.

Çalışmada, bilgi edinme davranışları arasında internetin yeri, çocukların interneti kullanım alanları, ailelerin çocuklarına internet sağlama gerekçeleri irdelenmeye çalışılmıştır.

Ayrıca araştırmada son yıllarda devletin de özellikle çocukların interneti güvenli kullanımı için üzerinde durduğu “güvenli internet aile paketi”nin ev bilgisayarlarında kullanım durumları incelenerek, ailelerin çocuklarının internet kullanımına denetim yöntemleri araştırılmış; bu bağlamda medya okuryazarlığı ile ilişkilendirme yapılmıştır.

Bu çalışma, çocuklar açısından internetin önemini de ortaya çıkarmayı amaçlanmıştır.

3.4. Araştırmanın Önemi

İnternet, her bireye yaygın kullanım alanlarında geniş imkânlar sunan, başvuru alan ilk kaynak niteliğindedir. Bu nitelik internetin en güncel bilgiyi en kolay ve en ucuz sağlama özelliğinden kaynaklanmaktadır. İnternet, yalnız bilgi edinme ve paylaşma açısından değil iletişim, sosyalleşme, eğlence, ticaret gibi pek çok alanda da önemli bir yere sahiptir. Çocuklar da interneti erişkinler kadar her alanda yaygın kullanmaktadırlar.

Bu açıdan çocukların interneti öncelikle bilgiye ulaşma bağlamında kullandıkları düşünülmektedir. Son yıllarda internet üzerinden iletişimi son derece popüler hale getiren sosyal paylaşım ağlarında da çocukların var olduğu, oyun ve eğlence alanında da çocukların interneti kullandığı hatta kimisinin anne babalarından daha bilgili internet kullanıcısı oldukları söylenebilir.

Bu bilgi ve iletişim çağında, gidilen her mekanda ilk sorulan sorunun kablosuz ağ şifreleri olduğu günümüzde yararlı-zararlı her türlü içeriğin var olduğu internet ortamında çocuklarımız da vardır. Çocukların internet ortamında karşılaşabilecekleri zararlı içeriklere karşın ailelerin aldığı tedbirler neler olmaktadır. Ülkemizde yürütülmekte olan medya okuryazarlığı çalışmalarının ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin denetimlerine yansımaları mevcut mudur?

Bu genel bakış açısı çerçevesinde çocukların internet kullanımlarına ilişkin yapılan araştırma ile, çocukların kullanım alışkanlıklarını tespit etmek; uçsuz bucaksız bu büyük ağda bilinmeyenlerden korkmak, kısıtlamak, yasaklamak yerine anne babalara bilinmeyi

öğretmenin, çocuklarını bu ortamda güçlendirmeleri ve aktif bireyler olmalarını sağlayacak “Eleştirel Medya Okuryazarlığı” kavramının değerlendirilmesinin yapılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

3.5. Araştırmanın Kapsamı – Sınırlılıkları

Ankara ölçeğinde farklı sosyo ekonomik veli profiline sahip bir kolej (Başkent Üniversitesi Kolej Ayşe Abla Okulu) ile bir devlet okulu (Hacı Sabancı İlköğretim Okulu) olmak üzere iki ortaöğretim okulunda 2012-2013 eğitim öğretim yılı I. döneminde 5 – 8. sınıf kız ve erkek öğrencilerin interneti kullanım alışkanlıkları, internet kullanımı üzerine anne babaların değerlendirmeleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Adı geçen okullara devam etmekte olan ana sınıfı, 1. – 4. sınıf öğrencileri ve öğretmenler çalışmanın dışında bırakılmıştır.

Başkent Üniversitesi Kolej Ayşe Abla Okulu ve Hacı Sabancı İlköğretim Okulu 5. - 8. sınıftaki kız ve erkek öğrenciler ve velileri ile anket çalışması uygulanmıştır.

3.6. Araştırmanın Yöntemi

Ankara ölçeğinde farklı sosyo ekonomik veli profiline bir kolej ile bir devlet okulu olmak üzere 2 ortaöğretim okulunda alt-orta sosyo ekonomik düzeyi temsilen Hacı Sabancı İlköğretim Okulu, üst sosyo ekonomik düzeyi temsilen Kolej Ayşe Abla Okulu 2012-2013 eğitim öğretim yılı I. Döneminde 5 – 8 sınıf kız ve erkek öğrencilerin interneti kullanım alışkanlıkları ve ebeveynlerin interneti değerlendirmeleri üzerine bir anket çalışması yapılmıştır. Araştırmacının çalıştığı kurum çatısı altında olması nedeniyle Kolej Ayşe Abla Okulu ve ulaşım olanakları göz önüne alınarak Hacı Sabancı İlköğretim Okulu’nda anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışmasını bizzat araştırmacının kendisi uygulamıştır.

Başkent Üniversitesi Kolej Ayşe Abla Okulu 1946 yılında Neriman Hızıroğlu tarafından Ankara’da kurulan Ayşeabla Çocuk Yuvası ve İlkokulu, 1984-1985 öğretim yılından itibaren kademeli olarak açılan orta ve lise kısmı ile dönemin en güzide okullarından biri olarak varlığını uzun süre sürdürmüştür. 1999 yılında Ankara’nın önde gelen üniversitelerinden olan Başkent Üniversitesi bünyesine katılan Ayşeabla Okulları; okul öncesi

eğitimden üniversiteye kadar sahip olduğu kurumlar zinciri ile eğitimin sürekliliği ilkesini gerçekleştirmektedir⁹. 2012-2013 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında Kolej Ayşe Abla Okullarında ise 5. Sınıfında 54, 6. Sınıfında 42, 7. Sınıfında 60 ve 8. Sınıfında 46 öğrenci öğrenim görmektedir.

Hacı Sabancı İlköğretim Okulu 1999 yılında eğitim öğretime başlamıştır. Bina Hacı Ömer Sabancı Vakfı ve devlet işbirliği ile yapıldığından okula " Hacı Sabancı İlköğretim Okulu" adı verilmiştir¹⁰. 1. Kademe 20 şube , 2 kademe 9 şube, Anasınıfı 2 şube olarak hizmete girmiştir¹¹. 32 dersliğin bulunduğu okulda 2012-2013 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında 5. Sınıfta 520, 6. Sınıfta 211, 7. Sınıfta 259, 8. Sınıfta 247 öğrenci öğrenim görmektedir.

Kullanım alışkanlıkları inceleneceği için öğrencilere interneti kullanım alışkanlıklarını tespit edecek nitelikte, velilerine ise çocukların internet kullanımına bakış açıları ve internet kullanımı denetimlerine ilişkin anket soruları hazırlanarak, anket çalışmasının yapılması uygun görülmüştür.

Çalışma kitlemiz okullardan orantılı olarak rastgele örnekleme ile 145 öğrenci devlet okulundan, 95 öğrenci kolejden seçilerek toplam 240 öğrenci ve 240 velisi olmak üzere 480 kişiye uygulanmıştır.. Seçilen öğrencilere Ek 1’de verilen anket, anne-babalarına Ek 2’de verilen anket uygulanmıştır.

Araştırmanın kavramsal çerçevesi için literatür taraması yapılmıştır. Çalışmaya ilişkin analizler için SPSS paket programı kullanılmıştır. Öncelikle anket sorularının güvenilirlik analizi yapılmıştır. SPSS programından elde edilen Cronbach’s Alpha değeri 0,82 olarak tespit edilmiştir. Buradaki sonuç anket sorularının birbiriyle oldukça güvenilir olduğunu ortaya koymuştur (Özdamar, 1999:522). Daha sonra önemlilik analizi için Ki-kare testi yapılmıştır.

⁹ <http://www.ayseabla.k12.tr/kurumsal/1945dan.php> Erişim Tarihi: 26.06.2013

¹⁰ 2012 – 2013 eğitim öğretim yılından itibaren yeni yasal düzenlemeyle okullarda 4+4+4 sistemine geçilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’na yapılan değerlendirmeler neticesinde 1.-2.-3.-4. sınıfların eğitim görecekları okullar ilköğretim okulları, 5.-6.-7.-8. sınıfların eğitim görecekları okullar ortaokul olarak adlandırılmıştır. Hacı Sabancı İlköğretim Okulu’da binaları ve eğitim olanakları nedeniyle yeni sisteme göre; araştırmacının araştırmaya başlamasından kısa bir süre önce okulun adı Hacı Sabancı Ortaokulu olmuştur. Çalışma sınıf bazında planlandığından ve gerçekleştirildiğinden, Okulun adında yapılan bu değişiklik çalışmayı etkilememiştir.

¹¹ <http://www.hacisabanci.meb.k12.tr> Erişim Tarihi: 26.06.2013

3.7. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan çocukların internet kullanım alışkanlıklarına ilişkin varsayımlar aşağıdaki şekilde geliştirilmiştir.

- 1) Devlet Okulu öğrencilerinin de kolej öğrencilerinin de tamamına yakını interneti kullanmaktadır.
- 2) Devlet Okulu öğrencileri internete haftada bir iki gün, Kolej öğrencileri ise internete her gün girmektedir.
- 3) Kolej öğrencileri ortalama 2-3 saat, devlet okulu öğrencileri daha az bağlantıda kalmaktadır.
- 4) Devlet Okulu öğrencileri internete çoğunlukla evlerinden, kolej öğrencileri ise evlerinden ve cep telefonlarından bağlanmaktadır.
- 5) Devlet Okulu öğrencileri internete öncelikle ödev ve dersleri için, Kolej öğrencileri ise internete öncelikle facebook-twitter vb. sosyal paylaşım ağları için girmektedir.
- 6) Devlet Okulu öğrencilerinin de kolej öğrencilerinin de, en çok başvurduğu kaynak internet olmaktadır.
- 7) Devlet Okulu öğrencileri de kolej öğrencileri de, ödev dersleri haricinde internette en çok oyun araması yapmaktadır.
- 8) Devlet Okulu öğrencileri de kolej öğrencileri de interneti kullanma alışkanlıkları açısından sınıflar arasında fark vardır. Yaş büyüdükçe sosyal amaçlı kullanım her ikisinde de artmaktadır.
- 9) Devlet Okulu öğrencileri de kolej öğrencileri de interneti kullanma alışkanlıkları açısından kızlar sosyal amaçlı, erkekler de oyun amaçlı kullanmaktadır.
- 10) Devlet Okulu öğrencileri de kolej öğrencileri de interneti kullanım süreleri açısından sınıflar arasında fark bulunmaktadır. Yaş büyüdükçe kullanım süresi artmaktadır.
- 11) Devlet Okulu öğrencilerinin yarısından fazlasının, kolej öğrencilerinin tamamına yakınının evlerinde internet bağlantısı bulunmaktadır.
- 12) Devlet Okulu öğrencilerinin tamamına yakınının, Kolej öğrencilerinin yarısına yakınının evlerinde internet koruması bulunmaktadır.
- 13) Devlet Okulu öğrencileri de kolej öğrencileri de evlerde kullanılan bilgisayarlarda saat ve gün sınırlamalarına uymakta, yasaklı sitelere girememektedirler.

14) Devlet Okulu öğrencilerinin ailelerinde internet kullanımı konusunda en çok yasağı babalar ve büyük kardeşler, kolej öğrencilerinin ailelerinde ise anneler getirmektedir.

Araştırmaya katılan anne babaların çocukların internet kullanım alışkanlıklarına ilişkin düşüncelerine yönelik varsayımlar aşağıdaki şekilde geliştirilmiştir.

- 1) Ailelerin yarısından fazlasının evinde internet bağlantısı bulunmaktadır.
- 2) Velilerin tamamına yakını kendileri ve işleri ve çocukların faydalanması için internet bağlantısı sağlamışlar.
- 3) Evlerine internet bağlantısı sağlayamayan velilerden çocukları Devlet Okulu'nda okuyanların yarıya yakını bilgisayar kullanmamakta, yarıya yakını bilgi güvenliği açısından endişe etmekte ve ekonomik nedenleri ileri sürmekte, az bir kısmı ise çocuklara zararlı olacağını düşündüğü için evlerine internet bağlantısı almamıştır.
- 4) Gerek devlet okulunda gerek kolejde öğrencileri okuyanlar aileler çocukların internet kullanımını faydalı bulmaktadır.
- 5) (Devlet Okulunda öğrencisi olan ailelerin, tamamına yakını evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıyorlar; kolejde öğrencisi olan ailelerin yarıya yakını evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanmaktadır.
- 6) Bilgisayarda filtre programı kullananların tamamına yakını programı faydalı bulmaktadır.
- 7) Anne babaların çocuklarının internet kullanımını araştırma bilgi edinme açısından ve ödevleri açısından kullanımı teşvik etmektedir.
- 8) Anne babaların büyük çoğunluğu çocuklarının internet kullanımına hafta içi/hafta sonu gün sınırlaması getirmektedir.
- 9) Anne babaların büyük çoğunluğu çocuklarının internet kullanımına ilişkin saat sınırlaması getirmektedir.
- 10) Anne babaların yarıya yakını çocuklarının bu sınırlamalara uyup uymadığını denetlemektedir.
- 11) Çocukların internet kullanımına ilişkin yasaklamaları Devlet Okulu'nda okuyan öğrencilerde en çok yasağı babalar ve büyük kardeşler, kolejde okuyan öğrencilerde ise anneler getirmektedir.

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMANIN BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Olgusal Durum

Bu araştırma, ilköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri ve velilerine yönelik bir araştırma olma özelliği taşımaktadır. Bu başlık kapsamında araştırmaya katılan öğrencilerin okul türleri, cinsiyetleri, öğrenim gördükleri sınıflar, ailelerinin sosyo ekonomik düzeyleri, eğitim durumları ortaya konulmuştur.

4.1.1. Okul Türü

Araştırmaya toplam 240 öğrenci katılmıştır. Katılan öğrencilerin (145'i) % 60,4'ü devlet okulunda, (95'i) %39,6'sı kolejde eğitim görmektedir.

4.1.2. Cinsiyet

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri

	Sıklık	Yüzde (%)
Kız	115	47,9
Erkek	125	52,1
Toplam	240	100,0

Tablo 4'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin toplamda %47,9'u kız, 52,1'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 5. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü ve cinsiyetleri

			Okul Türü		Toplam
			Devlet Okulu	Kolej	
Cinsiyet	Kız	% Cinsiyet	69	46	115
		% Okul Türü	60,0%	40,0%	100,0%
			47,6%	48,4%	47,9%
	Erkek		76	49	125
		% Cinsiyet	60,8%	39,2%	100,0%
		% Okul Türü	52,4%	51,6%	52,1%
Toplam		145	95	240	
	% .. Cinsiyet	60,4%	39,6%	100,0%	
	% .. Okul Türü	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 5’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrenciler okul türüne göre cinsiyetleri göz önüne alındığında ise Devlet okulunda okuyan öğrencilerin % 47,6 sı kız, 52,4’ü erkek öğrencilerden; kolejde okuyan öğrencilerin ise % 48,4’ü kız, % 51,6’sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

4.1.3. Sınıf

Tablo 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve öğrenim gördükleri sınıflar

		Sınıf				Toplam
		5.	6.	7.	8.	
Cinsiyet	Kız	37	36	22	20	115
	% .. Cinsiyet	32,2%	31,3%	19,1%	17,4%	100,0%
	% .. Sınıf	52,1%	58,1%	37,9%	40,8%	47,9%
	Erkek	34	26	36	29	125
	% .. Cinsiyet	27,2%	20,8%	28,8%	23,2%	100,0%
	% .. Sınıf	47,9%	41,9%	62,1%	59,2%	52,1%
Toplam		71	62	58	49	240
	% .. Cinsiyet	29,6%	25,8%	24,2%	20,4%	100,0%
	% .. Sınıf	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar Tablo 6’da verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 29,6’sı 5. Sınıf; % 25,8’i 6. Sınıf; %24,2’si 7. Sınıf; % 20,4’ü 8. Sınıfta öğrenim görmektedirler. Araştırmanın yapıldığı sınıflar arasında da yakın bir dağılım olmuştur.

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinin %52,1’i kız, % 47,9’u erkek; 6. Sınıf öğrencilerinin %58,1’i kız, % 41,9’u erkek; 7. Sınıf öğrencilerinin % 37,9’u kız, % 62,1’i erkek; 8. Sınıf öğrencilerinin % 40,8’i kız, %59,2’si erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan devlet okulunda 5. Sınıfta okuyan 44 öğrencinin %47,7’si kız, %52,3’ü erkek öğrenci; 6. Sınıfta okuyan 41 öğrencinin %61’i kız, % 39’u erkek; 7. Sınıfta okuyan 31 öğrencinin %29’u kız, %71’i erkek; 8. Sınıfta okuyan 29 öğrencinin %48,3’ü kız, %51,7’si erkek öğrencidir.

Araştırmaya katılan kolejde ise 5. Sınıfta okuyan 27 öğrencinin %59,3’ü kız, %40,7’si erkek; 6. Sınıfta okuyan 21 öğrencinin %52,4’ü kız, %47,6’sı erkek; 7. Sınıfta okuyan 27 öğrencinin %48,1’i kız, %51,9’u erkek; 8. Sınıfta okuyan 20 öğrencinin %30’u kız, %70’i erkek öğrencidir.

4.1.4 Sosyo Ekonomik Düzeyi

Araştırma da iki farklı sosyo ekonomik düzeyde okulun seçilmesi, devlet okulunda ve kolejde okumakta olan öğrencilerin sahip oldukları iletişim araçlarının teknolojileri açısından farklılığa sebep olacağı, bunun öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarında da farklılık yaratacağı düşünülmüştür.

Tablo 7. Araştırmaya katılan ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri

			Okul Türü		Toplam
			Devlet Okulu	Kolej	
Ailenizin aylık geliri	2000 ve altı	.	87	1	88
		% .. Ailenizin aylık geliri	98,9%	1,1%	100,0%
		% .. Okul Türü	60,0%	1,1%	36,7%
	3000-4000	.	44	33	77
		% .. Ailenizin aylık geliri	57,1%	42,9%	100,0%
		% .. Okul Türü	30,3%	34,7%	32,1%
	4000 üstü	.	14	61	75
		% .. Ailenizin aylık geliri	18,7%	81,3%	100,0%
		% .. Okul Türü	9,7%	64,2%	31,3%
Toplam	.		145	95	240
	% .. Ailenizin aylık geliri		60,4%	39,6%	100,0%
	% .. Okul Türü		100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine bakıldığında Tablo 7’de görüldüğü üzere çocuğunu devlet okulunda okutan ailelerin aylık gelirinin % 60’nın 2000 ve altı, % 30,3’ünün 3000-4000, % 9,7’sinin 4000 ve üstü olduğu anlaşılmaktadır. Çocuğunu kolejde okutan ailelerin ise aylık gelirinin % 1,1’nin 2000 ve altı, % 34,7’sinin 3000-4000, % 64,2’sinin 4000 ve üstü olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda çocuğunu devlet okulunda okutan aileler en çok 2000 ve altı, kolejde okutan aileler ise en çok 4000 ve üstü aylık gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

4.1.5. Eğitim Düzeyi

Tablo 8’de görüleceği üzere araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerine verilen anketlerin % 66,3’ünün anneler tarafından doldurulduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin % 18,9’u ilköğretim, % 25,8’i lise, % 50,9’u üniversite, % 4,4’ü lisansüstü

eğitim mezunu oldukları görülmüştür. Araştırmaya katılan anketlerin % 33,3'ü ise babalar tarafından doldurulmuştur. Babaların % 15'i ilköğretim, % 26,3'ü lise, % 51,3'ü üniversite, % 7,5 i lisansüstü eğitim mezunu oldukları görülmüştür. Araştırmaya 1 ağabey-abla katılmış olup üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin eğitim durumları

			Eğitim Durumunuz				Toplam
			İlköğretim	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Formu dolduran kişi	Anne	.	30	41	81	7	159
		% .. Formu dolduran kişi	18,9%	25,8%	50,9%	4,4%	100,0%
		% .. Eğitim Durumunuz	71,4%	66,1%	65,9%	53,8%	66,3%
	Baba	.	12	21	41	6	80
		% .. Formu dolduran kişi	15,0%	26,3%	51,3%	7,5%	100,0%
		% .. Eğitim Durumunuz	28,6%	33,9%	33,3%	46,2%	33,3%
	Ağabey abla	.	0	0	1	0	1
		% .. Formu dolduran kişi	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% .. Eğitim Durumunuz	,0%	,0%	,8%	,0%	,4%
Toplam	.	42	62	123	13	240	
	% .. Formu dolduran kişi	17,5%	25,8%	51,3%	5,4%	100,0%	
	% .. Eğitim Durumunuz	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

4.2 Çocukların İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti kullanıp kullanmadıkları, internete hangi sıklıkta girdikleri, en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları, en çok nereden bağlandıkları ne amaçla internete girdikleri değişkenlerine ilişkin dağılımlar çalışılmıştır.

4.2.1. Çocukların İnternete Bağlanma Oranları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti kullanıp kullanmadıkları başka bir ifade ile internete bağlanma oranları incelendiğinde; öğrencilerin tamamının interneti kullandıkları görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan 240 öğrenci tamamı yani % 100 internete bağlanmaktadır.

4.2.2. Çocukların İnternetle Tanışma Yaşları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti kullanmaya başladıkları zamanlar ile ailelerin sosyo ekonomik düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Tablo 9. Araştırmaya katılan çocukların interneti kullanmaya başladıkları zamana ilişkin ailelerin görüşleri

	Sıklık	Yüzde (%)
İlkokula başlamadan	62	25,8
1. Sınıftan sonra	77	32,1
II. sınıf ve daha sonrası	101	42,1
Toplam	240	100,0

Tablo 9’da görüldüğü üzere aileler çocuklarının % 25,8’inin ilkokula başlamadan önce, % 32,1’inin 1. sınıftan sonra, % 42,1’inin ise II. Sınıf ve daha sonrasında interneti kullanmaya başladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10. Araştırmaya katılan çocukların okul türüne göre interneti kullanmaya başladıkları zamana ilişkin ailelerin görüşleri

			Okul Türü		Toplam
			Devlet Okulu	Kolej	
Çocuğunuz interneti ne zaman kullanmaya başladı	İlkokula başlamadan	.	28	34	62
		% .. Çocuğunuz interneti ne zaman kullanmaya başladı	45,2%	54,8%	100,0%
		% .. Okul Türü	19,3%	35,8%	25,8%
	1. Sınıftan sonra	.	35	42	77
		% .. Çocuğunuz interneti ne zaman kullanmaya başladı	45,5%	54,5%	100,0%
		% .. Okul Türü	24,1%	44,2%	32,1%
	II. sınıf ve daha sonrası	.	82	19	101
		% .. Çocuğunuz interneti ne zaman kullanmaya başladı	81,2%	18,8%	100,0%
		% .. Okul Türü	56,6%	20,0%	42,1%
Toplam	.	145	95	240	
	% .. Çocuğunuz interneti ne zaman kullanmaya başladı	60,4%	39,6%	100,0%	
	% .. Okul Türü	100,0%	100,0%	100,0%	

$$\chi^2=31,46 \quad p<0,005 \quad C=0,34$$

Çocukların interneti kullanmaya başlamalarına ilişkin okul türüne göre yapılan değerlendirmede Tablo 10’da verilmiştir. Tablo’da görüleceği üzere; devlet okulunda okuyan öğrencilerin velileri çocuklarının % 19,3 ilkokula başlamadan önce, %24,1’i I. Sınıftan sonra, %56,6’sı ise II. Sınıf ve daha sonrasında interneti kullanmaya başladıklarını; kolejde okuyan öğrencilerin velileri ise çocukların %35,8’inin ilkokula başlamadan önce, % 44,2’sinin I.

Sınıftan sonra, % 20'sinin ise II. Sınıf ve daha sonrası interneti kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir.

Devlet okulunda okuyan öğrenciler yoğunlukla II. Sınıf ve daha sonrasında; kolejde okuyan öğrenciler ise 1. sınıftan sonra interneti kullanmaya başladıkları görülmüştür. İlkokula başlamadan önce internet kullanan öğrenciler kolejde devlet okulundan çok daha yüksektir. Sosyo-ekonomik düzey farklılığı ile çocukların internetle tanışma yaşları arasında ilişkinin olduğu belirlenmiş ve bu ilişki miktarı $C=0,34$ olarak bulunmuştur $p<0,005$. Sosyo-ekonomik düzey farklılığının internetle tanışma yaşını etkilediği yönünde yorumlama yapılmıştır.

4.2.3 Çocukların İnternete Bağlanma Sıklıkları

Tablo 11. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete hangi sıklıkta girdikleri

	Sıklık	Yüzde (%)
Her gün	73	30,4
Haftada bir iki gün	133	55,4
İki haftada bir gün	26	10,8
Ayda bir gün	8	3,3
Toplam	240	100,0

Tablo 11’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %55,4’ü haftada bir iki gün internete girdiklerini, % 30,4’ü her gün internete girdiklerini, iki haftada bir gün internete girenlerin %10,8 çok seyrek olarak ayda bir gün internete giriyorum diyenlerin ise %3,3 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete en sık girme oranında en yüksek değer % 55,4 ile haftada bir iki gün olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2012 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı araştırmasında interneti kullanım sıklıkları her gün ve haftada bir iki gün olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmamızın örneklemini Türkiye ölçeğini doğrular niteliktedir.

Tablo 12. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre internete hangi sıklıkta girdikleri

			İnternete hangi sıklıkta giriyorsunuz				Toplam
			Her gün	Haftada bir iki gün	İki haftada bir gün	Ayda bir gün	
Cinsiyet	Kız	.	30	67	15	3	115
		% .. Cinsiyet	26,1%	58,3%	13,0%	2,6%	100,0%
		% .. İnternete hangi sıklıkta giriyorsunuz	41,1%	50,4%	57,7%	37,5%	47,9%
	Erkek	.	43	66	11	5	125
		% .. Cinsiyet	34,4%	52,8%	8,8%	4,0%	100,0%
		% .. İnternete hangi sıklıkta giriyorsunuz	58,9%	49,6%	42,3%	62,5%	52,1%
Toplam	.	73	133	26	8	240	
	% .. Cinsiyet	30,4%	55,4%	10,8%	3,3%	100,0%	

Tablo 12’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre internete hangi sıklıkta girdikleri incelendiğinde; kız öğrencilerin %26,1’i her gün, % 58,3’ü haftada bir iki gün, % 13’ü iki haftada bir gün, %2,6’sı ayda bir gün olarak internete girdikleri ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin ise %34,4’ü her gün, % 52,8’i haftada bir iki gün, % 8,8’i iki haftada bir gün, % 4’ü ise ayda bir gün internete bağlanmaktadır.

Bu bağlamda internete girme sıklıklarına bakıldığında en yüksek oran, %58,3 ile haftada bir iki gün internete giren kız öğrencilerdedir.

Okul türlerini göre öğrencilerin internete bağlanma sıklıklarına baktığımızda; Devlet okulunda okuyan kız öğrencilerden %17,4’ü her gün, %59,4’ü haftada bir iki gün, %18,8’i iki haftada bir gün, %4,3’ü ayda bir gün; Kolejde okuyan kız öğrencilerden ise %39,1’i her gün, 56,5’i haftada bir iki gün, %4,3’ü iki haftada bir gün şeklinde tanımlamışlardır.

Araştırmaya katılan Devlet okulunda okuyan erkek öğrencilerin internete bağlanma sıklıkları incelendiğinde; %36,8’i her gün, %44,7’si haftada bir iki gün, %11,8’i iki haftada bir gün, % 6,6 sı ayda bir gün şeklinde olduğu görülmektedir. Kolejde okuyan erkek öğrencilerin ise internete bağlanma sıklıkları hergün %30,6, haftada bir iki gün % 65,3, iki haftada bir gün %4,1 şeklindedir.

Araştırmaya katılan devlet okulunda okuyan kız öğrenciler haftada bir iki gün internete girme sıklığı ile en yüksek değeri; kolejde ise erkek öğrenciler haftada bir-iki gün ile internete girme sıklığı en yüksek değeri vermişlerdir.

Cinsiyete göre, okul türü ve cinsiyete göre araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin internete girme sıklıkları birlikte değerlendirildiğine; devlet okulunda da, kolejde de internete girme sıklıklarının haftada bir iki gün seçeneğinde yoğunlaştığı, bağlanma

sıklıklarındaki dağılımların birbirine yakın değerler sergilediği ancak “ayda bir gün internete bağlanırım” seçeneğinin devlet okulunda az yüzde ile olmasına karşın kolejde bulunmaması dikkat çekicidir.

4.2.4. Çocukların İnternete Çoğunlukla Bağlandıkları Yerler

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok nereden bağlandığı sorulduğunda; Tablo 13’de görüleceği üzere % 74,6’sı evden, % 4,2’si okuldan, % 13,8’i cep telefonundan, % 3,3’ü internet kafeden, % 2,5’i akrabaların evinden, % 1,3’ü veli işyerinden, % 0,4’ü ise arkadaşlarının evlerinden bağlandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 13. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok nereden bağlandıkları

	Sıklık	Yüzde (%)
Evden	179	74,6
Okuldan	10	4,2
Cep telefonundan	33	13,8
İnternet kafe	8	3,3
Akrabaların evinden	6	2,5
Veli işyerinden	3	1,3
Arkadaşların evlerinden	1	,4
Toplam	240	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler internete en çok % 74,6 oranında evlerinden bağlanmaktadır. Örneklemimiz bu bağlamda da Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2012 Hanehalkı Bilişim Teknolojilerini Kullanma Araştırması sonuç verilerini doğrular nitelikte bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre internete en çok nereden bağlandıklarına bakıldığında, internete en çok evden bağlanan kız öğrencilerin % 80,9; erkek öğrencilerin % 68,8 olduğu görülmektedir. İnternete diğer bağlanma yerlerine cinsiyetlere göre bakıldığında internete okuldan bağlanan kız öğrencilerin % 4,3; erkek öğrencilerin % 4,0; cep telefonundan bağlanan kız öğrencilerin % 12,2; erkek öğrencilerin % 15,2; internet kafeden bağlanan kız öğrenci bulunmadığı, erkek öğrencilerin % 6,4; akrabalarının evinden bağlanan kız öğrencilerin % 0,9; erkek öğrencilerin % 4,0; veli işyerinden bağlanan kız öğrencilerin % 0,9; erkek öğrencilerin % 1,6; arkadaşlarının evinden bağlanan kız öğrencilerin % 0,9; erkek öğrencilerin ise bulunmadığı sonucu elde edilmiştir.

Cinsiyetlerde de gerek kız gerek erkek öğrencilerin internete en çok evlerinden girdiği; internet kafelerin erkek öğrenciler için bağlanma noktası olabildiği ancak kız öğrencilerde internet kafe seçeneğinin olmadığı görülmektedir.

Okul türlerine göre kız ve erkek öğrencilerin internete en çok nereden bağlandıkları da değerlendirilmiştir. Devlet okulunda okuyan kız öğrencilerin % 78,3 internete evden, % 7,2 si okuldan, % 10,1'i cep telefonundan, %1,4'ü akrabalarının evinden, % 1,4'ü veli işyerinden, % 1,4'ü arkadaşlarının evinden bağlanmakta; erkek öğrencilerin ise % 69,7'si internete evden, % 1,3'ü okuldan, % 10,5'i cep telefonundan, % 10,5'i internet kafeden, % 5,3'ü akrabalarının evinden, % 2,6'sı velilerinin işyerinden bağlanmaktadır. Erkek öğrencilerin internet kafelerden internete bağlandıkları kız öğrencilerinin internet kafelerden internete bağlanma oranları olmadığı buna karşın kız öğrencilerin de arkadaşlarının evinden internete bağlandıkları erkek öğrencilerinden de böyle bir seçenek işaretlemedikleri görülmektedir.

Kolejde okuyan kız öğrencilerin % 84,8'i internete en çok evlerinden, % 15,2'si de cep telefonlarından bağlandıklarını; erkek öğrencilerin % 67,3'ü evden, % 8,2'si okuldan, % 22,4'ü cep telefonundan, % 2'si de akrabalarının evinden bağlandıkları görülmektedir.

İki farklı sosyo-ekonomik düzeyde okulda yapılan araştırmada kolejde okuyan öğrencilerin de, devlet okulunda okuyan öğrencilerin cep telefonundan internete bağlanabilmeleri dikkat çekicidir. Nitekim kitle iletişim araçlarından cep telefonlarının internete girme özelliği son teknoloji telefonlarda mevcuttur. Sosyo-ekonomik düzeyleri ne olursa olsun kolejde okuyan öğrencilerin de, devlet okulunda okuyan öğrencilerin de anne babaları çocuklarının kullanımına ileri teknoloji telefonları verebilmektedir, bu sonuç son derece dikkat çekicidir. Ancak yine de; internete cep telefonundan bağlanan en yüksek değeri kolejde okuyan erkek öğrenciler vermiştir. Kolejde okuyan kız öğrencilerin de cep telefonundan internete bağlanma oranları, devlet okulunda okuyan kızlardan daha yüksektir. Kız öğrencilerde evden yada diğerlerinden bağlanma konusunda okullar arasında farklılık yoktur. Ancak erkek öğrenciler $\chi^2=13,52$ olup $p<0,005$ farklılık vardır. Özel okullarda okuyan erkek öğrencilerin devlet okulunda okuyan erkek öğrencilere göre okuldan ve cepten bağlanma oranı daha fazla, buna karşın devlet okulunda okuyan erkek öğrencilerin veli işyeri ve akrabalarının evlerinden internete bağlanma oranları daha fazladır.

4.2.5. Çocukların İnternete Bağlanma Nedenleri

Tablo 14’de görüleceği üzere araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdikleri sorulduğunda, öğrencilerin internete en çok % 43,3 oranında ödev ve dersleri için; % 33,8 oranında Facebook, Twitter vb. sosyal paylaşım ağlarını kullanmak için; % 14,2’si proje performans araştırması için; % 8,8’i oyun siteleri için bağlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 14. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdikleri

	Sıklık	Yüzde (%)
Ödevler ve Dersler için	104	43,3
Facebook Twitter vb. sosyal paylaşım ağları için	81	33,8
Proje performans araştırması için	34	14,2
Oyun siteleri	21	8,8
Toplam	240	100,0

Ödev ve dersler ile proje performans araştırması yani eğitim öğretim ile ilgili çalışmalar çocukların internet kullanımında en yüksek toplamı vermektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler internete en çok dersleri için bağlandıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklarımızın interneti dersleri için kullanmaları çok yerinde ve güzel bir sonuç olmakla birlikte; inancımız beyanlarının baskı altında kalmadan yalnız doğruyu ve gerçeği söyledikleri yönündedir.

4.2.5.1. İnternete Bağlanma Nedenlerinin Yaşlara Göre Farklılıkları

Tablo 15’de görüleceği üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf durumlarına göre internete girme amaçları; 5. sınıf öğrencileri için % 40,8 ödevler ve dersler, % 28,2 facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları, % 19,7 proje performans araştırması, % 11,3 oyun siteleri olmakta; 6 . sınıf öğrencileri için % 38,7 ödevler ve dersler, % 33,9 facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları, % 14,5 proje performans araştırması, % 12,9 oyun siteleri olmakta; 7 . sınıf öğrencileri için % 37,9 ödevler ve dersler, % 37,9 facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları, % 17,2 proje performans araştırması, % 6,9 oyun siteleri olmakta; 8 . sınıf öğrencileri için ise % 59,2 ödevler ve dersler, % 36,7’u facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları, % 2 proje performans araştırması, % 2 oyun siteleri olmaktadır.

Tablo 15. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre internete en çok ne amaçla girdikleri

			Sınıf				Toplam
			5,00	6,00	7,00	8,00	
İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	Ödevler ve Dersler için	.	29	24	22	29	104
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	27,9%	23,1%	21,2%	27,9%	100,0%
		% .. Sınıf	40,8%	38,7%	37,9%	59,2%	43,3%
	Facebook Twitter vb. sosyal paylaşım ağıları için	.	20	21	22	18	81
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	24,7%	25,9%	27,2%	22,2%	100,0%
		% .. Sınıf	28,2%	33,9%	37,9%	36,7%	33,8%
	Proje performans araştırması için	.	14	9	10	1	34
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	41,2%	26,5%	29,4%	2,9%	100,0%
		% .. Sınıf	19,7%	14,5%	17,2%	2,0%	14,2%
	Oyun siteleri	.	8	8	4	1	21
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	38,1%	38,1%	19,0%	4,8%	100,0%
		% .. Sınıf	11,3%	12,9%	6,9%	2,0%	8,8%
Toplam		.	71	62	58	49	240

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf durumlarına göre internete girme amaçlarında 5., 6. ve 8. sınıf öğrencileri en yüksek oranı ödevler ve dersler için vermektedir. 7. sınıf öğrencileri için en yüksek girme amacı ise eşit oranda ödev ve dersler için, Facebook, Twitter vb. sosyal paylaşım ağıları için olmuştur. Her ne kadar öğrenciler en yüksek oranda ödev ve dersler için internete girdiklerini belirtmiş olsalar da, Facebook, Twitter vb. sosyal paylaşım ağılarına girme her sınıf için % 30 ve üstünde olup internete girme amaçları arasında önemli yer tutmaktadır.

4.2.5.2. İnternete Bağlanma Nedenlerinin Cinsiyete Göre Farklılıkları

Tablo 16. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre internete en çok ne amaçla girdikleri

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	Ödevler ve Dersler için	.	56	48	104
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	53,8%	46,2%	100,0%
		% .. Cinsiyet	48,7%	38,4%	43,3%
	Facebook Twitter vb. sosyal paylaşım ağıları için	.	29	52	81
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	35,8%	64,2%	100,0%
		% .. Cinsiyet	25,2%	41,6%	33,8%
	Proje performans araştırması için	.	22	12	34
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	64,7%	35,3%	100,0%
		% .. Cinsiyet	19,1%	9,6%	14,2%
	Oyun siteleri	.	8	13	21
		% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	38,1%	61,9%	100,0%
		% .. Cinsiyet	7,0%	10,4%	8,8%
Toplam	.	115	125	240	
	% .. İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz	47,9%	52,1%	100,0%	
	% .. Cinsiyet	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 16’da araştırmaya katılan öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdikleri cinsiyetlere göre irdelenmiştir. İnternete girme amaçlarında kız öğrencilerin % 48,7’si ödevler ve dersler için, % 25,2’si Facebook - Twitter vb. sosyal paylaşım ağları için, % 19,1’i proje performans araştırması için, % 7’si oyun siteleri için internete girdiklerini; erkek öğrencilerin % 38,4’ü ödevler ve dersler için, % 41,6’sı Facebook - Twitter vb. sosyal paylaşım ağları için, % 9,6’sı proje performans araştırması için, % 13’ü de oyun siteleri için internete girdiklerini ifade etmişlerdir.

İnternete girme amaçlarında cinsiyetlere bakıldığında en yüksek oranlar; kız öğrencilerde ders ve ödevler, erkek öğrencilerin ise Facebook - Twitter vb. sosyal paylaşım ağları olduğu görülmüştür. Gerek kız gerek erkek öğrencilerin Facebook - Twitter vb. sosyal paylaşım ağlarını internete girme nedenleri arasında yüksek oranlarda belirlemiş olmaları sosyal paylaşım ağlarının iletişim, durum bildirme, kendini ifade etme, beğeni, oyun gibi her bireyin ilgisini çeken özellikleri ilköğretim düzeyindeki çocuklarımız için de önemli olduğu değerlendirilmiştir.

4.2.5.3. İnternete Bağlanma Nedenlerinin Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Farklılıkları

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türleri ve cinsiyetlerine göre internete en çok ne amaçla girdikleri değerlendirildiğinde; devlet okulunda okuyan kız öğrencilerin % 52,2’sinin ödev ve dersleri için, %21,7’sinin facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları için, % 23,2’sinin proje performans araştırması için, %2,9’nun da oyun siteleri için girdikleri görülmektedir. Devlet okulunda okuyan erkek öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdiklerine baktığımızda ise; % 36,8’inin ödev ve dersleri için, % 43,4’ünün facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları için, % 5,6’sının proje performans araştırması için, % 13,2’sinin oyun siteleri için girdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden kolejde okuyan kız öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdiklerine bakıldığında; % 43,5’inin ödev ve dersleri için, % 30,4’ünün facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağları için, % 13’ünün proje performans araştırması için, % 13’ünün de oyun siteleri için girdikleri görülmektedir. Kolejde okuyan erkek öğrencilerin internete en çok ne amaçla girdiklerine baktığımızda ise; % 40,8’inin ödev ve dersleri için,

% 38,8'inin facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağı için, % 14,3'ünün proje performans araştırması için, % 6,1'inin oyun siteleri için girdikleri görülmektedir.

Sosyo ekonomik düzeylerine göre internete girme nedenleri değerlendirildiğinde sonuç; araştırmaya katılan devlet okulunda okuyan kız öğrencilerin, kolejde okuyan kız ve erkek öğrencilerin internete en çok ödev ve dersleri için; devlet okulunda okuyan erkek öğrencilerin ise facebook, twitter vb. sosyal paylaşım ağı için girdikleri yönündedir.

4.2.6. Çocukların İnterneti Kullanım Süreleri

Tablo 17. Araştırmaya katılan öğrencilerin internete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları

	Sıklık	Yüzde (%)
1 saat ve daha az	129	53,8
2-3 saat	97	40,4
4 saat ve daha fazla	14	5,8
Toplam	240	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere “İnternete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları” sorulmuş, Tablo 17’de, öğrencilerin verdiği cevaplara bakıldığında en çok 1 saat ve daha az bağlantıda kalan öğrencilerin %53,8; en çok 2-3 saat bağlantıda kalan öğrencilerin %40,4; en çok 4 saat ve daha fazla bağlantıda kalan öğrencilerin %5,8 olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete girdiklerinde % 53,8 ile en çok 1 saat ve daha az bağlantıda kaldıkları görülmektedir ki; bu süre de ilköğretimde okuyan bir öğrencinin ders programı düşünüldüğünde oldukça makul ve yerinde bir süre olarak değerlendirilmiştir. İlköğretimde okuyan bir öğrenci için 4 saat ve üstü internet kullanım süresi oldukça yüksek bir kullanımı ifade etmektedir ki araştırmaya katılan çocuklardan çok azı %5,8 bu kullanım süresini belirlemişlerdir.

4.2.6.1. İnterneti Kullanım Sürelerinin Yaşlara Göre Farklılıkları

Tablo 18’de araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre internette en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları araştırılmıştır. Tabloda görüleceği üzere; araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencileri 1 saat ve daha az % 59,2; 2-3 saat % 33,8; 4 saat ve daha fazla % 7 şeklinde kullanım oranlarını vermişlerdir. 6 sınıf öğrencileri 1 saat ve daha az % 54,8; 2-3 saat %

41,9; 4 saat ve daha fazla % 3,2 şeklinde; 7 sınıf öğrencileri 1 saat ve daha az % 39,7; 2-3 saat % 50,0 ; 4 saat ve daha fazla % 10,3 şeklinde; 8 sınıf öğrencileri 1 saat ve daha az % 61,2; 2-3 saat % 36,7; 4 saat ve daha fazla % 2 şeklinde kullanım oranlarını işaretlemişlerdir.

Tablo 18. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre internete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları

			Sınıf				Toplam
			5,00	6,00	7,00	8,00	
İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	1 saat ve daha az	.	42	34	23	30	129
		% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	32,6%	26,4%	17,8%	23,3%	100,0%
		% .. Sınıf	59,2%	54,8%	39,7%	61,2%	53,8%
	2-3 saat	.	24	26	29	18	97
		% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	24,7%	26,8%	29,9%	18,6%	100,0%
		% .. Sınıf	33,8%	41,9%	50,0%	36,7%	40,4%
	4 saat ve daha fazla	.	5	2	6	1	14
		% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	35,7%	14,3%	42,9%	7,1%	100,0%
		% .. Sınıf	7,0%	3,2%	10,3%	2,0%	5,8%
Toplam	.	71	62	58	49	240	
	% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	29,6%	25,8%	24,2%	20,4%	100,0%	
	% .. Sınıf	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Araştırmaya katılan 5. - 8. Sınıf öğrencilerinin internet kullanım sürelerine bakıldığında; sınıf büyüdükçe kısmen arttığı değerlendirilse de ilköğretimin son sınıfı olan 8. sınıf öğrencilerinin kullanım sürelerinin artmadığı, bilakis 1 saat ve daha az kullanım süresinin en yüksek olduğu değerlendirilmiş, bunun da bu sınıfta okuyan öğrencilerin liselere geçiş için girdikleri zorlu sınav maratonunda ders ve sınavlarına verdikleri yoğun çalışma temposunun etkisi olduğu yönünde bir değerlendirme yapılmıştır.

4.2.6.2. İnterneti Kullanım Sürelerinin Cinsiyete Göre Farklılıkları

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları cinsiyete göre incelenmiş, Tablo 19'da görüleceği üzere; 1 saat ve daha az bağlantıda kalanlar kız öğrenciler % 62,6, erkek öğrenciler % 45,6; 2-3 saat bağlantıda kalan kız öğrenciler % 32,2, erkek öğrenciler % 48; 4 saat ve daha fazla bağlantıda kalan kız öğrenciler % 5,2 , erkek öğrenciler ise % 6,4 olmuştur. Cinsiyete göre internette en çok bağlantıda kalma süresi kız öğrencilerde % 62,6 ile 1 saat ve daha az; erkek öğrencilerde ise % 48 ile 2-3 saat olmuştur.

Tablo 19. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre internete girdiklerinde en çok ne kadar bağlantıda kaldıkları

			Cinsiyet		Toplam
			Kız	Erkek	
İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	1 saat ve daha az	.	72	57	129
		% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	55,8%	44,2%	100,0%
		% .. Cinsiyet	62,6%	45,6%	53,8%
	2-3 saat	.	37	60	97
		% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	38,1%	61,9%	100,0%
		% .. Cinsiyet	32,2%	48,0%	40,4%
	4 saat ve daha fazla	.	6	8	14
		% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	42,9%	57,1%	100,0%
		% .. Cinsiyet	5,2%	6,4%	5,8%
Toplam	.	115	125	240	
	% .. İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz	47,9%	52,1%	100,0%	
	% .. Cinsiyet	100,0%	100,0%	100,0%	

$$\chi^2=7,079 \quad p<0,005 \quad C=0,29$$

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete girdiklerinde en çok bağlantıda kalma oranlarının cinsiyete göre farklılık göstereceği yönündeki varsayımımız incelenmiş, bu bağlamda kullanım süresinin cinsiyete bağlı olarak değişebileceği değerlendirilmiştir. Kullanım süresi ile cinsiyet arasında ilişki miktarı $C=0,29$ olduğundan cinsiyet ile kullanım süreleri arasında ilişki önemlidir $p<0,005$.

4.2.6.3. İnterneti Kullanım Sürelerinin Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Farklılıkları

Öğrencilerin sosyo ekonomik düzeyleri ve cinsiyetlerine göre internet kullanım süreleri incelenmiştir. Devlet okulunda okuyan en çok 1 saat ve daha az bağlantıda kalan kız öğrenciler % 68,1, erkek öğrenciler % 46,1; en çok 2-3 saat bağlantıda kalan kız öğrenciler % 30,4 , erkek öğrenciler % 48,7; en çok 4 saat ve daha fazla bağlantıda kalan kız öğrenciler %1,4, erkek öğrenciler % 5,3 olmuştur.

Kolejde okuyan öğrencilerin ise en çok 1 saat ve daha az bağlantıda kalan kız öğrenciler % 54,3, erkek öğrenciler % 44,9; en çok 2-3 saat bağlantıda kalan kız öğrenciler %

34,8, erkek öğrenciler % 46,9; en çok 4 saat ve daha fazla bağlantıda kalan kız öğrenciler % 10,9, erkek öğrenciler % 8,2 olmuştur.

Okul türü ve cinsiyete göre gerek devlet okulunda gerekse kolejde okuyan kız öğrenciler en çok 1 saat ve daha az; gerek devlet okulunda gerekse kolejde okuyan erkek öğrenciler ise en çok 2-3 saat bağlantıda kalıyorum oranı ile en yüksek kullanımları vermişlerdir. Bu bağlamda; sosyo-ekonomik düzeylerin kız ve erkek öğrencilerin kullanım sürelerini farklılaştırmadığı; cinsiyetlerin baskınlıklarının kullanım sürelerinde sosyo-ekonomik düzeyleri bastırdığı değerlendirilmiştir.

4.2.7. İnternetin Çocukların Bilgi Edinme Kaynakları Arasındaki Yeri

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi edinme, bilgiye ulaşma kaynakları arasında internetin yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bulunan sonuçlar ışığında medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliği yorumlanmıştır.

Tablo 20. Araştırmaya katılan öğrencilerin araştırma yaparken en çok hangi kaynağa başvurdıkları

	Sıklık	Yüzde (%)
İnternet	198	82,5
Kitaplar Ansiklopediler	25	10,4
Anne baba ve diğer büyüklerim	17	7,1
Toplam	240	100,0

Tablo 20’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin araştırma yaparken en çok hangi kaynağa başvurdıkları sorulduğunda, öğrencilerin % 82,5’i internetten, % 10,4’ü kitaplar ansiklopediler, % 7,1’i anne baba ve diğer büyüklerine başvurdıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi edinme kaynakları arasında başvurdıkları en önemli kaynağın; internet olduğu görülmüştür. Gerek internetin tanımında, gerekse faydaları arasında önemle üzerinde durulan; internetin büyük bir bilgi kaynağı olması, örneklemimiz olan çocukların da ilk olarak başvurduğu bir kaynak olarak interneti doğrulamıştır. Ancak internette yer alan her bilginin doğruluğu tartışılır. Bu bağlamda gerek çocukların gerekse onlara yol gösterici olan anne babaların medya okuryazarlığı ile donatılmaları ve güçlendirilmeleri önemli bir konudur. Bu durum eleştirel medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliğini beraberinde getirmektedir. İlk bilgi kaynağı olarak

başvurulan internette yer alan bilgilerin doğru anlamlandırılabilmesi ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilmesi yeteneğinin kazandırılması eleştirel medya okur yazarlığının temel hedefidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre araştırma yaparken en çok hangi kaynağa başvurdıklarına bakıldığında ise ; kız öğrencilerin % 80'i, erkek öğrencilerin ise % 84,8'i en önemli başvuru kaynağını internet olarak ifade etmişlerdir. Cinsiyet bağlamında başvurulmuş kaynak farklılık göstermemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ve sosyo ekonomik düzeylerine göre araştırma yaparken en çok hangi kaynağa başvurdıklarına bakıldığında da devlet okulunda ya da kolejde okuyan kız öğrencilerin de, erkek öğrencilerin de en önemli başvuru kaynağının internet olduğu belirlenmiştir.

4.2.8. Çocukların Araştırma Yaparken İnternet Üzerinden En Çok Hangi Konuları Araştırdıkları

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ödev ve derslerinin haricinde internette araştırdıkları farklı konuların bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Gerek kız öğrenciler (% 73'ü), gerek erkek öğrenciler (% 84,8'i) internette ödev ve derslerinin haricinde araştırdıkları farklı konular bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin internetten araştırdıkları konuların cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılıkları aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

4.2.8.1. Çocukların İnternette Ödev ve Dersleri Haricinde Araştırdıkları Konuların Yaşlara Göre Farklılıkları

Ödevler ve dersler haricinde öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre ödev ve derslerinin haricinde internette araştırdıkları farklı konuların bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan 5. sınıf öğrencileri %54,1, 6. sınıf öğrencileri % 64,6 7. sınıf öğrencileri % 45,7 ve 8. sınıf öğrencileri %51,4 ile en yüksek değeri oyun aramalarında olduğunu ifade etmişlerdir.

Anket formunda verilen seçeneklerin haricinde az oranlı da olsa e-okul, müzik arama, voleybol, aramaları ve özellikle illuminate konulu aramaların da varlığı ilköğretim düzeyindeki çocukların bilgi ve bilinç düzeyiyle ilgili önemli ipuçları vermektedir. Nitekim e-okul velilerin öğrencilerine ilişkin okula devam ve not durumlarını görebildiği bir veli bilgilendirme sistemidir. Çocukların velilerini bilgilendirme sisteminde arama yapmaları, kendi durumlarını belki de velilerinden önce görmeleri onların internet kullanımındaki yetilerinin ne kadar üst düzeyde olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

4.2.8.2 Çocukların İnternette Ödev ve Dersleri Haricinde Araştırdıkları Konuların Cinsiyete Göre Farklılıkları

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ödev ve dersler haricinde internette en çok hangi konularda araştırma yaptıklarına bakıldığında kız öğrencilerin internette sırasıyla en çok oyun, moda, müzik, güzellik, , Facebook, voleybol konularında arama yaptıkları, erkek öğrencilerin ise sırasıyla en çok oyun, futbol, e-okul, müzik, illuminate, güzellik, Facebook'da arama yaptıkları görülmektedir.

Cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde; kız öğrencilerin de erkek öğrencilerin de internette en çok araştırdıklarının oyun olduğu görülmekte; ancak ikinci sırayı kız öğrenciler için modanın, erkek öğrenciler için futbolun alması kız ve erkek cinsiyet ayrımında ilgi alanlarına göre beklenir bir tercih olmaktadır. Örneklemimiz cinsiyet bağlamında ilgi alanları konusunda belirlediğimiz araştırma konularını tam da yerinde vermiştir.

4.2.9. Ailelerinin İnternet Denetimine İlişkin Çocukların Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrenciler, evlerindeki bilgisayarlarda kendilerinin kullanımlarıyla ilgili ailelerinin denetimlerine ilişkin verdikleri cevaplarda; en çok saat sınırlaması olduğu yönünde bir denetimden bahsetmektedirler. Bu oran devlet okulunda okuyan öğrencilerde % 50, kolejde okuyan öğrencilerde ise % 40'dır. Ailelerinin gün sınırlamasına ilişkin devlet okulu öğrencileri % 13,1, kolejde okuyan öğrenciler ise % 12,6; evlerinde internet koruma programı bulunmasına ilişkin devlet okulu öğrencileri % % 8,5, kolej öğrencileri % 26,3; hepsi var diyen devlet okulu öğrencileri % 18,5, kolejde okuyan öğrenciler % 5,3; hiçbiri bulunmamakta diyen devlet okulu öğrencileri % 10, kolejde okuyan öğrenciler ise % 15,8'dir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, kendilerinin kullanımı ile ilgili ailelerinin saat sınırlamalarının internet kullanım sürelerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu oran devlet okulunda okuyan öğrencilerde % 83,1, kolejde okuyan öğrencilerde de % 88,4'dür.

Ailelerinin gün sınırlamalarına ilişkin denetimleri ise, devlet okulunda okuyan öğrencilerde % 73,1, kolejde okuyan öğrencilerde de % 88,4 oranında internet kullanım günlerini etkilemektedir.

Öğrencilerin okul türlerine göre evlerindeki bilgisayarlarda internet kullanımları konusunda en çok yasaklamayı kimin koyduğu bakıldığında; devlet okulunda okuyan öğrencilerin 48,1 ile anneleri, kolejde okuyan öğrencilerin de % 42,1 ile yine anneleri olarak işaret edilmiştir. Babalar her iki okul türünde de annelerin ardından yasaklama koyan aile büyükleri olarak verilmiştir. Bu oran devlet okulunda % 34,4, kolejde okuyan öğrencilerde ise % 33,7'dir. Kolejde okuyan öğrencilerin % 22,1'i, devlet okulunda okuyan öğrencilerin ise 12,2'si yasaklama koyan kimsenin olmadığını ifade etmiştir.

Korumacı ve kısıtlayıcı bir yaklaşımla ülkemizde yürütülmekte olan medya okuryazarlığı bu bağlamda çocukların ailelerinin internet denetimlerine ilişkin bize ipuçları vermektedir. Nitekim çocukların ifadelerine göre ailelerin gün ve saat sınırlamalarına ilişkin bu yasaklamalar tam da RTÜK ve MEB'in ifade ettiği medya okuryazarlığına karşılık gelmektedir.

4.3. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular

Araştırmaya katılan ailelerin; evlerine internet bağlantısı sağlama/ sağlamama nedenleri, evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanma oranları, çocuklarının internet kullanımına ilişkin değerlendirmeleri, çocuklarının internet kullanımına getirdikleri denetimler, çocuklarının internet kullanımına en çok yasaklama getirenin kim olduğu, çocuklarının internete girme ve kalma süresini ödül-ceza mekanizması olarak kullanıp kullanmadıkları yönündeki değerlendirmeler çalışılmıştır.

4.3.1. Çocuklarının İnternet Kullanımının Anne Babalar Tarafından Faydalı Bulunup Bulunmadığı

Tablo 21. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının internet kullanımını nasıl değerlendirdikleri

	Sıklık	Yüzde (%)
Amaca uygun kullanıldığında faydalı	209	87,1
Yanlış amaçlar için kullanıldığında zararlı	31	12,9
Toplam	240	100,0

Tablo 21’de görüleceği üzere, araştırmaya katılan aileler çocuklarının internet kullanımını amaca uygun kullanıldığında faydalı % 87,1; yanlış amaçlar için kullanıldığında zararlı % 12,9 olarak değerlendirmişlerdir. Başka bir ifade ile aileler çocuklarının internet kullanımını faydalı bulmuşlardır.

Tablo 22. Araştırmaya katılan ailelerin okul türüne göre evlerine internet bağlantısı sağlayıp sağlamadıkları

			Okul Türü		Toplam
			Devlet Okulu	Kolej	
Evinizde internet bağlantısı var mıdır	Evet	.	130	95	224
		% .. Evinizde internet bağlantısı var mıdır	57,8%	42,4%	100,0%
		% .. Okul Türü	89,7%	100,0%	93,3%
	Hayır	.	15	0	16
		% .. Evinizde internet bağlantısı var mıdır	100,0%	,0%	100,0%
		% .. Okul Türü	10,3%	,0%	6,7%
Toplam	.		145	95	240
	% .. Evinizde internet bağlantısı var mıdır		60,4%	39,6%	100,0%
	% .. Okul Türü		100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2= 10,48 \quad p<0,005 \quad C=0,001$$

Tablo 22’de görüldüğü üzere; araştırmaya katılan ailelerden çocuklarını devlet okulunda okutanların % 89,7’si, kolejde okutanların ise % 100’ü evlerinde internet bağlantısına sahiptir. Çocuklarını devlet okulunda okutan ailelerin % 10,3’ü evlerinde internet bağlantısı bulunmadığını ifade etmektedir. Ailelerin sosyo ekonomik düzey farklılıkları ile çocuklarına evde internet sağlama konusunda ilişki oranı C= 0,001 olarak bulunmuş, önemli farklılık olduğu şeklinde yorumlanmıştır p<0,005.

4.3.2. Anne Babaların Evde Çocukları İçin İnternet Bağlantısı Sağlama - Sağlamama Nedenleri

Araştırmaya katılan aileler evlerine internet bağlantısı sağlamalarının en önemli nedenini; çocuğu devlet okulunda okuyan veliler; çocuklarının faydalanması için, % 48,5, kendim ve işlerim için %9,2; eşi için % 0,8, hepsi % 41,5 olarak yanıtlamışlardır. Çocukları kolejde okuyan veliler ise; %18,9 çocuklarının faydalanması için, % 1,1 kendi ve işleri için, % 80'i de hepsi olarak yanıtlamışlardır.

Evlerine internet bağlantısı sağlayamayan aileler ise % 10,3 ile çocuklarını devlet okulunda okutan ailelerdir. Bu ailelerin evlerine internet bağlantısı sağlamamalarının en önemli nedeni olarak; % 40 ekonomik nedenler, % 26,7 bilgi güvenliği açısından endişelerinin olması, % 26,7 çocuklarına zararlı olacağı yönündeki görüşleri ve % 6,7'si ise bilgisayar kullanmadığından şeklinde ifade etmişlerdir.

4.3.3. Anne Babaların Çocuklarının Evde Kullandıkları Bilgisayarlarda Filtre Programı Kullanıp Kullanmadıkları

Tablo 23. Araştırmaya katılan ailelerin evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıp kullanmadıkları

	Sıklık	Yüzde (%)
Evinizdeki bilgisayarda filtre programı kullanıyor musunuz		
Evet	93	40,6
Hayır	137	59,4
Toplam	230	100,0

Araştırmaya katılan ailelerin evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde; ailelerin % 40,6'sı evlerindeki bilgisayarlarda filtre programları kullandıkları, bu karşın % 59,4'ü ise filtre programı kullanmadıkları görülmektedir.

Tablo 24. Araştırmaya katılan ailelerin okul türüne göre evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıp kullanmadıkları

			Okul Türü		Toplam
			Devlet Okulu	Kolej	
Evinizdeki bilgisayarda filtre programı kullanıyor musunuz	Evet	.	72	21	93
		% .. Evinizdeki bilgisayarda filtre programı kullanıyor musunuz	77,4%	22,6%	100,0%
		% .. Okul Türü	53,7%	22,1%	40,6%
	Hayır	.	62	74	136
		% .. Evinizdeki bilgisayarda filtre programı kullanıyor musunuz	45,6%	54,4%	100,0%
		% .. Okul Türü	46,3%	77,9%	59,4%
Toplam	.	134	95	229	
	% .. Evinizdeki bilgisayarda filtre programı kullanıyor musunuz	58,5%	41,5%	100,0%	
	% .. Okul Türü	100,0%	100,0%	100,0%	

$$\chi^2 = 23,05 \quad p < 0,005 \quad C = 0,000$$

Tablo 24’de okul türüne göre evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde; çocuklarını devlet okulunda okutan ailelerin % 53,7 internet filtre programını kullandıkları, buna karşın çocuklarını kolejde okutan ailelerin % 77,9’nun internet filtre programı kullanmadıkları görülmektedir. Ailelerin sosyo ekonomik düzeyleri ile evlerindeki bilgisayarlarda filtre programı kullanma bakımından farklılık olduğu söylenebilir $p < 0,005$.

İnternete getirilen sınırlamalar ile internetin zararlı olduğuna ilişkin topluma dayatılmaya çalışılan “Güvenli İnternet” ve “İnternet Aile Paketi” ne ilişkin ailelerin tutumları değerlendirildiğinde, üst sosyo ekonomik düzeyin bu dayatmaya çok da rağbet göstermediği değerlendirilmiştir.

Buradan hareketle korumacı medya okuryazarlığı yaklaşımının ve gelişiminin etkin olduğu ülkemizde, üst sosyo ekonomik düzey yapıda yer alan ailelerin bu koruyucu yaklaşımın yanında yer almadıkları; aksine yapılan çalışma sonucunda büyük bir oranın bu denetleyici mekanizmalara katılmadığı gözlemlenmiştir. Devlet okullarında eğitim gören öğrencilerin ailelerinin devletin politikalarına özel okullardakine oranla daha yatkın olduğu ve bu politikaları yararlı gördüğü düşünülebilir.

4.3.4. Anne Babaların Çocuklarının Evde Kullandıkları Bilgisayarlarda Filtre Programını Yararlı Bulup Bulmadıkları

Evlerindeki bilgisayarlarda filtre koruma programı bulunan anne babalardan %97,9 filtre programlarının faydalı bulduklarını, % 2,1 ise faydalı bulmadığını ifade etmiştir. Ancak ailelerin %59,4'nün evinde filtre programı bulunmadığı düşünüldüğünde, programı kullanmadıkları için soruya yanıt vermemişlerdir.

4.3.5. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımının En Önemli Faydasını Değerlendirmeleri

Tablo 25. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin en önemli fayda değerlendirmesi

	Sıklık	Yüzde (%)
Araştırma bilgi edinme açısından	132	55,0
Sosyal çevre sağlama açısından	7	2,9
Ödev ve dersleri açısından	98	40,8
İnteraktif eğitim	1	,4
Günümüzde kaçınılmaz olmasından	1	,4
Doğru kullanıldığında faydalıdır. Müzik, resim vb. yapabilme./öğrenebilme/bilgi edinme faydası olabilir	1	,4
Toplam	240	100,0

Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının internet kullanımına ilişkin en önemli fayda değerlendirmesine bakıldığında; Tablo 25’de görüldüğü üzere ailelerin % 55’i araştırma ve bilgi edinme açısından, % 40,8’i ödev ve dersleri açısından fayda sağladığı görüşündedirler. Ayrıca ailelerin %2,9’u sosyal çevre sağlama açısından, % 0,4’ü interaktif eğitim, % 0,4’ü günümüzde kaçınılmaz olmasından, % 0,4 müzik, resim yapabilme, öğrenebilme, bilgi edinme açısından faydalı olduğu görüşündedir.

Okul türlerine göre araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin en önemli fayda değerlendirmesine bakıldığında, çocuklarını devlet okulunda okutan velilerin kız öğrenciler içinde erkek öğrenciler için de en önemli faydayı ödev ve dersleri açısından belirledikleri; çocuklarını kolejde okutan velilerin kız öğrenciler için de erkek öğrenciler için de en önemli faydayı araştırma ve bilgi edinme açısından değerlendirdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti kullanma amaçlarına baktığımızda da velilerinin öngördüğü şekilde internetten en çok ders ve ödevleri ile araştırma bilgi edinme

açısından faydalandıkları; ailelerinin beklentilerini çocuklarının da tam manasıyla karşıladığı değerlendirilmiştir.

4.3.6. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına Getirdiği Gün Sınırlamaları

Tablo 26. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin gün sınırlaması olup olmadığı

	Sıklık	Yüzde (%)
Sadece hafta sonu kullanımına izin veririm	50	20,8
Sadece hafta içi kullanımına izin veririm	9	3,8
Hafta için belirli günlerde ve hafta sonu kullanımına izin veririm	99	41,3
Gün sınırlaması yoktur	82	34,2
Toplam	240	100,0

Tablo 26’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin aileleri çocukların internet kullanımına ilişkin gün denetiminde bulunmayan aileler %34,2, gün denetiminde bulunan aileler ise % 65,8’dir. Çocuklarının internet kullanımına ilişkin gün sınırlaması getiren ailelerin % 20,8’i çocuklarının internet kullanımına sadece hafta sonu, % 3,8 sadece hafta içi izin vermektedir. Ailelerin gün denetimine ilişkin sınırlamalarda en çok hafta içi belirli günlerde ve hafta sonu kullanımına izin veririm %41,2 olarak işaretlenmiştir. Bu değerlendirme ilköğretim düzeyinde okuyan çocuklar için esasen son derece makul bir değerlendirme olarak görülmektedir.

4.3.7. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına Getirdiği Saat Sınırlamaları

Tablo 27. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin saat sınırlaması olup olmadığı

	Sıklık	Yüzde (%)
Günde bir saat	104	43,3
Günde 2-3 saat	99	41,3
Günde 4 saat ve daha fazla	2	,8
Saat sınırlaması yoktur	35	14,6
Toplam	240	100,0

Tablo 27 incelendiğinde; araştırmaya katılan çocukların ailelerinin, % 85,4'ü çocuklarının internet kullanımına saat sınırlaması getirmekte; bunların % 43,3'ü çocuklarının internet kullanımına ilişkin günde 1 saat, %41,3'ü günde 2-3 saat% 0,8'i günde 4 saat ve daha fazla kullanımına izin vermektedirler. Araştırmaya katılan ailelerden çocuklarının internet kullanımına saat sınırlaması getirmeyenlerin %14,6 olduğu görülmektedir.

4.3.8. Anne Babaların Çocuklarının İnternet Kullanımına Getirdiği Sınırlamaları Denetleyip Denetlemedikleri

Tablo 28. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklara getirilen sınırlamaları denetleyip denetlemedikleri

	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	168	70,0
Hayır	11	4,6
Bazen	61	25,4
Toplam	240	100,0

Tablo 28'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan ailelerin çocuklarına getirdikleri sınırlamaları denetleyip denetlemedikleri sorulduğunda % 70'i çocuklarının sınırlamalara uyup uymadığını denetlediklerini, % 25,4'ü bazen denetlediklerini, % 4,6 sınırlamaları denetlemediklerini ifade etmişlerdir.

4.3.9. Çocukların İnternet Kullanımına En Çok Kimin Sınırlama Getirdiği

Tablo 29. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internet kullanımına ilişkin yasaklamaları en çok kim tarafından getirildiği

	Sıklık	Yüzde (%)
Valid Anne	126	52,5
Baba	89	37,1
Evdeki büyük çocuklar	1	,4
Yasaklama koyan yok	24	10,0
Total	240	100,0

Çocukların internet kullanımına en çok sınırlama ailede kimin tarafından getirildiği araştırıldığında Tablo 29'da görüldüğü üzere ailelerin cevabı; % 52,5 anne, % 37,1 baba, % 0,4 ailedeki büyük çocuklar olmaktadır.

4.3.10. Anne Babaların Çocuklarının İnternete Girme ve Kalma Süresini Ceza ya da Ödül Olarak Kullanıp Kullanmadıkları

Tablo 30. Araştırmaya katılan ailelerin çocukların internete girme ve kalma süresini herhangi bir ceza ya da ödül mekanizması olarak kullanıp kullanmadıkları

Okul Türü	Cinsiyet			Toplam
	Kız	Erkek		
Devlet Okulu	7	12	19	
	36,8%	63,2%	100,0%	
	10,1%	16,2%	13,3%	
	0	5	5	
	,0%	100,0%	100,0%	
	,0%	6,8%	3,5%	
	8	14	22	
	36,4%	63,6%	100,0%	
	11,6%	18,9%	15,4%	
	54	43	97	
Kolej	1	0	1	
	100,0%	,0%	100,0%	
	2,2%	,0%	1,1%	
	2	3	5	
	40,0%	60,0%	100,0%	
	4,3%	6,1%	5,3%	
	6	5	11	
	54,5%	45,5%	100,0%	
	13,0%	10,2%	11,6%	
	37	41	78	
Devlet Okulu	47,4%	52,6%	100,0%	
	80,4%	83,7%	82,1%	
	46	49	95	
	48,4%	51,6%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının internete girme ve kalma süresini herhangi bir ceza ya da ödül mekanizması olarak kullanıp kullanmadıkları yönünde oluşturulan Tablo 30’da görüleceği üzere, gerek devlet okulunda gerek kolejde çocuğu okuyan ailelerin, çocukları için internet kullanımı asla ödül yada ceza aracı olarak kullanmadıkları görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi ve iletişim alanında sunduğu olanaklarla, yaşamımızın vazgeçilmez bir unsuru haline gelen internet; gelişen teknolojilerle bireyleri ağların içinde hayat bulur hale getirmiştir. Bilgiye erişebilme olanağı veren, bilgilerimizi de paylaşılabildiğimiz bu geniş iletişim ağında, hizmet aldığımız her alanda; 21. yüzyıl insanın en çok da ihtiyacı olan zaman kavramından tasarruf sağlanmaktadır. Ancak, bunları yapabilmek internet teknolojilerine hakim olmayı ve yetkinliği gerektirir.

Arnas'ın (2008) da değindiği üzere ebeveynlerin, çocukların ve gençlerin tutum, davranış ve inaçlarını okul ve öğretmenlerden daha fazla etkiledikleri yadsınamaz bir gerçektir. Çocukların gerek geleneksel gerek yeni medya ile ilgili algılarında ailelerin tutum ve davranışları önemlidir. Bu nedenle bu çalışmanın uygulama aşamasında da anket tekniği kullanılarak hem çocuklara hem de ailelerin sözkonusu teknolojilerin kullanımına ilişkin tutum ve değerlendirmeleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Araştırmamızda ilköğretim düzeyinde (5.-6.-7. ve 8.) sınıf öğrencilerinin internet kullanım alışkanlıklarına ilişkin tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Bir alt-orta sosyo-ekonomik ve bir üst sosyo-ekonomik olmak üzere iki ilköğretim okulunda çocuklar ve aileleri ile gerçekleştirilen anket çalışması uygulanmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda; hangi gelir seviyesinde olursa olsun araştırmaya katılan her çocuğun interneti kullandığı tespit edilmiştir. Çalık ve Çınar'ın (2009) da ifade ettiği üzere bilgiye hızlı, kolay, güvenilir ulaşmayı sağlayan interneti; araştırmaya katılan çocuklar en çok ödev ve dersleri için faydalanmak amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmamızda öğrencilerin bilgi edinme kaynakları arasında internet, ilk sırayı almıştır. Bilgiye ulaşmanın görece kolay ve zahmetsiz olduğu internette erişilen her bilginin doğruluğu da tartışma konusudur. Bu bağlamda günümüzde çocukların bilgiye internette eriştikleri göz önüne alınırsa; ve diğer medya iletilerinin de çocuklarca doğrudan alıntılandığı düşünülürse “Medya Okuryazarlığı”na önem verilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerde; sosyo ekonomik düzey farklılıklarının, çocukların internet ile tanışma yaşlarını etkilediği; üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına kıyasla daha erken yaşlarda interneti kullanmaya başladıkları tespit edilmiştir.

Kurgulanan; ekonomik, siyasal, sosyal, tarihsel bağlamlar içerisinde üretilen; kendine özgü dilleri, çeşitli biçimlerle, türlerle ve iletişim simge sistemleriyle sembolleşen karakteristikleri olan; insanların sosyal gerçekliği anlamalarında rol oynayan medya metinleri ve medya iletileri ile çocuklar çok küçük yaşlarda tanışabilmektedir. Bu bağlamda çocukların yeni medyayı bilinçli kullanımında medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Her iki sosyo-ekonomik düzeydeki okulda eğitim görmekte olan çocukların interneti en çok haftada bir-iki gün kullandıkları belirlenmiş, ayda bir gün internete bağlanma oranı alt-orta sosyo-ekonomik gelir seviyesinde az olmasına karşın üst sosyo-ekonomik düzey gelir seviyesinde bulunmaması dikkat çekicidir.

Üst sosyo-ekonomik gelir düzeyine sahip aileler de, alt-orta sosyo-ekonomik gelir düzeyine sahip aileler de çocuklarına internet erişimi sağlamaktadırlar. Yalnızca alt-orta sosyo ekonomik gelir düzeyindeki ailelerin %10'u evlerine internet bağlantısı sağlayamadıklarını, sebep olarak ise; en çok ekonomik nedenler, ardından bilgi güvenliği endişeleri ve çocuklarına zararlı olacağı yönündeki görüşleri, son olarak da bilgisayar okur yazarı olmamaları nedeniyle evlerine internet bağlantısı sağlamadıklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın araştırmamıza katılan çocuklar internete en çok bağlanma noktalarını evleri olarak belirtmişlerdir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2012 Hanehalkı Bilişim Teknolojilerini Kullanma Araştırması sonuç verileri de bireylerin internete en çok evlerinden bağlandığı yönündedir. Örneklememiz de bunu doğrular niteliktedir. Buna karşın üst sosyo ekonomik düzeyde de, alt sosyo ekonomik düzeyde de öğrencilerin ileri teknoloji cep telefonlarına sahip olmaları ve cep telefonlarından internete bağlanma pratikleri dikkat çekicidir. Cep telefonlarından internete bağlanma oranı en çok kolejde okuyan erkek öğrencilerin olmuştur.

Araştırmaya katılan öğrenciler interneti en çok; ödev-dersleri ile proje-performans araştırması için kullandıklarını belirtmişler ancak devlet okulunda okuyan erkek öğrenciler en çok bağlanma nedenlerini sosyal paylaşım ağları olarak vermişlerdir.

İnternete bağlanma sürelerine ilişkin araştırmaya katılan öğrenciler en çok 1 saat ve daha az bağlantıda kaldıklarını belirtmişlerdir. İlköğretim düzeyinde okuyan bir öğrenci için 4 saat ve üstü internet kullanma süresi oldukça yüksek olmakla birlikte; bu bağlanma süresini işaretleyen öğrenci sayısı çok az düzeydedir. Yılmaz'ın (2010) yaptığı çalışmada sosyo ekonomik düzey farklılıklarının üst sosyo ekonomik düzey aleyhinde yarattığı bilgisayar bağımlılığı eğilimine ilişkin çalışmamızda bağlanma sürelerine ilişkin çok anlamlı bulgu elde edilmemiştir. Sınıflar arttıkça bağlanma sürelerinin artacağı yönündeki görüşümüz 5.-6.-7 sınıflarda yükselerek gitse de 8.sınıfta kullanım süresinin azaldığı görülmüş, bunun da son sınıfta okuyan öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmını liselere geçiş sınavına hazırlanmak üzere ayırmaları ilgili olduğu düşünülmektedir. Cinsiyet bağlamında internete bağlanma sürelerinin farklılık göstereceği yönündeki varsayımımız erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha fazla bağlantıda kaldıkları yönündeki sonuç neticesinde doğrulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrenciler ödev ve dersleri haricinde internette en çok oyun araması yaptıklarını belirtmiş olmakla; e-okul, müzik arama, ilgilenilen spor dalı ya da ilgi alanlarına yönelik konulara ilişkin de aramalar yapan öğrenciler bulunmaktadır. Öğrencilerin internet teknolojilerini kullanma yetenekleri ile velilerine ait bilgilendirme sisteminde dahi bulunabilmeleri de son derece dikkat çekici bulunmuştur. Cinsiyet bağlamında arama farklılıkları oyun aramalarından sonra kendi ilgi alanları dahilinde kız öğrencilerin moda, erkek öğrenciler içinse futbol olmuştur.

Çocuklar ailelerinin evlerindeki bilgisayarlarda en çok saat ve gün sınırlaması yaptığı, en çok sınırlamayı da annelerinin koyduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan çocukların ailelerine gelindiğinde ise; aileler çocuklarının internet kullanımını faydalı olarak değerlendirdiklerini; en çok da araştırma ve bilgi edinme açısından faydalı bulduklarını belirtmişlerdir. Buna karşın yine de saat ve gün sınırlamalarında bulunduklarını; ve bu sınırlamaları denetledikleri ancak internet kullanımını bir ödül ya da ceza mekanizması olarak kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Siyasi otoritenin Medya Okuryazarlığı çalışmaları çerçevesinde üzerinde durduğu; “İnternet Aile Koruma Paketi”, “Güvenli İnternet” filtre programlarına ailelerin ev bilgisayarlarında çok da rağbet etmediği saptanmıştır. Ancak dikkat çekici biçimde; alt-orta sosyo ekonomik düzey gelire sahip ailelerin yarısından fazlasının filtre programını kullandıkları tespit edilmiştir.

Medya okuryazarlığının gündelik yaşamı demokratikleştiren ve sıradan insanları güçlendiren bir süreç olarak kavramsallaştırılmasının gerekliliğine vurgu yapan Livingstone (2004), metinsellik beceri ve iktidar arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda ülkemizde yürütülen medya okuryazarlığı çalışmalarının; geleneksel yaklaşımda savlanan medyanın olumsuz etkilerinin olduğu ve çocukları medyanın olumsuz içeriklerinden korumayı amaçlayan ve bir medya okuryazarlığı anlayışının varlığı görülmektedir (Binark ve Bek (2010) .

İlköğretim düzeyindeki çocuklar her ne kadar interneti eğitimleri ile ilgili araştırma ve faaliyetlerinde kullanıyor olsalar da, aileler de bunu faydalı olarak değerlendirseler de; çocuklarını yine de bu büyük mecrada kontrolsüz bırakmamakta denetlemeye ve kısıtlamaya çalışmaktadırlar. Ancak ailelerin denetleyici ve kısıtlayıcı koruma politikaları çocuklarını medya karşısında güçlendirmeye yetmez. Her türlü bilgiyi her daim kayıt altına alan çocukları eleştirel düşünce kazandırarak, güçlendirmek gerekmektedir. Bu bağlamda; ülkemizde denetleyici ve kısıtlayıcı anlayışla yürütülmekte olan medya okuryazarlığı eğitimi yerine Akşit ve Dönmez'in de vurguladığı (2011) bireylere eleştirel düşünme ve sorun çözme yetenekleri kazandırarak, bilgiyi bilinçli üretme ve tüketme sağlayan eleştirel medya okuryazarlığı eğitimi ile birey güçlendirilmelidir.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar ve kapsamı doğrultusunda sonraki aşamalar için aşağıda sıralanan öneriler geliştirilmiştir.

Çocukların medya karşısında güçlendirilmesi, medya okuryazarlığının koruyucu ve denetleyici yaklaşımı ile çok da mümkün görülmemektedir. Daha üst düzey bir yaklaşım olarak Eleştirel Medya Okuryazarlığı ile çocukların izlediği, seyrettiği her türlü yazılı, sözlü ve görsel metni, metinlerin arkasında varolan gizli mesajları sorgulamak, analiz etmek ve değerlendirerek onlar hakkında eleştirel düşünmeyi sağlayacak bireyler yetiştirmek esas olmalıdır.

Eleştirel medya okuryazarlığının; aktif birey, demokratikleşme sürecine katkı ve beklentileri göz önüne alındığında en büyük görev eğitimcilere, ailelere ve sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir.

Medya tüketimi sırasında metinle kurulan ilişkinin niteliği üzerinden yapılacak niteliksel araştırmalar yeni medya-çocuk ilişkisini kavramaya yönelik daha geniş kapsamlı bir bakış açısı sunacaktır.

Çocukların internet kullanımında annelerin daha denetimci bir görünüm sergilemeleri dikkat çekicidir. Dolayısıyla yalnızca okulda değil yaşam boyu medya okuryazarlığı eğitime; gerek çocuklar gerekse aileleri dahil eden bir anlayışın geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu konuyla ilgili tüm paydaşların (sivil toplum örgütleri, basın kuruluşları vb.) katkı ve desteği şarttır.

Ailelerin farklı alanlardaki tutum ve davranışlarını inceleyen çalışmalarla, medya kullanımları arasındaki ilişkiyi karşılaştıran ve analiz eden çalışmalar da medya okuryazarlığının geliştirilmesi açısından önemli sonuçlar ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

Akbulut, Hasan. 2009. “Gelenekselden Dijitale Mekândan Uzama Oyun Kültürü”. Derleyen: Binark, Mutlu., Bayraktutan, Günseli Sütçü. Fidaner, Işık Barış,. *Dijital Oyun Rehberi Oyun Tasarımı Türler ve Oyuncu*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Akbulut, Hasan., Akca, Emel Baştürk., Vural, Ruken Akar. 2011. **Katılımcı Yurttaşlığın Bir Aracı Olarak Medya Okuryazarlığı: Kocaeli’nde Yurttaşlık Kavrayışı Açısından Kadınların Televizyon İzleme Pratikleri Üzerine Bir Araştırma ve Bir Eleştirel Medya Okuryazarlığı Eğitimi Model Önerisi**, TÜBİTAK Projesi, Proje No: 109K034, Kocaeli.

Akçay, Habibe. 2011. “Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma” **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Güz, Sayı. 33

Akdağ, Hakan., Çoklar, Ahmet Naci. 2009. “İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Proje ve Performans Görevlerini Hazırlarken Yararlandıkları Kaynaklar, İnternet’in Yeri ve Karşılaştıkları Güçlükler” **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Y. 2, S.2.

Akinoğlu, Orhan. 2002. **Eğitim ve Sosyalleşme Açısından İnternet Kullanımı (İstanbul Örneği)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Akkoyunlu, Buket., Yılmaz, Meryem. 2005. “Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri ile İnternet Kullanım Sıklıkları ve İnternet Kullanım Amaçları” **Eğitim Araştırmaları**, Ocak S.19.

Aksüt, Mehmet., Özer, İbrahim., Gündüz, Aysun., Kaşıkçı, Pınar. 2008. “İlköğretim Öğrencilerinin İnternette Yararlanmalarına İlişkin Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesi” **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Akademik Bilişim** 08, 30 Ocak -1 Şubat 2008, 18 Mart 2008.

Akşit, Fisun. – Dönmez, Berna., 2011. “İlköğretim Öğrencilerinin Medyayı Kullanmaya Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi”. **Erciyes İletişim Dergisi “Akademia”**, C. 2, S. 1.

Altan, Mustafa Zülküf. 2007. “İnternet ve Eğitim” **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 2.

Altun, Adnan. 2010. "Kanada'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme", **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi**, Cilt:10 Sayı:2 Yıl:10 Aralık.

Altunay, Meltem Cemiloğlu. 2010. “Gündelik Yaşam ve Sosyal Paylaşım Ağları: Twitter ya da Pıt Pıt Net”. **İletişim Dergisi**, S. 12.

Alver, Füsün. 2006. "Medya Yetkinliğinin Kuramsal Temelleri", Füsün Kocaeli Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, No:7, s.9-26.

Apak, Özlem. 2008. **Türkiye, Finlandiya ve İrlanda İlköğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Eğitimi Açısından İncelenmesi**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Arnas, Yaşare Aktaş. 2005. "3-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençlerin İnteraktif İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi" **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, volume 4 Issue 4.

Asutay, Hikmet. 2007. "İnternet ile Yeni Medyalarda Çocuk ve Gençlik Yazını". **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 9, S. 2.

Aufderheide, P. 1993. **"National Leadership Conference On Media Literacy"**, Conference report. Washington, DC: Aspen Institute.

Batır, Kerem. 2005. "İnternet ve Hukuk ", **İnternet, Toplum, Kültür**, Der. Binark M. ve Kılıçbay B., Ankara: Epos Yayınları.

Bayzan, Şahin., Özbilen, Alper. 2012. " Dünyada İnternetin Güvenli Kullanımına Yönelik Uygulama Örnekleri ve Türkiye’de Bilinçlendirme Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler" **e-Journal of New World Sciences Academy NWSA** Volume: 7, Number: 2.

Bek, Mine Gencil. 2011. "Medyada Çocuk Hakları ve Etik İlkeler", **Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı** 1. **Türkiye Çocuk Hakları Kongresi**, Der. Şirin, Mustafa Ruhi, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Berson ve Berson. 2003. "Dijital Literacy for Effective Citizenship", **Social Education, National Council for the Social Studies**, Cilt 67, S.3.

Binark, Mutlu., Bek, M. Gencil. 2010. **Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar**, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, Mutlu., Bayraktutan, Günseli Sütçü. 2007. "Ankara Mikro Ölçeğinde İnternet Kafeler Kullanım Biçimleri" **XII. "Türkiye’de İnternet" Konferansı**, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ankara, 8-10 Kasım, Nokta Ofset.

(Binark, Mutlu., Bayraktutan, Günseli Sütçü., Bucakçı, Fatma., 2009. "İnternet Kafelerde Gençlerin Oyun Oynama Pratikleri: Ankara Mikro Ölçeğinde Etnografik Alan Araştırmasının Bulgularının Değerlendirilmesi ve Yeni Medya Okuryazarlığı Önerisi" Derleyen: Binark, Mutlu., Bayraktutan, Günseli Sütçü. Fidaner, Işık Barış,. *Dijital Oyun Rehberi Oyun Tasarımı Türler ve Oyuncu*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, Mutlu., Bayraktutan, Günseli Sütçü. 2008. **Kültür Endüstrisi Ürünü Olarak Dijital Oyun**, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Bostancı, Naci. 2007. **İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı**, Ankara: T.C. Radyo Televizyon Üst Kurulu.

Cömert, I.T., Kayıran, Sinan Mahir. 2010. “Çocuk ve Ergenlerde İnternet Kullanımı”, **Çocuk Dergisi** C.10 S.4.

Çağıltay, Kürşat. 1997. **İnternet**, Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı ve Yayıncılık.

Çalık, Deniz., Çınar, Özge Pelin. 2009. “Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet” **XIV. “Türkiye’de İnternet” Konferansı**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi, 12-13 Aralık.

Çelen, Fatma Kübra., Çelik, Aygül., Seferoğlu, Süleyman Sadi. 2011. “Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler”, **Akademik Bilişim**, İnönü Üniversitesi, Malatya 2-4 Şubat.

Çelik, Çiğdem Berber., Odacı, Hatice. 2012. “Kendilik Algısı ve Benlik Saygısının İnternet Kullanımı Üzerindeki Yordayıcı Rolü” **e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)**, Vol. 7 Issue 1.

Çetinkaya, Selin. 2008. **Bilinçli Medya Kullanıcıları Yaratma Sürecinde Medya Okuryazarlığının Önemi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Çoban, Savaş. 2011. "Medya Okuryazarlığı Mümkün mü?", **XVI. Türkiye'de İnternet Konferansı**'nda sunulan bildiri, 30 Kasım-2 Aralık, İzmir.

Çöloğlu, Defne Özönur., Özalpman, Deniz. 2009. "Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Projesi Üzerine Bir Değerlendirme", **Marmara İletişim Fakültesi Dergisi**, Temmuz. S. 15.

Demir, Emel. 2006. **Birey ve Aile Yaşamına İlişkin Konularda İnternet Kullanımının Etkisinin Belirlenmesi**, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Demir, Mehmet Kaan., Ülkü, Elçin Çalışkan. 2013. “Kitle İletişim Araçlarının Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarına Etkisi” **International Journal of Social Science**, V.1.

Dilmen. Necmi Emel., Akyazı, Erhan. 2008. “Sanal Dünyada Temiz Toplum Yaratma Aracı Olarak Sansür”, **Ulusal Basından Sansürün Kaldırılışının 100. Yılı Kongresi**, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Dunkels, Elza. 2008. “Children Strategies On The Internet”, **Critical Studies in Education**, Vol. 49, No. 2 September.

Erdoğan, İrfan. 1998. **Kapitalizm, Kalkınma, Postmodernizm ve İletişim**, Ankara: Mavi Yayıncılık.

Erinç, Orhan., Brown, Chris. 2007. **Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu Çocuk Rehberi**, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti – British Council Yayını.

Ersoy, Ali. 2002. **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerin İnternet Kullanma Durumları**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ersoy, A. Figen., Ersoy, Ali. 2008. “İnternet ve Çocuk Hakları Eğitimi”, **VIII. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferans Bildiri**, 6-9 Mayıs, Eskişehir.

Ertürk, Y. D. 2011. “Çocukluk Çağı Gelişim Dönemlerine Göre Medya Kullanımı” Derleyen: Mustafa Ruhi Şirin. *Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Gökçearslan, Şahin – Seferoğlu, S. Sadi. 2005. “Öğrencilerin Evde Bilgisayar Kullanımına İlişkin Bir Çalışma” **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kongre Kitabı**, 28–30 Eylül Denizli, C. 2.

Gül, Ayşen Akkor. 2013. "Avrupa Birliği'nde Medya Okuryazarlığı: Düzenleme ve Çalışmalarda Gözlemlenen Eğilimler", **Online Academic Journal of Information Technology**, C. 4, S. 11.

Gürcan, Halil İbrahim. 2011. "İnternette Medya Okuryazarlığı Yaklaşımı", **XVI. Türkiye'de İnternet Konferansı**'nda sunulan bildiri, 30 Kasım-2 Aralık, İzmir.

Güzel, Mehmet. 2006. “Küreselleşme, İnternet ve Gençlik Kültürü”, **Küresel İletişim Dergisi**, S 1.

Hazar, Murat. 2011. “Sosyal Medya Bağımlılığı Bir Alan Çalışması”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S. 32.

Hobbs, Renee. 2004. "Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma", çev. Melike Türkân Bağlı, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.37, S.1.

Işıklı, Hasibe. 2001. **İnternet Alan İsimleri Sistemi Markalar ve Alan İsimleri Arasındaki İlişki**, Devlet Planlama Teşkilatı Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü, Ankara.

İnan, Aslan. 2000. **İnternet**, İstanbul: Sistem Yayınları.

İnceoğlu, Yasemin. 2007 . “Medyayı Doğru Okumak”, Medya Okuryazarlığı Editör Nurçay Türkoğlu, İstanbul: Kalemus Yayıncılık.

İşçibaşı, Yaprak. 2011. “Bilgisayar, İnternet ve Video Oyunları Arasında Çocuklar” **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1.

Jols, Tessa., Thoman, Elizabeth., 2008. **21. Yüzyıl Okuryazarlığı- Medya Okur Yazarlığına Genel Bir Bakış ve Sınıf İçi Etkinlikler**, çev. Cevat Elma ve Alper Kesten, Ankara: Ekineks Yayınevi.

Karal, Hasan., Şimşek, Alper. 2011. “Okulların İnternete Taşınmasında BÖTEB’lerin (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü) Rolü” **XI. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri**, İstanbul: Yenidoğan Cilt ve Kirtasiye Malzemeleri.

Kılıç, Berker. 2007. “İnternet İçeriğinin Öğrenme Amaçlı Kullanılması ” **XII. “Türkiye’de İnternet” Konferansı**, 8-10 Kasım, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Nokta Ofset.

Kılıç, Çiğdem. 2011. "Küreselleşen Dünyada Dijital Bölünme Sorunu", **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi** C.13 S.1.

Köse, Hüseyin 2006. “İletişim Sosyolojisi Temel Kavramlar Antolojisi” Yirmidört Yayınları, İstanbul.

Kurulgan, M., Argan, M. 2007. “Anadolu Üniversitesi Öğrencilerinin İnternet Üzerinden Bilgi Arama Davranışları”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 9, S. 1.

Kuzu, Abdullah. 2011. “İnternet ve Aile” **Aile ve Toplum** C. 7, S.27.

Laughey, Dan 2010. “**Medya Çalışmaları Teoriler ve Yaklaşımlar**” çev. Ali Toprak, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Livingstone, Sonia. 2004. "Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies", **The Communication Review**, Vol. 7.

Livingstone, Sonia. 2002. **Young People and New Media**, London: SAGE Publications.

Lievrouw, Leah A., Sonia Livingstone. 2002. **Handbook of New Media: Social Shaping and Consequences of ICTs**, London: SAGE Publications.

Mestçi, Aytaç. 2007. “Türkiye İnternet Raporu 2007” **XII. “Türkiye’de İnternet Konferansı”**, 8-10 Kasım, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Nokta Ofset.

Mora, Necla. 2008. **Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim**, Ankara: Nobel Basımevi.

Muslu, Gonca Karayağz., Bolışık, Bahire. 2009. “Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı” **Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni**, C.8 S.5.

Mutlu, Erol., 2012. **İletişim Sözlüğü**, Ankara: Sofos Yayınları.

Numanoğlu, Gülcan., Bayır, Şafak. 2012. “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanımı” **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, C. 10, S.2.

Odabaşı, Ferhan., Kabakçı, Işıl., Çoklar, Ahmet. 2007. **İnternet, Çocuk ve Aile**, İstanbul: Nobel Basımevi.

Özbay, Adem., Yetişener, Fikret. 2000. **İnternet Programları Rehberi**, İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Özdamar, Kazım 1999. “**Paket Programları İle İstatistiksel Veri Analizi**”. Kaan Kitabevi, Eskişehir.

Öztürk Ö., Odabaşıoğlu G., Eraslan D., Genç Y., Kalyoncu Ö.A., 2007. "İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve Tedavisi", **Bağımlılık Dergisi**, S. 8.

Polat, Necla. 2002. “Sanal Dünyada Duygusal Doyum”, **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, S.16.

Salı, J. B., Ünal, F. ve Küçük, M. 2008. **İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersinin Amaçlarının ve Etkinliklerinin Değerlendirilmesi**,
<http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/103.doc> 27.05.2013 tarihinde alındı.

Şahin, C., Korkmaz, Ö. 2011. “İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması” **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.32, Konya.

Şirin, Mustafa Ruhi., 2011. **Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı**, 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, “Çocuk Hakları ve Medya Üzerine Bir Ön Bakış”, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Tahiroğlu, Aysegül Yonca., Çevik, Gonca Gül., Bahalı, Kayhan., Avcı, Ayşe. 2010. “Medyanın Çocuk ve Gençler Üzerinde Olumsuz Etkileri; Şiddet Eğilimi ve İnternet Bağımlılığı” **New/Yeni Symposium Journal**, C.48, S.1.

Tercan, İbrahim., Sakarya Senem., Çoklar, Ahmet Naci. 2012. “Çocukların Gözüyle Onların İnternet Kullanım Profilleri ve Ailelerin Getirdiği Sınırlamalar: Anamur İlçe Örneği” **e-Journal of New World Sciences Academy**, V: 7, N 1.

Tor, Hacer., Erden, Orhan. 2004. “İlköğretim Öğrencilerinin Bilgi Teknolojilerinden Yararlanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma” **The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET** Volume 3, Issue 1.

Tuncer, Nilüfer. 2005. "Çocuk ve İnternet Kullanımı", **Türk Kütüphaneciliği**, C.14, S. 2

Tunç, Aslı. 2007. "Yurttaşlık Hareketi Bir Klik Ötede mi? Küresel Direnç Platformu Olarak İnternet", **İnternet, Toplum, Kültür**, Der. Binark Mutlu ve Kılıçbay Barış, Ankara: Epos Yayınları.

Turan, Saliha. 2008. **İnternet Ağında Çocuğum**, İzmir: Gül Yurdu Yayınları.

Tyner, Kathleen. 1992. "The tale of the elephant: Media education in the United States", In C. Bazalgette, E. Bevert, & J. Savino (Eds.), **New Directions: Media Education Worldwide** (pp. 170-176). London: British Film Institute.

Uçak, Nazan., Al, Umut. 2000., “İnternet’te Bilgi Arama Davranışları” **Türk Kütüphaneciliği**, C.14, S. 3.

Uysal, Mithat., Tunç, Murat. 1996. **İnternet**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Yalçın, Nursel. 2006. “İnterneti Doğru Kullanıyor muyuz? İnternet Bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk Altında mı?”, **9-11 Şubat Pamukkale Üniversitesi Bilgi Teknolojileri Kongresi IV Akademik Bilişim 2006 Bildiriler Kitabı**.

Yılmaz, M. Betül. 2010. “İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Gösterme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi” **Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi**, C. I, S. I.

http://www.cc.boun.edu.tr/training/internet_tur.pdf Alınma tarihi: 09.04.2012.

<http://www.internetworldstats.com>. Alınma tarihi: 09.04.2012.

<http://blog.clockwork.com.tr/wp-content/uploads/Internet-Yaş> Alınma tarihi:10.04.2012.

<http://blog.clockwork.com.tr/index.php/2012/03/08/iab-subat-raporu-turkiyede-internet-kullanicisinin-profil-degisiyor/> Erişim tarihi: 27.05.2013

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880> T.C. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, *2012 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, Haber Bülteni,. Sayı: 10880 16/08/2012. Erişim Tarihi: 20.05.2013

<http://www.socialmediatr.com/blog/tuikin-2011-yili-hanehalki-bilisim-teknolojileri-kullanim-arastirmasi-yayimlandi> Alınma tarihi: 11.04.2012.

[www2.lse.ac.uk/...11\)/EUKidsExecSummary/TurkeyExecSum.pdf](http://www2.lse.ac.uk/...11)/EUKidsExecSummary/TurkeyExecSum.pdf), Erişim tarihi:23.05.2013.

EK 1

ÇOCUKLARA YÖNELİK İNTERNET KULLANIM ALIŞKANLIKLARI ANKETİ

I. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:

A. Kız () B. Erkek ()

2. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?

5 () 6 () 7 () 8 ()

II. BÖLÜM İNTERNETİ KULLANIM ALIŞKANLIKLARI

3) İnternet kullanıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ise lütfen 4. sorudan devam ediniz. Hayır ise anketi iade edebilirsiniz. Katkınız için teşekkürler.

4) İnternete hangi sıklıkta giriyorsunuz?

Her gün () Haftada bir-iki gün () İki haftada bir gün () Ayda bir gün ()

5) İnternete girdiğinizde en çok ne kadar bağlantıda kalıyorsunuz?

1 saat ve daha az () 2-3 saat () 4 saat ve daha fazla ()

6) İnternete en çok nereden bağlanıyorsunuz?

Evden () Okuldan () Cep Telefonundan () Diğer.....

7) İnternete en çok ne amaçla giriyorsunuz?

Ödevler ve dersler için () Facebook- Twitter vb. Sosyal Paylaşım Ağları için ()

Proje performans araştırması için () Oyun Siteleri için ()

Diğer

8) Bir konuda araştırma yapmanız gerekince en çok hangi kaynağa başvuruyorsunuz?

İnternet () Kitaplar-Ansiklopediler () Anne-Baba ve Diğer Büyüklerim ()

9) Ödev ve derslere ilişkin bilgilerin haricinde internette araştırma yaptığınız daha farklı konular (moda, futbol, güzellik, oyun vb.) var mıdır?

Evet () Hayır () Cevabınız Hayır ise 11. Sorudan devam ediniz.

10) Ödev ve derslere ilişkin bilgilerin haricinde internette en çok hangi konularda araştırma yapmaktasınız?

Moda () Futbol () Güzellik () Oyun () Diğer.....

11) Evinizde internet bağlantısı var mıdır?

Evet () Hayır () Cevabınız Hayır ise anketi teslim edebilirsiniz. Katkınız için teşekkürler.

12) Evinizdeki bilgisayarlarda aileniz sizin kullanımınızla ilgili ne tür denetim yapmaktadır?

Saat sınırlaması vardır () Gün sınırlaması vardır () Hepsi ()

İnternet Koruma Programı bulunmaktadır () Hiçbiri ()

13) Ailenizin internet denetimi sizin internet kullanım sürenizi etkilemekte midir?

Saat sınırlamalarına uymaktayım () Saat sınırlamalarına uymamaktayım ()

14) Ailenizin internet denetimi sizin internet kullanım günlerinizi etkilemekte midir?

Gün sınırlamalarına uymaktayım () Gün sınırlamalarına uymamaktayım ()

15) İnternet kullanımı konusunda yasaklamaları en çok kim koymaktadır?

Annem () Babam ()

Benden büyük kardeşlerim (ablam-ağabeyim) () Yasaklama koyan kimse yok ()

EK 2

ANNE BABALARA YÖNELİK ÇOCUKLARININ İNTERNET KULLANIM ALİŞKANLIKLARINA İLİŞKİN ANKET SORULARI

Anne ya da Babaların Cevaplayacağı Sorular

- 1) Formu dolduran kişiAnne () Baba () Diğer.....
- 2) Eğitim durumunuz?
İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü()
- 3) Ailenizin aylık geliri.....
2000 ve altı () 3000-4000 () 4000 üstü ()
- 4) Çocuğunuz interneti ilk kez ne zaman kullanmaya başladı?
İlkokula başlamadan() I. Sınıftan sonra () II. Sınıf ve daha sonrası ()
- 5) Evinizde internet bağlantısı var mıdır?
Evet () Hayır() Cevabınız Hayır ise 7. Sorudan devam edebilirsiniz.
- 6) Evinize internet bağlantısı sağlamanızın en önemli nedeni nedir?
Kendim ve işlerim için () Eşim için ()
Çocuklarımın faydalanması için () Hepsi ()
- 7) Evinize internet bağlantısı sağlamamanızın en önemli nedeni nedir?
Bilgisayar kullanmıyorum () Bilgi güvenliği açısından endişelerimden dolayı ()
Ekonomik nedenler () Çocuklarıma zararlı olacağını düşündüğüm için ()
Diğer.....
- 8) Çocuklarınızın internet kullanımını nasıl değerlendiriyorsunuz?
Amaca uygun kullanıldığında faydalı ()
Yanlış amaçlar için kullanıldığında zararlı ()

9) Evinizdeki bilgisayarınızda filtre programı kullanıyor musunuz?

Evet ()

Hayır () Hayır ise 11. Sorudan devam edebilirsiniz.

10) Evinizdeki bilgisayarınızda filtre programını faydalı buluyor musunuz?

Evet ()

Hayır ()

11) İnternet kullanımının çocuğunuz için en önemli faydası Size göre nedir?

Araştırma bilgi edinme açısından ()

Sosyal çevre sağlama açısından ()

Ödev dersleri açısından ()

Diğer.....

12) Çocuklarınızın internet kullanımına gün sınırlamanız var mı?

Sadece hafta sonu kullanımına izin veririm ()

Sadece hafta içi kullanımına izin veririm ()

Hafta içi belirli günlerde ve hafta sonu kullanımına izin veririm ()

Gün sınırlaması yoktur ()

13) Çocuklarınızın internet kullanımına ilişkin saat sınırlamanız var mı?

Günde bir saat () Günde 2-3 saat ()

Günde dört saat ve daha fazla () Saat sınırlaması yoktur ()

14) Çocuklarınızın bu sınırlamalara uyup uymadığını denetliyor musunuz?

Evet ()

Hayır ()

Bazen ()

15) Çocuklarınızın internet kullanımına ilişkin yasaklamaları en çok kim koymaktadır?

Anne ()

Baba ()

Evdeki büyük çocuklar ()

Yasaklama koyan yoktur ()

16) Çocuğunuzun internete girme ve kalma süresini herhangi bir ceza ya da ödül mekanizması olarak kullanır mısınız?

Olumlu davranışlarında internet kullanımını çocuğuma bir ödül aracı olarak kullanırım ()

Olumsuz davranışlarında internet kullanımını çocuğuma bir ceza aracı olarak kullanırım ()

İnternet kullanımını olumlu davranışlarında ödül aracı, olumsuz davranışlarında ceza aracı olarak kullanırım ()

İnternet kullanımını asla ödül aracı, ceza aracı olarak kullanmam ()